

Lagutskottets betänkande

1989/90:LU5

KONTOBASERAT

AKTIESYSTEM

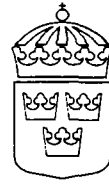
(prop. 1988/89:152)

Lagutskottets betänkande

1989/90:LU5

Kontobaserat aktiesystem

1989/90
LU5

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet proposition 1988/89:152, vari läggs fram förslag till bl.a. lagstiftning om ett kontobaserat system för registrering av aktier m.m. Förslaget, som bygger på av riksdagen tidigare godkända riktlinjer (prop. 1987/88:108, bet. 1988/89:NU3), innebär att systemet med aktiebrev avskaffas i alla avstämningsbolag, dvs. sådana aktiebolag för vilka Värdepapperscentralen VPC Aktiebolag (värdepapperscentralen) för aktieboken. De rättsverkningar som för närvarande är förbundna med aktiebrev knytts till registrering på konto hos värdepapperscentralen. Även ensidiga skuldförbindelser avsedda för allmän omsättning omfattas av det nya kontobaserade systemet.

I betänkandet behandlar utskottet också fyra med anledning av propositionen väckta motioner (m, fp, c resp. mp) samt två fristående motioner (m), i vilka tas upp olika sakrättsliga frågor.

Som ett led i beredningen av ärendet har utskottet gjort ett studiebesök hos Värdepapperscentralen VPC Aktiebolag. Vidare har skrivelser inkommit från värdepapperscentralen, Sveriges industriförbund och Svenska fondhandlareföreningen.

På lagutskottets begäran har näringsutskottet avgivit yttrande i ärendet. Yttrandet har fogats till betänkandet som *bilaga 2*.

Utskottet tillstyrker förslagen i propositionen med vissa redaktionella ändringar samt avstyrker motionsyrkandena.

Till betänkandet har fogats fem reservationer samt två särskilda yttranden.

Propositionen

I propositionen föreslår regeringen (justitiedepartementet) att riksdagen antar i propositionen framlagda förslag till

1. aktiekontolag,
2. lag om införande av aktiekontolagen (1989:000),
3. lag om Värdepapperscentralen VPC Aktiebolag,
4. lag om upphörande av lagen (1987:623) om förenklad aktiehantering,

5. lag om ändring i aktiebolagslagen (1975:1385),
6. lag om ändring i försäkringsrörelselagen (1982:713),
7. lag om ändring i bankaktiebolagslagen (1987:618),
8. lag om ändring i bankrörelselagen (1987:617),
9. lag om ändring i lagen (1914:45) om kommission, handelsagentur och handelsresande,
10. lag om ändring i lagen (1924:322) om vård av omyndigs värdehandlingar,
11. lag om ändring i lagen (1927:85) om dödande av förkommen handling,
12. lag om ändring i lagen (1936:83) angående vissa utfästelser om gåva,
13. lag om ändring i föräldrabalken,
14. lag om ändring i förmånsrättslagen (1970:979),
15. lag om ändring i lagen (1980:1103) om årsredovisning m.m. i vissa företag,
16. lag om ändring i utsökningsbalken,
17. lag om ändring i lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar.

Lagrådet har hörts över lagförslagen 1—13 och 15—17.

Lagförslagen har intagits i *bilaga 1* till betänkandet.

I propositionen föreslår regeringen vidare — efter föredragning av statsrådet Feldt — att riksdagen bemyndigar regeringen att senast den 1 juli 1990 *dels* teckna aktier för nominellt 1,5 milj. kr. vid en planerad nyemission av aktier i Värdepapperscentralen VPC Aktiebolag, *dels* godkänna att statens garantiåtagande i Värdepapperscentralen VPC Aktiebolag höjs från 50 milj. kr. till 100 milj. kr. i samband med nyemissionen. Regeringen bereder härjämte riksdagen tillfälle att ta del av vad föredragande statsrådet anfört om likvidhantering i anslutning till det kontobaserade värdepapperssystemet, om värdepapperscentralens möjligheter att betala skadestånd samt om säkerhet och sårbarhet i det kontobaserade värdepapperssystemet.

Beträffande propositionens huvudsakliga innehåll hänvisas till vad utskottet anför nedan under avsnittet Allmänna överväganden.

Motionerna

Med anledning av propositionen väckta motioner

1988/89:L19 av Rolf Dahlberg m.fl. (m) vari yrkas att riksdagen beslutar att 5 kap. 1 § aktiekontolagen skall ges sådan utformning att det tydligt framgår att beskeden innehåller uppgift om värdepapper.

1988/89:L20 av tredje vice talman Bertil Fiskesjö m.fl. (c) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om uppföljning och utvärdering av den föreslagna lagen särskilt beträffande rättsverkningarna, säkerhet/sårbarhet och kvalitet,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om obehörigt röjande av uppgift och att meddelarskyddsutredningen får i uppdrag att särskilt utreda frågan om införande av tystnadsplikt på massmedieområdet,

3. att riksdagen beslutar att i förslaget till lag om kontobaserat aktiesystem föra in en skadeståndsbestämmelse efter mönster av 9 § i förslaget till lag om skydd för företagshemligheter,

4. att riksdagen, med ändring av propositionens förslag, beslutar att orden "personnummer eller annat" skall utgå i 2 kap. 3 §, 8 kap. 3 och 8 §§ samt 9 kap. 4, 9 och 10 §§ förslaget till aktiekontolag,

5. att riksdagen, med ändring av propositionens förslag, beslutar att 5 kap. 3 § förslaget till aktiekontolag skall ha följande lydelse:

Värdepapperscentralen får bereda en innehavare av aktiekonton möjlighet att med hjälp av egna terminaler ta del av uppgifter om sina konton endast under förutsättning att detta kan ske utan risk för obehörigt intrång, sabotage m.m.,

6. att riksdagen, med ändring av propositionens förslag, beslutar att 7 kap. 2 § förslaget till aktiekontolag skall ha följande lydelse:

Om någon tillfogas skada till följd av oriktig eller missvisande uppgift i ett avstämningsregister eller i annat fall genom fel i samband med uppläggning eller förande av ett sådant register, har han rätt till ersättning av värdepapperscentralen.,

7. att riksdagen, med ändring av propositionens förslag, beslutar att 10 kap. 1 § förslaget till aktiekontolag skall ha följande lydelse:

En fristående nämnd, aktiekontonämnden, skall inrättas vars reglemente godkänns av regeringen.

Nämndens uppgift är att pröva tvister med anledning av beslut som värdepapperscentralen eller kontoförande institut har fattat med stöd av denna lag. Nämnden skall ge rekommendationer om hur tvisterna bör lösas.

1988/89:L21 av Ulla Orring m.fl. (fp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om integritet och säkerhetsaspekter i samband med införandet och driften av det kontobaserade aktiesystemet,

2. att riksdagen hos regeringen begär förslag till förändrade regler för sekretesskyddet i enlighet med vad som anförts i motionen,

3. att riksdagen hos regeringen begär förslag till förändrade regler för rätt till skadeståndersättning i enlighet med vad som anförts i motionen.

1988/89:L22 av Elisabet Franzén och Lars Norberg (båda mp) vari yrkas att riksdagen avslår propositionen.

Vid riksmötena 1987/88 resp. 1988/89 väckta fristående motioner

1987/88:L903 av Nic Grönvall (m) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär att en utredning tillsätts med uppdrag att genomföra en bred översyn av det sakrättsliga regelsystemet.

1988/89:L902 av Hugo Hegeland (m) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag om ändring i reglerna för köp i god tro så att reglerna blir nära överensstämmande med motsvarande regler i andra, europeiska länder.

1989/90:LU5

Utskottet

Inledning

Den handel som förekommer på värdepappersmarknaden avser många olika slags värdepapper. En huvudgrupp utgörs traditionellt av aktier, som representerar riskkapital i företag. En annan huvudgrupp består av obligationer och förlagsbevis som representerar lånat kapital. Vid sidan av dessa båda huvudgrupper förekommer handel med bl.a. sådana värdepapper som på olika villkor kan bytas ut mot aktier eller teckningsrätter i emitterande företag. Hit hör t.ex. konvertibla skuldebrev, konvertibla vinstandelsbevis och skuldebrev förenade med optionsrätt till nyteckning. Också s.k. penningmarknadsinstrument, var-till räknas certifikat, statsskuldväxlar och riksobligationer omsätts på värdepappersmarknaden. Handeln med aktier m.m. i Sverige sker till övervägande del på Stockholms fondbörs, vars verksamhet är reglerad bl.a. genom lagen (1979:748) om Stockholms fondbörs. Under 1980-talet har en handel i friare former med aktier i små och medelstora företag vuxit fram, den s.k. OTC-marknaden.

Fondbörsverksamheten liksom en stor del av hanteringen av värdepapper i övrigt har på senare år datoriserats. Ett viktigt inslag i denna process är införandet av s.k. förenklad aktiehantering. Den nu gällande lagen (1987:623) om förenklad aktiehantering innehåller regler om ett företag, Värdepapperscentralen VPC Aktiebolag (värdepapperscentralen), som fullgör en rad uppgifter inom systemet med förenklad aktiehantering, såsom att föra aktieboken och ombesörja utdelning till aktieägarna. De aktiebolag som tillämpar förenklad aktiehantering kallas avstämningsbolag. För närvarande är närmare 500 aktiebolag anslutna till systemet, och av dem är cirka hälften börsbolag. Värdepapperscentralen ägs till hälften av staten och till återstående hälften del av ett antal banker och fondkommissionärer.

Aktiebrev och andra värdepapper som omsätts på värdepappersmarknaden är bärare av olika rättigheter som tillkommer ägarna. Nuvarande ordning innebär att den som innehar ett aktiebrev är berättigad att förfoga över det och att sakrättsligt giltiga överlåtelse i princip endast kan ske genom att värdepapperet överlämnas till köparen. Handeln med värdepapper bygger således på en fysisk överföring av dokument mellan olika personer. Inom ramen för den förenklade aktiehanteringen har emellertid en aktiebrevslös hantering kommit till stånd genom s.k. förvaltarregistrering. En auktoriserad förvaltare — bank eller fondkommissionär — har nämligen möjlighet att för aktier som förvaltas av honom medge att aktiebrev inte utfärdas.

Som nämnts är i det nuvarande värdepapperssystemet viktiga rättigheter knutna till innehavet av själva värdepapperet. Innehavarens behörighet att göra dessa rättigheter gällande skall i princip inte kunna ifrågasättas. Denna ordning gynnar i och för sig en smidig omsättning av värdepapper. Den omfattande hanteringen av värdepapper är emellertid kostsam och tidskrävande. Den är också förknippad med åtskilliga risker. Nu nämnda förhållanden i förening med att datatekniken skapat de tekniska förutsättningarna för en övergång till ett kontobaserat värdepapperssystem föranledde regeringen att våren 1988 lägga fram proposition 1987/88:108 om ett kontobaserat system för registrering av aktier m.m. Propositionen byggde bl.a. på de erfarenheter som gjorts i Danmark och Norge vid övergång till kontobaserade värdepapperssystem i de länderna. I propositionen presenterades riktlinjer för ett kontobaserat system för registrering av aktier i avstämningsbolag och av skuldförbindelser avsedda för allmän omsättning. I det nya systemet skulle det fysiska värdepapperet ersättas med en datorbaserad registrering hos värdepapperscentralen. Rättigheter till aktier, obligationer etc. skulle därmed komma att knytas till en registrering i stället för till ett skriftligt dokument. I ett sådant system skulle det av aktie- och obligationsinnehavarnas konton hos värdepapperscentralen framgå hur stort innehavet är och vilka olika rättigheter som är knutna till innehavet. Uppgifterna skulle finnas i ett centralt register hos värdepapperscentralen, vilket i princip skulle kunna påverkas endast decentralt "on-line" genom s.k. kontoförande institut. Anslutning till det nya systemet skulle för avstämningsbolagen vara obligatorisk och i övrigt kunna ske på begäran av emittenterna. Sedan riksdagen tagit ställning till de föreslagna riktlinjerna avsåg regeringen att återkomma med förslag till sådan lagstiftning som erfordras för ett genomförande av systemet. I riktlinjepropositionen förutskickades också ett ytterligare studium av vissa frågor som lämnats öppna, bl.a. frågan om den närmare utformningen av likvidhanteringen inom systemet och vissa skadeståndsrättsliga frågor.

Vid behandlingen av riktlinjepropositionen i riksdagen avgav lagutskottet på näringsutskottets begäran yttrande i ärendet (1988/89:LU2y). I sitt av riksdagen godkända betänkande (bet. 1988/89:NU3) hemställde näringsutskottet att riksdagen skulle godkänna riktlinjer för övergång till ett kontobaserat system för registrering av aktier m.m. i huvudsaklig överensstämmelse med vad som angivits i riktlinjepropositionen.

Den proposition som nu föreligger till behandling bygger väsentligen på de riktlinjer som anges i förut nämnda proposition 1987/88:108 och näringsutskottets betänkande 1988/89:NU3. I några hänseenden grundar sig regeringens förslag på material som framkommit senare, bl.a. vid hearing och i skrivelser. Så är fallet bl.a. beträffande frågan om vilka finansiella instrument som det nya systemet skall omfatta. Likaså bygger reglerna om rätt till skadestånd i det nya systemet på överväganden som gjorts under den fortsatta beredningen av lagstiftningsärendet.

I propositionen läggs fram förslag till en aktiekontolag. Lagförslaget innebär att systemet med aktiebrev avskaffas i alla avstämningsbolag. De rättsverkningar som för närvarande är förbundna med aktiebrev knyts i stället till registrering på konto hos värdepapperscentralen. Särskilda kontoförande institut skall vidta registreringsåtgärderna.

På begäran av den som utfärdar ensidiga skuldförbindelser avsedda för allmän omsättning får det kontobaserade systemet tillämpas även på sådana förbindelser.

En särskild nämnd, aktiekontonämnden, skall inrättas med uppgift att pröva tvister med anledning av beslut som värdepapperscentralen eller ett kontoförande institut har fattat med stöd av den nya lagstiftningen.

Förslaget till en aktiekontolag föranleder att lagen om förenklad aktiehantering bör upphöra och att ändringar vidtas i aktiebolagslagen och en rad andra lagar.

Det kontobaserade systemet är avsett att börja tillämpas successivt i den takt som de tekniska förutsättningarna tillåter. I propositionen föreslås därför att den nya lagstiftningen skall träda i kraft den dag regeringen bestämmer.

Propositionen innehåller vidare inom finansdepartementet utarbetade förslag till rutiner för likvidhantering i anslutning till det kontobaserade systemet.

Slutligen redovisas i propositionen inom finansdepartementet utarbetade förslag till uppbyggnad av garantiåtaganden m.m. för att öka värdepapperscentralens beredskap inför eventuella skadeståndskrav.

I motion 1988/89:L22 av Elisabet Franzén och Lars Norberg (båda mp) anförs att en övergång till ett kontobaserat system för registrering av aktier skulle gynna spekulativa intressen, vilka enligt motionärerna har kommit att dominera aktiehandeln. Systemet skapar, hävdar motionärerna, förutsättningar för ett framtida internationellt system för snabba kapitaltransaktioner. Motionärerna varnar också för betydande säkerhetsrisker i samband med det nya systemet. En annan allvarlig aspekt är enligt motionärerna att systemet ger ytterligare en möjlighet till central kontroll av medborgarna. Motionärerna riktar vidare kritik mot att förslagen i propositionen inte varit föremål för sedvanlig remissbehandling. Mot bakgrund av det anförda yrkar motionärerna att riksdagen avslår propositionen.

På begäran av lagutskottet har näringsutskottet yttrat sig över propositionen och de motioner som väckts med anledning av den. Näringsutskottet har därvid, såvitt gäller frågan om avslag på propositionen, framhållit att syftet med det kontobaserade värdepapperssystemet är att värdepappershanteringen skall kunna — inom ramen för de bestämmelser som i olika avseenden gäller för värdepappersmarknaden — bedrivas på ett effektivare och mindre kostnadskrävande sätt än för närvarande. Det rör sig, menar näringsutskottet, om en teknisk reform som inte i sig själv har betydelse för i vilken mån spekulativa tendenser kan göra sig gällande i värdepappershandeln. Att bibehålla ett i

tekniskt hänseende mindre avancerat system för aktiehanteringen ter sig inte som ett adekvat sätt att, om så skulle anses önskvärt, motverka befarade spekulationer. Vad gäller de i motionen framförda farhågorna för ökad central kontroll av medborgarna förklarar sig näringsutskottet inte kunna finna att övergången till ett kontobaserat aktiesystem innebär någon avgörande förändring. I stort sett samma uppgifter om aktieägandet som skall ingå i det föreslagna systemet finns redan inom det sedan många år tillämpade systemet för förenklad aktiehantering. Det är, fortsätter näringsutskottet, lagstiftarens sak att på samma sätt som hittills ange gränserna för hur den information som finns tillgänglig inom systemet får användas. I sammanhanget erinrar näringsutskottet om att det redan i princippropositionen uttalades att regeringen inte genom förslaget till ett kontobaserat aktiesystem syftade till någon förändring avseende olika möjligheter till insyn i värdepapperscentralens register. Beträffande de i motionen påtalade säkerhetsriskerna hänvisar näringsutskottet bl.a. till att propositionen innehåller ett särskilt avsnitt rörande säkerhetsaspekterna och till att näringsutskottet i sitt yttrande behandlar frågan närmare i anslutning till yrkanden i motionerna 1988/89:L20 (c) och 1988/89:L21 (fp). Sammanfattningsvis anser näringsutskottet att vad som anförs i motion 1988/89:L22 inte ger riksdagen skäl att, såsom motionärerna yrkar, avslå propositionen om kontobaserat aktiesystem.

Lagutskottet kan för sin del helt ansluta sig till den bedömning som näringsutskottet gjort av de i motion 1988/89:L22 framförda synpunkterna. Vad särskilt gäller motionärernas kritik mot att remissyttranden inte inhämtats över lagförslagen vill utskottet erinra om att frågan om remissbehandling aktualiserades motionsvägen redan i samband med att riksdagen tog ställning till princippropositionen. I sitt till näringsutskottet avgivna yttrande (se 1988/89:LU2y) framhöll lagutskottet att det var angeläget att myndigheter och organisationer som var berörda fick tillfälle att framföra sina åsikter i lagstiftningsfrågorna. Enligt vad lagutskottet hade inhämtat var vid ärendets fortsatta beredning inom justitiedepartementet avsikten att berörda instanser skulle bjudas in till en hearing för att de skulle ges möjlighet att avge synpunkter på departementets förslag i god tid före beslut om lagrådsremiss. En sådan handläggningsordning tillgodosåg, fortsatte lagutskottet, syftet med det då aktuella motionsyrkandet. I den mån en remissomgång efter hearingen skulle visa sig erforderlig förutsatte lagutskottet att justitiedepartementet föranstaltade härom. Som framgår av propositionen har också under beredningen av lagstiftningsärendet i justitiedepartementet en hearing hållits med företrädare för ett stort antal berörda intressenter. Vid hearingen bereddes de närvarande tillfälle att även komma in med skriftliga synpunkter i lagstiftningsärendet. Med anledning därav ingavs därefter yttranden av bl.a. värdepapperscentralen, Svenska bankförbundet, Svenska fondhandlareförbundet, Svenska försäkringsbolags riksförbund och Sveriges industriförbund.

Utskottet avstyrker med det anförda bifall till motion 1988/89:L22. Ställningstagandet innebär att utskottet för sin del ställer sig bakom att de erforderliga lagstiftningsåtgärderna nu genomförs. När det gäller

den närmare inriktningen av de nya reglerna har såvitt känt några mera avgörande invändningar inte framförts mot den utformning som bestämmelserna givits i propositionen. Även enligt utskottets bedömning är förslaget som helhet väl ägnat att läggas till grund för lagstiftning. I det följande kommer utskottet därför att ta upp endast frågor som har anknytning till motionerna eller som eljest tilldragit sig utskottets uppmärksamhet.

Det kontobaserade systemets omfattning

I 1 kap. 2 § och 9 kap. 1 § förslaget till aktiekontolag anges vilka finansiella instrument som det nya systemet skall omfatta. Sålunda uppräknas i 1 kap. 2 §, förutom aktier i avstämningsbolag, ett antal i aktiebolagslagen reglerade rättigheter som kan sägas vara i förstadiet till fullt utbildade aktierätter, och i 9 kap. 1 § upptas ensidiga skuldförbindelser avsedda för allmän omsättning samt vissa lagreglerade rättigheter som har anknytning till konvertibla skuldebrev eller till skuldebrev förenade med optionsrätt till nyteckning.

Gemensamt för de nu angivna värdepapperstyperna är att de är bärare av sådana rättigheter som har civilrättslig reglering i lag. I propositionen (s. 76) påpekar föredragande statsrådet att de civilrättsliga verkningar som är förbundna med innehavet av de nämnda värdepapperen i det nya systemet i stället kommer att knytas till en kontoregistrering. Enligt statsrådets mening är det därför lämpligt att det kontobaserade systemet tills vidare begränsas till den nu angivna typen av värdepapper. Dock bör den särskilda kategori av värdepapper som utgörs av depåbevis för utländska aktier från början ingå i systemet med hänsyn till dels att depåbevisen har i huvudsak samma rättsliga ställning som enligt aktiebolagslagen tillkommer aktiebrev och dels att depåbevisen redan i dag hanteras av värdepapperscentralen.

I bl.a. skrivelser från Sveriges industriförbund, Svenska fondhandlareföreningen och värdepapperscentralen har kritik riktats mot att omfattningen av de rättigheter som redan från början skall ingå i det kontobaserade systemet är alltför begränsad. I vart fall, har det hävdats, borde samtliga finansiella instrument som i dag hanteras av värdepapperscentralen ingå i systemet. Det skulle innebära att aktiekontolagen utsträcks till att omfatta även s.k. inköpsrätter och köptioner.

Enligt utskottets mening ligger den i propositionen föreslagna lösningen av frågan om vilka finansiella instrument som skall ingå i det nya systemet i linje med de av riksdagen tidigare godkända principerna för ett kontobaserat värdepapperssystem. Utskottet finner därför inte anledning att nu förorda en utvidgning av aktiekontolagens tillämpningsområde i förhållande till regeringens förslag. Såsom uttalas i propositionen (s. 77) kan det däremot tänkas att aktiekontolagen längre fram bör utvidgas till att omfatta ytterligare rättigheter. Så kan exempelvis vara fallet om en civilrättslig lagreglering genomförs beträffande nya instrument på värdepappersmarknaden eller om den framtida utvecklingen eljest skulle ge vid handen att någon viss rättighet bör omfattas av det kontobaserade systemet. Utskottet utgår från att rege-

ringen noga följer utvecklingen på området och återkommer med förslag till de kompletteringar av lagstiftningen som i framtiden kan visa sig erforderliga.

Innehållet i kontoutdrag m.m.

Som tidigare nämnts innebär förslaget i propositionen att de rättsverkningar som för närvarande är förbundna med aktiebrev i stället skall knytas till registrering på konto hos värdepapperscentralen och att det kontobaserade aktiesystem som härigenom uppkommer skall vara obligatoriskt tillämpligt på alla avstämningsbolag. I konsekvens härmed stadgas i 1 kap. 3 § förslaget till aktiekontolag ett uttryckligt förbud mot att utfärda aktiebrev m.m. för sådana rättigheter som skall registreras enligt aktiekontolagen. Om ett aktiebrev ändå utfärdas för en sådan rättighet gäller inte bestämmelserna i aktiebolagslagen för handlingen i fråga.

Den som är registrerad på ett aktiekonto skall enligt 5 kap. 1 § förslaget till aktiekontolag få underrättelse av värdepapperscentralen varje gång en registreringsåtgärd som berör honom har verkställts genom anteckning på kontot. I början av varje år skall han vidare få ett besked som anger vilka förändringar som har skett på kontot under föregående år. Dessutom har han rätt att när som helst på begäran få besked om vad som finns registrerat på kontot. En underrättelse av här avsett slag har inte karaktär av värdepapper utan utgör endast ett intyg om att viss registrering har ägt rum. Av propositionen (s. 109) framgår att kontoutdraget dock kan få betydelse som bevismedel när det gäller att styrka rättighetshavarens rätt i förhållande till tredje man.

I motion 1988/89:L19 av Rolf Dahlberg m.fl. (m) anförs att många aktieägare under en övergångstid kommer att känna en viss osäkerhet inför det nya systemet och att de skulle uppleva någon form av bevis på sin äganderätt som en trygghet. Mot denna bakgrund anser motionärerna att 5 kap. 1 § förslaget till aktiekontolag bör ges en sådan utformning att det av kontobeskedens tydligt kommer att framgå att beskedet innehåller uppgifter om värdepapper.

I sitt i ärendet avgivna yttrande betonar näringsutskottet det önskvärda i att kontobeskedens utformas så att de skapar största möjliga klarhet om berörda ägarförhållanden och av mottagarna uppmärksammas såsom viktiga dokument vilka lämpligen bevaras under viss tid. Det kan enligt näringsutskottet förutsättas att värdepapperscentralen tar hänsyn till detta önskemål vid utformningen av beskedens och att bankinspektionen såsom tillsynsmyndighet ägnar uppmärksamhet åt att aktieägarnas intressen tillgodoses i här aktuellt avseende. Någon närmare reglering i lag av beskedens utformning finner näringsutskottet mot denna bakgrund inte erforderlig. Om så mot förmodan skulle visa sig nödvändigt, påpekar näringsutskottet, kommer regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att kunna meddela närmare föreskrifter i ämnet med stöd av 1 kap. 5 § aktiekontolagen.

Lagutskottet instämmer i vad näringsutskottet sålunda anfört. I sammanhanget vill lagutskottet framhålla att utskottet under ärendets

beredning genom värdepapperscentralen fått del av exempel på hur kontouppgifter kommer att utformas. Enligt utskottets mening visar dessa exempel att motionärernas önskemål kommer att bli tillgodosedda. Någon särskild föreskrift i 5 kap. 1 § förslaget till aktiekontolag om kontouppgifternas innehåll i förevarande hänseende är således inte erforderlig, och utskottet förordar därför att paragrafen får den av regeringen föreslagna lydelsen. Utskottet avstyrker därmed bifall till motion 1988/89:L19.

Anknytning till det nu behandlade motionsyrkandet har spørsmålet i vad mån förbudet mot utfärdande av rättighetsbärande värdepapper kan innebära problem när det gäller den handel som förekommer med svenska aktier utomlands. Såväl Sveriges industriförbund som Svenska fondhandlareföreningen har i skrivelser understrukit betydelsen av att det nya systemet inte leder till nackdelar för de företag vilkas aktier noteras på utländska fondbörser därigenom att kontobeskederna inte kommer att godtas som bevis på förfoganderätten till aktierna.

Enligt vad utskottet inhämtat har — sedan propositionen framlades — osäkerhet uppkommit om huruvida kontobeskederna är till fyllest vid vissa utländska fondbörser som bevis på rätten att förfoga över aktier. Det är därför inte uteslutet att handeln med svenska aktier vid dessa fondbörser förutsätter att förfoganderätten till aktier kan styrkas genom ett aktiebrev eller något annat dokument. Enligt utskottets mening är det självfallet angeläget att övergången till ett kontobaserat aktiesystem inte medför att handeln med svenska aktier utomlands förhindras eller försvåras endast av den anledningen att reglerna inte medger att andra handlingar än kontoutdrag och kontobesked tillhandahålls aktieägarna. Utskottet gör emellertid den bedömningen att den i propositionen föreslagna lagstiftningen bör kunna genomföras utan hinder av att frågan om följderna för de företag vilkas aktier noteras vid utländska fondbörser är olöst. Såvitt utskottet har erfarit kommer nämligen spørsmålet att få praktisk betydelse tidigast i början av hösten 1990, då dessa företag går över till det nya systemet. Utskottet utgår från att regeringen under den tid som sålunda står till buds närmare utreder vilka konsekvenser reformen kommer att få för handeln med svenska aktier utomlands och tar de initiativ till lagstiftningsåtgärder som kan visa sig erforderliga.

Sakrättsliga frågor

Med termen sakrätt avses rättigheter som är gällande inte bara mellan parterna i ett rättsförhållande utan också mot utomstående personer, dvs. tredje man. Som exempel på sådana rättigheter kan nämnas äganderätt till fast och lös egendom samt panträtt och andra säkerhetsrätter. Den viktigaste delen av det sakrättsliga regelsystemet avser frågan om i vilken utsträckning och under vilka förutsättningar parterna i ett avtalsförhållande har skydd mot tredje man på motpartens sida vid överlåtelse eller upplåtelse av en rättighet.

Det kontobaserade aktiesystemet skall enligt propositionen främst omfatta rättigheter som för närvarande representeras av dokument

med sådana värdepappersrättsliga egenskaper som utmärker ett löpande skuldebrev. I fråga om köp och andra överlåtelser av löpande skuldebrev — liksom också i fråga om överlåtelser av lösören — gäller sedan länge att äganderätten övergår till den nye innehavaren först då denne fått egendomen i sin besittning, dvs. då han rent faktiskt blivit innehavare av den.

I ett kontobaserat värdepapperssystem kommer det över huvud taget inte att finnas några rättighetsbärande värdepapper. En övergång till ett sådant system nödvändiggör därför en annan sakrättslig ordning än den nuvarande. De i propositionen föreslagna reglerna innebär att de rättsverkningar som för närvarande är förbundna med innehavet av ett aktiebrev eller ett löpande skuldebrev i det nya systemet i stället knyts till registreringen på ett aktiekonto (6 kap. 1 §). Den som är antecknad på ett aktiekonto som ägare till en aktie anses därmed också behörig att förfoga över aktien. Motsvarande gäller i fråga om skuldförbindelser. Genom registreringen inträder vidare skydd mot överlåtarens borgenärer och mot den tidigare ägaren efter ett godtrosförvärv (6 kap. 2—4 §§).

Enligt 4 kap. 5 § förslaget till aktiekontolag skall en registreringsåtgärd inledas genom anteckning i en daglig journal och därefter, sedan samtliga villkor för registrering har uppfyllts, fullföljas genom anteckning på ett aktiekonto. Till denna bestämmelse anknyter regeln i 6 kap. 5 §, som innebär att sakrättsligt skydd och andra rättsverkningar inträder redan genom att ett förvärv antecknas i den dagliga journalen under förutsättning att anteckning därefter sker också på kontot.

I motion 1988/89:L20 av tredje vice talman Bertil Fiskesjö m.fl. (c) påpekas att en övergång till ett kontobaserat system ger upphov till en rad sakrättsliga frågor. Motionärerna ställer bl.a. frågan om vilken rättslig betydelse den dagliga journalen kommer att få i bevishänseende. Vidare är det enligt motionärerna ovisst vad som händer med det sakrättsliga skyddet om en i den dagliga journalen gjord registrering av förbiseende inte registreras på kontot, alternativt om registreringen sker direkt på kontot utan föregående införing i den dagliga journalen.

Med anledning av vad som anförs i motionen vill utskottet understryka att den i propositionen föreslagna ordningen innebär att överlåtelser av aktier och andra rättigheter som omfattas av det nya systemet alltid först skall antecknas i den dagliga journalen. Anteckningen innefattar en registrering av överlåtelsen vilken dock är villkorad av att likvid erläggs och att andra förutsättningar för överlåtelsens bestånd inträder. När överlåtelsen sedan fullföljs och överlåtelsen antecknas också på aktiekontot inträder rättsverkningarna av överlåtelsen och då från den tidpunkt vid vilken anteckning skedde i den dagliga journalen. Att de sakrättsliga verkningarna av en överlåtelse knyts till en eller flera registreringsåtgärder och inte till att egendomen kommit i den nye ägarens besittning är inte någon nyhet i svensk rätt. Sålunda har t.ex. rättsverkningarna av överlåtelse av fast egendom sedan mycket länge varit beroende av att lagfart meddelas, dvs. att den nye ägaren antecknas i fastighetsboken eller i det med användande av automatisk databehandling förda inskrivningsregistret. Den i propositionen före-

slagna ordningen överensstämmer i princip med vad som gäller då vilande lagfart först beviljas vid ett köp av fast egendom på grund av att köpeskillingen ännu inte erlagts och lagfarten sedermera fullföljs efter det att köpebrev utfärdats.

Med hänsyn till det anförda anser utskottet att det inte finns fog för den oro som framkommit i motion 1988/89:L20 för de sakrättsliga följderna av det nya kontosystemet. Utskottet återkommer i avsnittet Integritetsskydd och säkerhet m.m. nedan till ett i motionen framställt yrkande om uppföljning och utvärdering av lagstiftningen i vad avser bl.a. rättsverkningarna.

I motion 1987/88:L903 av Nic Grönvall (m) begärs en mera allmän översyn av det sakrättsliga regelsystemet. Motionären hävdar att det i vårt land gällande kravet på besittningsöverföring vid köp av lös egendom utgör ett hinder för det svenska näringslivet med tanke på den fortgående internationaliseringen. I motionen påtalas att principen i vårt land på vissa områden redan övergivits. Inom en stor del av värdepappershandeln utgör sålunda elektroniskt överförda meddelanden bevis på äganderättsövergång, och vid leasingförfaranden är det vanligt att äganderätt och besittning inte är förenade. Eftersom allt fler länder överger kravet på besittningsöverföring är det enligt motionären nödvändigt att den svenska rättsordningen i detta avseende anpassas till vad som gäller internationellt. En utredning med detta syfte bör därför snarast komma till stånd. Motionären yrkar att en utredning tillsätts med uppdrag att genomföra en bred översyn av det sakrättsliga regelsystemet.

Utskottet erinrar om att riksdagen hösten 1987 behandlade en motion om en översyn av de sakrättsliga reglerna om köparens skydd mot säljarens borgenärer. I sitt av riksdagen godkända betänkande i ärendet (LU 1987/88:1) redogjorde lagutskottet utförligt för rättsläget på området i Sverige och gjorde jämförelser med förhållandena i andra länder. Utskottet erinrade därvid om den betydelse som kravet på besittning har på olika rättsområden. På närmare anförda skäl ansåg utskottet att det måste krävas tungt vägande skäl för att en ändrad ordning skulle kunna övervägas. Sådana skäl förelåg inte och utskottet kunde därför inte finna att en så genomgripande översyn som begärts i den då aktuella motionen var motiverad. Ställningstagandet uteslöt emellertid inte att det för vissa branscher kunde finnas skäl att överväga om de problem som kravet på besittningsöverföring medför kan lösas lagstiftningsvägen.

Vad utskottet anförde hösten 1987 har alltså giltighet. Utskottet anser alltså lika litet nu som då frågan senast prövades att en allmänt inriktad översyn av det sakrättsliga regelsystemet är påkallad. I linje med vad utskottet framhöll år 1987 utesluter emellertid inte utskottet att det på särskilda rättsområden kan finnas anledning att överväga om kravet på besittningsöverföring alljämt bör upprätthållas. Som motionären påpekar utgör värdepappershandeln ett sådant område, och förslagen i propositionen innebär också, som tidigare redovisats, att den nuvarande ordningen i fråga om värdepapper som hanteras enligt lagen om förenklad aktiehantering överges till förmån för ett system

där de sakrättsliga verkningarna inträder vid registrering av rättighetens övergång. Utskottet vill vidare peka på att sakrättsliga problem i samband med kommission m.m. övervägts i kommissionslagskommitténs slutbetänkande (SOU 1988:63) Kommission och dylikt, vilket för närvarande är föremål för remissbehandling. Sakrättsliga spörsmål kan också komma att aktualiseras i samband med den översyn av frågor rörande leasing av fast och lös egendom som 1988 års leasingutredning (Ju 1988:01) har i uppdrag att genomföra.

Med det anförda avstyrker utskottet bifall till motion 1987/88:L903.

En annan fråga med sakrättslig inriktning tas upp i motion 1988/89:L902 av Hugo Hegeland (m). Motionären kritiserar de nuvarande reglerna för godtrosvärv och gör gällande att de medfört att Sverige blivit ett forum för försäljning av bl.a. bilar som stulits utomlands. Anledningen är enligt motionären att utlandet till skillnad från Sverige inte accepterar godtrosvärv av stöldgods. Motionären yrkar att reglerna för köp i god tro ändras så att de blir nära överensstämmande med motsvarande regler i andra, europeiska länder.

Regler om godtrosvärv av lösöre finns i lagen (1986:796) om godtrosvärv av lösöre, vilken trädde i kraft den 1 januari 1987. Lagen innefattar i huvudsak en kodifiering av de rättsregler på området som utbildats i rättspraxis. Lagen innebär emellertid också en skärpning och precisering av de krav som ställs på en förvärvare av lösöre för att denne skall anses vara i god tro. Vid riksdagsbehandlingen av lagstiftningsärendet (prop. 1985/86:123, LU 1986/87:4) uttalade lagutskottet i sitt av riksdagen godkända betänkande att lagen i sistnämnda hänseende tillgodosåg de önskemål som riksdagen tidigare framställt om regler som försvårar möjligheterna till godtrosvärv av stöldgods.

Utskottet finner inte anledning till omprövning av de principer och ställningstaganden som ligger bakom lagen om godtrosvärv av lösöre. Med anledning av vad motionären anför om förhållandena i andra länder vill utskottet tillägga att — som närmare framgår av det till grund för lagstiftningen liggande utredningsbetänkandet (SOU 1984:16) Godtrosvärv av lösöre — de svenska reglerna om godtrosvärv av stöldgods har motsvarighet i flera utländska rättsordningar. Utskottet avstyrker därför bifall till motion 1988/89:L902.

Rätten till ersättning

I 7 kap. förslaget till aktiekontolag finns bestämmelser om skadeståndsansvar. Om ett förvärv av aktier till följd av lagens regler om godtrosvärv kommer att gälla mot aktiernas tidigare ägare skall enligt 7 kap. 1 § värdepapperscentralen svara för den skada som drabbar den tidigare ägaren. Skadeståndsansvaret skall också tillämpas gentemot den till vars förmån en rådighetsinskränkning beträffande aktierna gäller och den som har haft panträtt i aktierna. Värdepapperscentralens skadeståndsansvar vid oriktiga eller missvisande uppgifter i ett avstämningsregister liksom i andra fall då fel förekommit i samband med uppläggande eller förande av ett sådant register regleras i 7 kap.

2 §. Till skillnad från 1 §, som ålägger värdepapperscentralen ett strikt ansvar, har skadeståndsansvaret enligt 2 § utformats som ett s.k. kontrollansvar. Kontrollansvaret innebär att den skadelidande har rätt till ersättning av värdepapperscentralen om inte företaget visar att felaktigheten beror på en omständighet utanför värdepapperscentralens och de kontoförande institutens kontroll, vars följder de inte skäligen kunde ha undvikit eller övervunnit. I 7 kap. 3 § finns slutligen en särskild skadeståndsregel som gäller vid omprövning av beslut.

I motion 1988/89:L20 av tredje vice talman Bertil Fiskesjö m.fl. (c) riktas kritik mot det sätt varpå värdepapperscentralens skadeståndsansvar vid oriktiga eller missvisande uppgifter utformats i propositionen. Enligt motionärerna innebär förslaget inte, såsom bort vara fallet, någon heltäckande garanti för att den enskilde hålls skadeslös vid förluster som uppkommer till följd av fel i systemet. Motionärerna begär därför (yrkande 6) att 7 kap. 2 § förslaget till aktiekontolag omformuleras på sådant sätt att värdepapperscentralen kommer att bära ett rent strikt ansvar. Ett ytterligare skäl för att låta värdepapperscentralen bära ett strikt ansvar är enligt motionärerna att man då bör kunna förutsätta att dess personal kommer att ges kvalificerad utbildning och att kontrollen av registreringarna blir mera noggrann.

Även i motion 1988/89:L21 av Ulla Orring m.fl. (fp) görs gällande att förslaget i propositionen inte är tillräckligt långtgående när det gäller värdepapperscentralens skadeståndsansvar. Enligt motionärerna är det dessutom oklart vad förslaget närmare besett innebär. Motionärerna befarar att den enskilde inte kommer att kunna få någon ersättning i fall då upphovet till en felaktighet eller driftstörning ligger utanför värdepapperscentralens påverkan, något som från rättssäkerhetssynpunkt är oacceptabelt. För att allmänhetens förtroende för aktiemarknaden och det nya kontobaserade systemet skall kunna upprätthållas är det av stor vikt att reglerna för skadeståndsansättning är generösa och helt klara. Med hänvisning härtill yrkar motionärerna (yrkande 3) att ett rent strikt skadeståndsansvar införs för värdepapperscentralen.

Utskottet vill för sin del framhålla att övergången till ett kontobaserat system i betydande utsträckning kommer att påverka värdepappersinnehavarnas situation. Som framhålls i propositionen blir rättighetshavarna på ett särskilt sätt beroende av att datasystemet fungerar riktigt. Att registreringsåtgärderna vidtas på föreskrivet sätt blir sålunda av avgörande betydelse för den rätt som tillkommer aktieägare och andra. Placerare kan vidare lida ekonomiska förluster på grund av fel vid registreringen eller till följd av manipulationer genom dataintrång. Förluster för enskilda kan även uppkomma på grund av att systemet upphör att fungera vid strömavbrott och andra driftstörningar.

Mot denna bakgrund anser utskottet i likhet med föredragande statsrådet att det är en avgörande förutsättning för att ett kontobaserat system skall kunna godtas att den enskilde får fullgoda garantier för att hållas skadeslös vid förluster som uppkommer till följd av systemet och det även i sådana fall då skadan inte orsakats genom oaktsamhet från någon funktionär. För att värdepapperscentralen skall svara för

skador oberoende av vållande talar också att det ligger närmare till hands att lägga ansvaret på den som bedriver en verksamhet, där fel kan uppkomma på grund av rena missöden, än på den enskilde som drabbas av skadan. Detta skäl har föranlett att man vid viss annan dataverksamhet har föreskrivit ett strikt ansvar, nämligen då det gäller oriktiga uppgifter om registrerad i personregister. Enligt 23 § datalagen (1973:289) skall den registeransvarige i sådana fall ersätta uppkommen skada. Ett ytterligare skäl för ett långtgående skadeståndsansvar är att det utgör ett incitament för värdepapperscentralen att tillse att systemet uppfyller högt ställda krav i fråga om kvalitet och säkerhet.

Det kontrollansvar som föreskrivs i 7 kap. 2 § förslaget till aktiekontolag innefattar som närmare framgår av propositionen (s. 79—81 och 114—116) ett långtgående ansvar för olika skador som kan drabba den enskilde. Ansvaret omfattar inte bara skador hänförliga till interna förhållanden som direkt eller indirekt kan påverkas genom exempelvis planering, organisation, styrning och övervakning utan också skador på grund av händelser som ligger utanför värdepapperscentralens kontroll under förutsättning att följderna för verksamheten skäligen kunde ha undvikits eller övervunnits. Med den utformning kontrollansvaret givits i propositionen är det enligt utskottets mening uppenbart att värdepapperscentralen svarar för skador som har sin orsak i sådana omständigheter som berörs i motion 1988/89:L20, nämligen att personalen saknar tillfredsställande utbildning eller att kontrollrutinerna är bristfälliga. Det är inte heller så, som motionärerna i motion 1988/89:L21 befarar, att felaktigheter eller driftstörningar som ligger utanför värdepapperscentralens påverkan skulle falla utanför kontrollansvaret. Med tanke på den speciella verksamhet som det här rör sig om torde, som framhålls i propositionen, det få anses skäligt att kräva långtgående åtgärder av värdepapperscentralen för att gardera systemet mot risker av olika slag. Exempel på sådana risker är strömavbrott, naturkatastrofer, obehöriga intrång av utomstående och sabotage. Härtill kommer att värdepapperscentralen för att undgå skadeståndsansvar måste visa att följderna av okontrollerbara händelser inte kunnat övervinnas. Enligt utskottets mening förhåller det sig i själva verket så att det föreslagna kontrollansvaret i praktiken ger den skadelidande en väl så förmånlig ställning som ett rent strikt ansvar, från vilket undantas skador till följd av vissa extraordinära händelser av den art som brukar benämnas *force majeure* (jfr Jan Hellner och Jan Ramberg *Speciell avtalsrätt I Köprätt* s. 140—158). Motionärernas önskemål får därför anses helt tillgodosett genom den föreslagna skadeståndsregeln i 7 kap. 2 § aktiekontolagen. Någon riksdagens åtgärd med anledning av motionerna 1988/89:L20 yrkande 6 och 1988/89:L21 yrkande 3 är därför inte erforderlig. Utskottet avstyrker således bifall till motionsyrkandena och förordar att 7 kap. 2 § aktiekontolagen får den av regeringen föreslagna lydelsen.

Bestämmelserna i 7 kap. 1 och 3 §§ förslaget till aktiekontolag föranleder inte några erinringar från utskottets sida. Sistnämnda lagrum bör dock underkastas en redaktionell jämkning.

Några särskilda bestämmelser om skadeståndets beräkning föreslås inte bli införda i aktiekontolagen. Det innebär att sedvanliga skadeståndsrättsliga regler skall tillämpas när ersättningsbelopp skall fastställas. Ersättning kommer därmed att utgå endast för den ekonomiska skada som en skadelidande kan styrka att han drabbats av.

I motion 1988/89:L20 av tredje vice talman Bertil Fiskesjö m.fl. (c) begärs (yrkande 3) att aktiekontolagen kompletteras med en särskild bestämmelse som innebär att skadestånd skall kunna bestämmas under hänsynstagande till också omständigheter som inte är av rent ekonomisk betydelse.

Utskottet erinrar om att skadeståndsbestämmelser som medger ett hänsynstagande även till andra omständigheter än sådana som är av ekonomisk natur sedan länge har funnits inom arbetsrätten och relativt nyligen har införts på immaterialrättens område. Också datalagen innehåller en regel av denna art. Som motionärerna berör finns en sådan bestämmelse även i det förslag till lag om skydd för företagshemligheter som framlagts i proposition 1987/88:155 (se bet. 1988/89:LU30). Reglerna har motiverats av att det ofta kan vara svårt för den enskilde att visa storleken av en förmögenhetsskada som drabbat honom och att ersättning bör kunna utgå för den kränkning som den skadelidande utsatts för även då han inte kan styrka någon ekonomisk skada. Enligt utskottets mening torde det mera sällan uppkomma någon ideell skada i de situationer som omfattas av skadeståndsansvaret enligt aktiekontolagen. Utskottet är därför i vart fall för närvarande inte berett att förorda att aktiekontolagen kompletteras i enlighet med motionärernas förslag. Skulle det emellertid visa sig i den praktiska tillämpningen att det uppkommer svårigheter för de skadelidande att bevisa vilka ekonomiska skador som uppkommit får frågan om en särskild ersättningsregel tas upp till ytterligare överväganden. Med det anförda avstyrker utskottet bifall till motion 1988/89:L20 yrkande 3.

I propositionen (s. 165—167) redovisar finansministern hur garantier skall skapas för att värdepapperscentralen kan infria eventuellt uppkommande skadeståndsförpliktelser enligt aktiekontolagen. Enligt finansministern är det mycket svårt att göra en teoretisk beräkning av de skadeståndsbelopp värdepapperscentralen kan komma att tvingas utge. Han anser emellertid rimligt att det inom värdepapperscentralen finns en beredskap för att täcka skador uppgående till minst 500 milj. kr. Denna beredskap bör åstadkommas genom att aktieägarna i värdepapperscentralen höjer sina garantiförbindelser att vid behov skjuta till kapital i bolaget från 100 milj. kr. till 200 milj. kr. Vidare bör emittenterna ställa garantier för att täcka skador uppgående till 300 milj. kr. I propositionen bereds riksdagen tillfälle att ta del av vad som anförts av finansministern och föreslås att regeringen bemyndigas godkänna att statens garantiåtagande som aktieägare i värdepapperscentralen höjs från 50 till 100 milj. kr.

Utskottet har inte några erinringar mot vad som anförs i propositionen om värdepapperscentralens möjligheter att betala skadestånd och förordar att regeringen ges det begärda bemyndigandet.

I förevarande avsnitt tar utskottet med anledning av två motionsyrkanden upp frågan om det föreslagna kontobaserade systemet allmänt sett fyller de krav som kan ställas vad avser integritetsskydd, säkerhet/sårbarhet och kvalitet. Vidare behandlar utskottet ett motionsyrkande om användningen av personnummer i kontosystemet och ett yrkande om skärpta villkor för kontohavares rätt att använda egna terminaler.

I propositionen bereds riksdagen tillfälle att ta del av vad finansministern anför (s. 168) om säkerheten i värdepapperssystemet och om sårbarhetsfrågor. Han betonar där vikten av att värdepapperssystemet tillgodoser högt ställda krav på säkerhet samt konstaterar att arbetet med olika säkerhetsfrågor pågår fortlöpande inom värdepapperscentralen med full kraft och att ytterligare en sårbarhetsanalys har utförts efter den som redovisades i princippropositionen. Finansministern säger sig vara införstådd med att, allteftersom arbetet med det nya systemet fortskrider, nya säkerhetsfrågor och rutiner kring dessa kommer att aktualiseras. Han framhåller att säkerheten naturligtvis måste ha uppnått tillräcklig nivå innan systemet kan tas i bruk och att det ankommer på bankinspektionen som tillsynsmyndighet att godkänna säkerheten i det kontobaserade systemet såväl hos värdepapperscentralen som hos de kontoförande instituten.

I motion 1988/89:L20 av tredje vice talman Bertil Fiskesjö m.fl. (c) hävdas inledningsvis att det är tveksamt huruvida de rättsliga konsekvenserna av den nya lagstiftningen är ordentligt beaktade. Motionärerna framhåller att rättsområdet är komplicerat och att det innebär betydande svårigheter att fånga in värdepappersmarknadens alla olika delar i ett system som i vart fall delvis vilar på nya grunder. Det finns enligt motionärerna en rad rättsfrågor som inte är tillräckligt analyserade. Vidare hävdas att flera viktiga spörsmål angående säkerhet och sårbarhet borde ha blivit föremål för en mera ingående granskning än som skett i propositionen. Motionärerna pekar i det sammanhanget särskilt på datasystemets känslighet för störningar av olika slag. Inte heller de krav som i kvalitetshänseende måste ställas på uppgiftslämnande, uppdateringar m.m. i det nya systemet har, menar motionärerna, blivit tillräckligt beaktade. Sammantaget bör enligt motionärerna den föreslagna lagstiftningen bli föremål för uppföljning och utvärdering, särskilt beträffande rättsverkningar, säkerhet/sårbarhet och kvalitet. I motionen yrkas (yrkande 1) att det anförda ges regeringen till känna.

Även i motion 1988/89:L21 av Ulla Orring m.fl. (fp) hävdas att säkerhetsaspekterna berörs alltför sparsamt i propositionen. Motionärerna framhåller dessutom att övergången till ett kontobaserat system medför ökade risker för intrång i aktörernas personliga integritet. Inte heller denna aspekt har blivit tillräckligt belyst i propositionen. Avsaknaden av en närmare analys är enligt motionärerna otillfredsställande med tanke på att det nya systemet inte får innebära att aktieägare och marknadens aktörer i övrigt får en försämrad integritet eller rättslig

ställning, exempelvis i förhållande till skattemyndigheterna. Motionärerna anser att regeringen noga bör följa utvecklingen och yrkar (yrkande 1) att vad som anförs i motionen om integritet och säkerhetsaspekter ges regeringen till känna.

I sitt till lagutskottet avgivna yttrande i ärendet hänvisar näringsutskottet till finansministerns ovan redovisade uttalande. I anslutning härtill framhåller näringsutskottet att de beslut av riksdagen som påkallas i propositionen innebär att det skapas en legal grund för övergång till ett kontobaserat system och att värdepapperscentralens resurser förstärks. Beslutet om systemövergång fattas emellertid inte av riksdagen eller regeringen utan av intressenterna, vilka härvid är beroende av att bankinspektionen lämnar erforderliga tillstånd. Inspektionen skall också övervaka att aktiekontolagen följs. Lagen kommer, fortsätter näringsutskottet, enligt 1 kap. 5 § att kompletteras med föreskrifter som meddelas av regeringen eller en myndighet som regeringen bestämmer.

Mot bakgrund av det sagda anser näringsutskottet att riksdagen inte har anledning att nu rikta några sådana uppmaningar till regeringen beträffande integritetsskydd och säkerhet som föreslås i berörda delar av motionerna.

I likhet med näringsutskottet anser lagutskottet att det inte finns anledning till någon riksdagens åtgärd med anledning av motionerna. Lagutskottet vill tillägga att — som tidigare berörts — det långtgående skadeståndsansvar som värdepapperscentralen kommer att bära enligt aktiekontolagen i sig utgör en garanti för att systemet kommer att uppfylla högt ställda krav när det gäller kvalitet och säkerhet/sårbarhet. Beträffande de i motion 1988/89:L20 framförda synpunkterna på aktiekontolagens rättsliga konsekvenser hänvisar utskottet till vad utskottet anfört ovan under avsnittet Sakrättsliga frågor. Med det anförda avstyrker utskottet motionerna 1988/89:L20 yrkande 1 och 1988/89:L21 yrkande 1.

I 2 kap. 3 §, 8 kap. 3 och 8 §§ samt 9 kap. 4, 9 och 10 §§ förslaget till aktiekontolag finns föreskrifter om att personnummer eller annat identifieringsnummer för aktieägare m.fl. skall anges i konton liksom i vissa uppgifter som skall lämnas enligt lagen. I nyssnämnda motion 1988/89:L20 av tredje vice talman Bertil Fiskesjö m.fl. (c) begärs (yrkande 4) att lagförslaget ändras så att orden "personnummer eller annat" utgår ur lagtexten. Motionärerna hävdar att personnumren inte behövs och hänvisar till att centern under flera år krävt begränsningar i personnummeranvändningen.

I näringsutskottets yttrande anges att vid näringsutskottets behandling av ärendet det från motionärernas sida betonats att innebörden av motionsyrkandet är att användningen av personnummer som identifieringsnummer inom det kontobaserade värdepapperssystemet skall vara förbjuden. I anslutning härtill anmärker näringsutskottet att om avsikten är att förbjuda personnummeranvändning i det nya systemet, förbudet bör framgå av en uttrycklig bestämmelse i lagen och inte endast av ett motivuttalande beträffande begreppet identifieringsnummer. Härefter påpekar näringsutskottet att motsvarande krav på upp-

gift om "personnummer eller annat identifieringsnummer" för närvarande ställs i förordningen (1970:600) om förenklad aktiehantering. Bestämmelsen härom kompletterar föreskriften i 7 § lagen (1987:623) om förenklad aktiehantering att förvaltare skall lämna uppgifter till värdepapperscentralen om vissa aktieägare som har aktier registrerade i förvaltarens namn. Värdepapperscentralen har, fortsätter näringsutskottet, upplyst om att systemet inte i sig fordrar att personnummer anges i aktiekonton etc.

I yttrandet hänvisar näringsutskottet vidare till att data- och offentlighetskommittén (DOK) i betänkandet (SOU 1987:31) Integritetsskyddet i informationssamhället 4 har redovisat sina allmänna överväganden angående personregistrering och användning av personnummer. Enligt DOK har den tekniska utvecklingen gjort att personnumrets betydelse som identifikationsbegrepp i samband med automatisk databehandling i viss mån har minskat. Ett generellt avskaffande av personnumren skulle inte undanröja de integritetsrisker som är förknippade med personregistreringen i samhället. Under en övergångstid skulle emellertid såväl ett avskaffande som en begränsning av personnummeranvändningen kunna medföra risker för förväxlingar och rättsförluster. DOK rekommenderar restriktivitet på personregistreringens område och hävdar att datainspektionen bör utfärda föreskrifter och allmänna råd i detta syfte. Vid prövning av frågor om tillstånd till samkörning av register bör enligt DOK ställas mycket höga krav på den registeransvariges motivering till behovet av samkörningen. Tre av DOK:s ledamöter har i ett särskilt yttrande förordat att en begränsning av personnummeranvändningen skall åstadkommas genom en särskild personregisterlag.

Näringsutskottet uppmärksammar också att riksdagen under våren 1989 har avslagit motioner (m, c) om att personnummeranvändningen skall begränsas och regleras genom en särskild lag. Konstitutionsutskottet (bet. 1988/89:KU28) hade avstyrkt motionerna med motivering att den pågående beredningen inom regeringskansliet av DOK:s nysnämnda betänkande borde avvaktas. Motionerna fick stöd i en reservation (m, fp, c).

Näringsutskottet anser att en grundläggande ambition vid införandet av det kontobaserade värdepapperssystemet måste vara att åstadkomma största möjliga säkerhet i systemet och att skapa förtroende för systemet hos aktieägarna. Användningen av personnummer torde i vissa fall kunna bidra till att underlätta identifikationen av aktieägare och sålunda minska risken för rättsförluster. Frågan om i vilken mån personnummer på längre sikt bör få användas inom systemet kan enligt näringsutskottets mening lämpligen aktualiseras inom ramen för de allmänna överväganden om personnummersystemet som baseras på DOK:s betänkande i ämnet. Näringsutskottet avstyrker alltså motion 1988/89:L20 i nu berörd del.

Lagutskottet kan instämma i vad näringsutskottet anfört i fråga om användningen av personnummer i det kontobaserade värdepapperssystemet. Lagutskottet vill härutöver understryka att uppgifter om personnummer behövs för att värdepapperscentralen skall kunna fullgöra

sin lagstadgade uppgiftsskyldighet på skatteområdet vad avser aktieinnehav, utdelningar m.m. Enligt vad som upplysts från värdepapperscentralen är personnumren däremot inte nödvändiga och kommer heller inte att begagnas som identifieringsuppgift i den hantering som sker inom det kontobaserade systemet. I stället kommer ett för varje kontohavare särskilt tilldelat kontonummer genomgående att användas vid registreringsåtgärderna. Med hänvisning till det nu anförda avstyrker lagutskottet bifall till motion 1988/89:L20 yrkande 4. Ställningstagandet innebär att utskottet tillstyrker bifall till propositionen i denna del.

Värdepapperscentralen får enligt 5 kap. 3 § förslaget till aktiekontolag bereda en innehavare av aktiekonton möjlighet att med hjälp av egna terminaler ta del av uppgifter om sina konton. I propositionen framhålls att denna möjlighet är avsedd för storplacerare, såsom pensionsfonder och försäkringsbolag. I förenämnda motion 1988/89:L20 av tredje vice talman Bertil Fiskesjö m.fl. (c) ifrågasätts hur säkerheten skall kunna vidmakthållas om sådan direktförbindelse medges. Motionärerna yrkar (yrkande 5) att till paragrafen skall fogas den inskränkningen att en förutsättning för medgivande skall vara att uppgiftsinhämtandet kan ske utan risk för obehörigt intrång, sabotage m.m.

Näringsutskottet finner i sitt yttrande det vara självklart att värdepapperscentralen inte kommer att lämna medgivande av berört slag om inte den av motionärerna angivna förutsättningen är i möjligaste mån uppfylld. Dessutom kan, påpekar näringsutskottet, kompletterande föreskrifter utfärdas av regeringen eller en myndighet. Det finns därför enligt näringsutskottets mening inte något skäl till ändring i den föreslagna lydelsen av 5 kap. 3 § aktiekontolagen.

Lagutskottet delar näringsutskottets uppfattning och avstyrker bifall till motion 1988/89:L20 yrkande 5. Lagutskottet förordar därmed att 5 kap. 3 § aktiekontolagen får den av regeringen föreslagna lydelsen.

Insyn och sekretess

Gällande bestämmelser om aktiebokens offentlighet finns i 3 kap. 13 § aktiebolagslagen. Grundregeln är att aktieboken, som innehåller uppgifter om bolagets aktieägare och det antal aktier av olika slag som varje aktieägare innehar, skall hållas tillgänglig för envar. Utskrift av aktieboken i avstämningsbolag skall på begäran tillhandahållas hos bolaget och hos värdepapperscentralen. Utskriften får inte vara äldre än sex månader och får inte innehålla uppgift om sådana aktieägare som har 500 aktier eller färre i bolaget. Någon ändring härvidlag föreslås inte i propositionen om kontobaserat aktiesystem.

Anknytning till bestämmelserna om aktiebokens offentlighet har vissa regler i lagen (1987:623) om förenklad aktiehantering, som gäller s.k. förvaltarregistrerade aktier. I avstämningsbolag kan enligt 3 kap. 10 § aktiebolagslagen en bank eller en fondkommissionär, som är auktoriserad förvaltare av aktier, införas i aktieboken i stället för ägaren till de aktier som omfattas av ett förvaltaruppdrag. Av 7 § lagen om förenklad aktiehantering följer att den som är auktoriserad förval-

tare av aktier skall lämna uppgift till värdepapperscentralen om de aktieägare som har mer än 500 aktier i samma bolag registrerade i förvaltarens namn. Dessa uppgifter blir offentliga. Genom att fördela en större mängd aktier på flera förvaltare kan dess innehavare undgå offentlighet. Reglerna innebär också att ett avstämningsbolag inte är tillförsäkrat möjlighet att få kännedom om alla sina ägare.

I propositionen föreslås en ändring i sist nämnda hänseenden. Ett aktiebolag anses nämligen, sägs det i propositionen (s. 123), i princip ha ett berättigat intresse att få kännedom om samtliga sina aktieägare. I enlighet härmed föreslås att förvaltaren skall vara skyldig att lämna uppgift till värdepapperscentralen om varje aktieinnehav som är registrerat i hans namn samt att bolaget i fråga skall ha rätt att hos värdepapperscentralen få tillgång till dessa uppgifter (8 kap. 8 § förslaget till aktiekontolag). Vidare föreslås att värdepapperscentralen skall hålla en sammanställning över aktieägare med sammanlagt mer än 500 förvaltarregistrerade aktier i ett bolag offentligt tillgänglig (8 kap. 9 §). Till skillnad från nu skall offentlighet sålunda inträda även om aktierna är fördelade på flera förvaltare.

De redovisade bestämmelserna kritiserar i två motioner. I motion 1988/89:L21 av Ulla Orring m.fl. (fp) krävs sålunda att reglerna om offentlighet i aktieboken skall vara knutna till röstetalet och ej till antalet aktier som innehas. Motionärerna påpekar att frågan i och för sig inte hänger direkt samman med en datorisering av värdepappershanteringen. Möjligheterna ökar emellertid kraftigt att göra aktuella sammanställningar av aktieinnehav efter införandet av kontosystemet. Enligt motionärerna bör därför nya regler för offentlighet i aktieboken framläggas i syfte att det röstmässiga inflytandet skall vara avgörande och inte det irrelevanta förhållandet hur många aktier man äger i ett visst bolag. I motionen yrkas (yrkande 2) att riksdagen hos regeringen begär förslag till förändrade regler för sekretesskyddet i enlighet med vad som anförs i motionen.

I motion 1988/89:L20 av tredje vice talman Bertil Fiskesjö m.fl. (c) uttalar att allmänheten knappast kan ha något berättigat intresse av att känna namnen på personer med så små aktieposter i ett bolag som 500 aktier. Sekretesskyddet borde hellre knytas till röstetalet eller på annat sätt vara värderelaterat. Motionen innehåller emellertid inte något yrkande på denna punkt.

Näringsutskottet hänvisar i sitt yttrande till att, enligt vad näringsutskottet erfarit, värdepappersmarknadskommittén — i sitt snart föreliggande betänkande (SOU 1989:72) Värdepappersmarknaden i framtiden — kommer att föreslå att regeln om en gräns vid högst 500 aktier byts ut mot en på visst sätt konstruerad värdegräns. Kommitténs förslag kan enligt näringsutskottet väntas föranleda att statsmakterna omprövar de nu ifrågasvarande bestämmelserna. I avvaktan på att så sker godtar näringsutskottet de förändringar beträffande tillgängligheten av uppgifter om aktieinnehav som förslaget till aktiekontolag innebär. Någon särskild framställning till regeringen på grundval av yrkandet i motion 1988/89:L21 om förändrade regler för sekretesskyddet synes mot bakgrund av det sagda inte vara motiverad enligt näringsutskottets mening.

Lagutskottet delar näringsutskottets uppfattning att statsmakernas ställningstaganden till den framtida utformningen av de aktuella reglerna inte bör föregripas. Lagutskottet vill i sammanhanget erinra om att frågan om aktiebokens offentlighet aktualiserades motionsvägen redan i samband med riksdagsbehandlingen av princippropositionen och att lagutskottet i sitt yttrande till näringsutskottet framhöll att det då aktuella motionsyrkandet inte borde föranleda någon riksdagens åtgärd med hänsyn till värdepappersmarknadskommitténs arbete. Lagutskottet avstyrker följaktligen bifall till motion 1988/89:L21 yrkande 2.

De föreslagna reglerna i 8 kap. 8 och 9 §§ aktiekontolagen föranleder i princip inte några erinringar från utskottets sida. I syfte att det klart skall framgå att 8 kap. 9 § innebär en utvidgad uppgiftsskyldighet i förhållande till gällande rätt bör dock en redaktionell justering ske av lagrummet.

Enligt 5 kap. 4 § förslaget till aktiekontolag får den som är eller varit anställd vid värdepapperscentralen eller ett kontoförande institut inte obehörigen röja bl.a. sådana uppgifter som har registrerats i ett avstämningsregister eller som har lämnats enligt ovan berörda 8 kap. 8 §. Bestämmelsen innebär att en lagstadgad tystnadsplikt införs för privatanställda. Till följd av reglerna om meddelarfrihet m.m. i tryckfrihetsförordningen och andra lagar som exklusivt reglerar yttrandefriheten utgör en sådan tystnadsplikt inte hinder för en anställd att t.ex. lämna meddelanden för publicering i en tidning.

Nu nämnda förhållande har uppmärksamrats i motion 1988/89:L20 av tredje vice talman Bertil Fiskesjö m.fl. (c), vari anförts att det kan finnas skäl att tystnadsplikten i fråga skall gälla även på massmedieområdet. Motionärerna yrkar (yrkande 2) att det anförda ges regeringen till känna och att meddelarskyddsutredningen får i uppdrag att särskilt utreda frågan om införande av tystnadsplikt på massmedieområdet.

Meddelarskyddskommittén (Ju 1988:03) tillkallades år 1988 med uppdrag att utreda frågan om meddelarfrihet i förhållandet mellan enskilda. Enligt direktiven (dir. 1988:57) har kommittén till huvuduppgift att föreslå en reglering som innebär att friheten att lämna meddelanden för publicering slås fast i grundlag även såvitt gäller förhållandet mellan enskilda. Kommittén bör emellertid söka avgränsa tillämpningsområdet för en meddelarfrihet i förhållandet mellan enskilda så att den kommer att gälla endast hos de organ där den kan anses motiverad och inte omfatta varje relation mellan enskilda personer. En uppgift för kommittén är också att bedöma vilka undantag som bör finnas på meddelarfrihetens område. Med hänsyn till vad som sålunda anges i direktiven utgår utskottet från att den av motionärerna upptagna frågan kommer att övervägas av kommittén. I sammanhanget vill utskottet erinra om att liknande spörsmål aktualiserats i samband med det tidigare nämnda förslaget till lag om skydd för företagshemligheter och att dessa spörsmål enligt vad utskottet inhämtat tagits upp till närmare övervägande av kommittén. Något särskilt uttalande i saken från riksdagens sida är därför inte nödvändigt, och utskottet avstyrker därför bifall till yrkande 2 i motion 1988/89:L20.

Enligt 10 kap. 1 § förslaget till aktiekontolag skall hos värdepapperscentralen finnas en särskild nämnd, aktiekontonämnden, med uppgift att pröva tvister med anledning av beslut som värdepapperscentralen eller ett kontoförande institut har fattat med stöd av aktiekontolagen. Nämnden skall endast ge en rekommendation om hur en tvist skall lösas. Vem som helst av parterna kan föra saken till domstol utan hinder av att nämnden först har prövat tvisten. Syftet med nämndens verksamhet är att den enskilde rättsägaren skall få ökade möjligheter att — vid sidan av den ordinära domstolsprocessen — på ett smidigt sätt få en överprövning till stånd av värdepapperscentralens eller de kontoförande institutens beslut.

I motion 1988/89:L20 av tredje vice talman Bertil Fiskesjö m.fl. (c) kritiseras de föreslagna reglerna om aktiekontonämnden. Motionärerna anser det inte lämpligt att nämnden är knuten till värdepapperscentralen, som ju även är registeransvarig. Nämnden bör vara helt fristående, med reglemente som godkänns av regeringen. Enligt motionärerna är fristående nämnder alltid att föredra när det gäller att säkerställa en opartisk bedömning. Motionärerna yrkar (yrkande 7) att 10 kap. 1 § förslaget till aktiekontolag får en utformning som tillgodoser motionskraven.

I sitt yttrande pekar näringsutskottet på att aktiekontonämndens reglemente även enligt regeringens förslag skall godkännas av regeringen och att nämnden i propositionen betecknas som fristående. Skillnaden mellan regeringens och motionärernas förslag synes alltså ringa, fortsätter näringsutskottet. Den av regeringen förordade konstruktionen innebär emellertid att nämnden kommer att utgöra ett privat organ som inte ingår i den statliga organisationen. Enligt motionärernas linje skulle den däremot bli ett offentligrättsligt organ. Med hänsyn till att tvister som nämnden tar ställning till kan komma att hänskjutas till allmän domstol, i första hand tingsrätt, för avgörande synes enligt näringsutskottet motionärernas förslag om en offentligrättslig nämnd mindre lämpligt. Även en nämnd av privaträttslig natur bör kunna få en sådan organisation att kravet på opartisk behandling av de frågor som underställs den blir uppfyllt. Näringsutskottet avstyrker följaktligen det förslag till utformning av 10 kap. 1 § aktiekontolagen som framläggs i motionen.

Lagutskottet finner i likhet med näringsutskottet att de föreslagna bestämmelserna om aktiekontonämnden innebär en fullt godtagbar reglering från rättssäkerhetssynpunkt. Lagutskottet vill för egen del härutöver anmärka att ordningen med nämnder som i administrativt hänseende är knutna till en författningsreglerad organisation men som i sin konfliktlösande verksamhet är helt oberoende av organisationen i fråga på intet sätt är någon ny företeelse. Som ett exempel kan nämnas trafikförsäkringsnämnden, vars verksamhet upprätthålls och gemensamt bekostas av ett antal försäkringsbolag och trafikförsäkringsföreningen (6 § trafikförsäkringsförordningen, 1976:359). Såvitt lagutskot-

tet har sig bekant har denna ordning fungerat på ett från rättssäkerhetssynpunkt invändningsfritt sätt och utan att några nackdelar av det slag som motionärerna beskriver kunnat förmärkas.

1989/90:LU5

Med hänvisning till det anförda avstyrker lagutskottet bifall till motion 1988/89:L20 yrkande 7 och tillstyrker bifall till propositionen i motsvarande del.

Propositionen i övrigt

Utöver vad som ovan anförts föranleder de i propositionen framlagda lagförslagen inte några uttalanden från utskottets sida. Utskottet tillstyrker således att de genomförs. Som näringsutskottet påpekat bör dock 3 kap. 2 § förslaget till aktiekontolag jämkas i språkligt hänseende.

I likhet med näringsutskottet tillstyrker lagutskottet vidare att regeringen ges det begärda bemyndigandet att teckna aktier i Värdepapperscentralen VPC Aktiebolag.

Vad som anförts i propositionen om likvidhantering i anslutning till värdepapperssystemet ger inte utskottet anledning till några uttalanden.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. *beträffande avslag på proposition 1988/89:152*

att riksdagen avslår motion 1988/89:L22,

2. *beträffande innehållet i kontoutdrag*

att riksdagen med avslag på motion 1988/89:L19 antar det i proposition 1988/89:152 framlagda förslaget till aktiekontolag såvitt avser 5 kap. 1 §,

3. *beträffande översyn av det sakrättsliga regelsystemet*

att riksdagen avslår motion 1987/88:L903,

4. *beträffande godtroshörvärv av stöldgods*

att riksdagen avslår motion 1988/89:L902,

5. *beträffande kontrollansvar*

att riksdagen med avslag på motion 1988/89:L20 yrkande 6 och motion 1988/89:L21 yrkande 3 antar 7 kap. 2 § i regeringens förslag till aktiekontolag,

res. 1 (fp, c, mp)

6. *beträffande skadeståndsberäkning*

att riksdagen avslår motion 1988/89:L20 yrkande 3,

res. 2 (c)

7. *beträffande uppföljning och utvärdering av lagstiftningen*

att riksdagen avslår motion 1988/89:L20 yrkande 1 och motion 1988/89:L21 yrkande 1,

res. 3 (m, fp, c, mp)

8. *beträffande uppgifter om personnummer*

att riksdagen med avslag på motion 1988/89:L20 yrkande 4 antar 2 kap. 3 §, 8 kap. 3 och 8 §§ samt 9 kap. 4, 9 och 10 §§ i regeringens förslag till aktiekontolag,

9. beträffande *användning av egna terminaler*

att riksdagen med avslag på motion 1988/89:L20 yrkande 5 antar 5 kap. 3 § i regeringens förslag till aktiekontolag,

10. beträffande *aktiebokens offentlighet*

att riksdagen avslår motion 1988/89:L21 yrkande 2,
res. 4 (fp, c, mp).

11. beträffande *tystnadsplikt*

att riksdagen avslår motion 1988/89:L20 yrkande 2,

12. beträffande *aktiekontonämnden*

att riksdagen med avslag på motion 1988/89:L20 yrkande 7 antar 10 kap. 1 § i regeringens förslag till aktiekontolag,
res. 5 (m, fp, c, mp)

13. beträffande *regeringens förslag till aktiekontolag i övrigt*

att riksdagen antar regeringens förslag till aktiekontolag i den mån det inte omfattas av vad utskottet hemställer under momenten 2, 5, 8, 9 och 12 ovan med den ändringen att 3 kap. 2 §, 7 kap. 3 § och 8 kap. 9 § i lagförslaget erhåller i bilaga 3 som *Utskottets förslag* betecknade lydelse,

14. beträffande *regeringens övriga lagförslag*

att riksdagen antar de i propositionen framlagda förslagen till
dels lag om införande av aktiekontolagen (1989:000),
dels lag om Värdepapperscentralen VPC Aktiebolag,
dels lag om upphörande av lagen (1987:623) om förenklad aktiehantering,
dels lag om ändring i aktiebolagslagen (1975:1385),
dels lag om ändring i försäkringsrörelselagen (1982:713),
dels lag om ändring i bankaktiebolagslagen (1987:618),
dels lag om ändring i bankrörelselagen (1987:617),
dels lag om ändring i lagen (1914:45) om kommission, handelsagentur och handelsresande,
dels lag om ändring i lagen (1924:322) om vård av omyndigs värdehandlingar,
dels lag om ändring i lagen (1927:85) om dödande av förkommen handling,
dels lag om ändring i lagen (1936:83) angående vissa utfästelser om gåva,
dels lag om ändring i föräldrabalken,
dels lag om ändring i förmånsrättslagen (1970:979),
dels lag om ändring i lagen (1980:1103) om årsredovisning m.m. i vissa företag,
dels lag om ändring i utökningsbalken,
dels lag om ändring i lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar,

15. beträffande *propositionen i övrigt* att riksdagen med bifall till propositionen i denna del bemyndigar regeringen att senast den 1 juli 1990 *dels* vid den planerade nyemissionen av aktier i Värdepapperscentralen VPC Aktiebolag teckna aktier för nominellt 1,5 milj. kr., *dels* godkänna att statens garantiåtagande i Värdepapperscentralen VPC Aktiebolag höjs från 50 milj. kr. till 100 milj. kr. i samband med nyemissionen.

Stockholm den 7 november 1989

På lagutskottets vägnar

Rolf Dahlberg

Närvarande: Rolf Dahlberg (m), Lennart Andersson (s), Owe Andréasson (s), Ulla Orring (fp), Martin Olsson (c), Inger Hestvik (s), Allan Ekström (m), Bengt Kronblad (s), Gunnar Thollander (s), Lena Boström (s), Ewy Möller (m), Bengt Harding Olson (fp), Stina Eliasson (c), Elisabeth Persson (vpk), Elisabet Franzén (mp), Anita Jönsson (s) och Gunilla Andersson (s).

Reservationer

1. Kontrollansvar (mom. 5)

Ulla Orring (fp), Martin Olsson (c), Bengt Harding Olson (fp), Stina Eliasson (c) och Elisabet Franzén (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 15 börjar med "Det kontrollansvar" och slutar med "föreslagna lydelsen" bort ha följande lydelse:

Med hänsyn till nu anförda förhållanden hade det enligt utskottets mening legat närmast till hands att i den föreslagna aktiekontolagen — på motsvarande sätt som gäller för den som är registeransvarig enligt datalagen — ålägga värdepapperscentralen ett strikt skadeståndsansvar för olika skador som kan drabba den enskilde på grund av fel i samband med registerföringen. En sådan utformning av skadeståndsansvaret hade också stått bäst i överensstämmelse med de uttalanden som görs i propositionen om det angelägna i att bereda de drabbade fullgoda ersättningsmöjligheter. Den lösning av frågan om skadeståndsansvarets utformning i angivet hänseende som valts i propositionen består emellertid inte av ett strikt ansvar utan av ett s.k. kontrollansvar. Sålunda anges i 7 kap. 2 § förslaget till aktiekontolag att värdepapperscentralen i förhållande till den enskilde svarar för fel som uppkommer i systemet om inte värdepapperscentralen visar att felak-

tigheten beror på en omständighet utanför dess eller ett kontoförande instituts kontroll vars följer värdepapperscentralen eller det kontoförande institutet inte skäligen kunde ha undvikit eller övervunnit.

I propositionen görs i såväl allmän- som specialmotiveringen åtskilliga uttalanden om den avsedda omfattningen av det föreslagna kontrollansvaret (s. 79—82, 114—117). Trots den redogörelse som där lämnas är det enligt utskottets mening inte helt klart i vilken utsträckning kontrollansvaret griper in i fall av skador som beror på fel i det kontobaserade systemet. Exempelvis kan ovisshet många gånger råda huruvida en felaktighet är hänförlig till värdepapperscentralens eller ett kontoförande instituts kontrollsfär. Vidare finns utrymme för osäkerhet när det gäller bedömningen av om värdepapperscentralen skäligen kunde ha undvikit eller övervunnit följderna av en viss felaktighet. Den närmast till hands liggande slutsats som kan dras beträffande det föreslagna kontrollansvarets omfattning synes vara att kontrollansvaret är mindre långtgående än ett rent strikt ansvar. Kontrollansvaret innefattar därmed ett sämre skydd för enskilda som oförskyllt drabbas av skador som tillfogas dem till följd av felaktigheter i samband med uppläggning eller förande av de nya registren. Vad utskottet nu anför om det föreslagna skadeståndsansvarets begränsade tillämpningsområde och svårigheterna att på ett tillförlitligt sätt precisera detta område talar i stället för att i den föreslagna aktiekontolagen överge principen om kontrollansvar till förmån för ett rent strikt ansvar. Utskottet vill i sammanhanget understryka att om — såsom på sina håll antagits — kontrollansvaret i praktiken skulle ge ett skydd som i det närmaste motsvarar strikt ansvar, detta förhållande utgör ett argument för och inte emot införandet av ett strikt ansvar. På grund av det anförda bör riksdagen med bifall till motionerna 1988/89:L20 yrkande 6 och 1988/89:L21 yrkande 3 besluta om strikt skadeståndsansvar för värdepapperscentralen i enlighet med vad som anförts i motionerna.

dels att utskottets hemställan under moment 5 bort ha följande lydelse:

5. beträffande *kontrollansvar*

att riksdagen med bifall till motion 1988/89:L20 yrkande 6 och motion 1988/89:L21 yrkande 3 antar 7 kap. 2 § förslaget till aktiekontolag med den ändring att lagrummet erhåller följande såsom *Reservanternas förslag* betecknade lydelse:

*Regeringens förslag**Reservanternas förslag*

7 kap.

2 §

Om någon tillfogas skada till följd av oriktig eller missvisande uppgift i ett avstämningsregister eller i annat fall genom fel i samband med uppläggning eller förande av ett sådant register, har han rätt till ersättning av värdepapperscentralen, om inte värdepapperscentralen visar att felaktigheten beror på en omständighet uanför dess kontroll vars följderna inte skäligen kunde ha undvikits eller övervunnits.

Beror felaktigheten på ett kontoförande institut, är värdepapperscentralen fri från skadeståndsskyldighet endast om också det kontoförande institutet skulle vara fritt enligt första stycket. Motsvarande gäller om felaktigheten beror på någon som har anlitats av värdepapperscentralen eller av ett kontoförande institut.

Om någon tillfogas skada till följd av oriktig eller missvisande uppgift i ett avstämningsregister eller i annat fall genom fel i samband med uppläggning eller förande av ett sådant register, har han rätt till ersättning av värdepapperscentralen.

2. Skadeståndsberäkning (mom. 6)

Martin Olsson och Stina Eliasson (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 16 börjar med "Utskottet erinrar" och slutar med "yrkande 3" bort ha följande lydelse:

Utskottet erinrar om att skadeståndsbestämmelser som medger ett hänsynstagande även till andra omständigheter än sådana som är av ekonomisk natur sedan länge har funnits inom arbetsrätten och relativt nyligen har införts på immaterialrättens område. Också datalagen innehåller en regel av denna art. Som motionärerna berör finns en sådan bestämmelse även i det förslag till lag om skydd för företagshemligheter som framlagts i proposition 1987/88:155 (se bet. 1988/89:LU30). Reglerna har motiverats av att det ofta kan vara svårt för den enskilde att visa storleken av en förmögenhetsskada som drabbat honom och att ersättning bör kunna utgå för den kränkning som den skadelidande utsatts för även då han inte kan styrka någon ekonomisk skada. Enligt utskottets mening har dessa skäl bärkraft också i de situationer som omfattas av skadeståndsansvaret enligt aktiekontolagen. Utskottet kan därför inte dela föredragande statsrådets

uppfattning (s. 85 i propositionen) att en ideell skada är "så pass opraktisk vid dessa rent ekonomiska transaktioner, att det är onödigt att belasta aktiekontolagen med regler härom".

En bestämmelse om skadeståndets beräkning av det slag som motionärerna i motion 1988/89:L20 förespråkar skulle således enligt utskottets mening utgöra ett värdefullt komplement när det gäller att bereda fullgoda ersättningsmöjligheter åt dem som drabbas av skada till följd av fel i samband med registerhanteringen i det nya systemet. Utskottet förordar på grund av det anförda att i aktiekontolagen intas en bestämmelse som gör det möjligt att vid skadeståndets beräkning beakta också andra omständigheter än sådana som har direkt ekonomisk betydelse.

dels att utskottets hemställan under moment 6 bort ha följande lydelse:

6. beträffande *skadeståndsberäkning*

att riksdagen med bifall till motion 1988/89:L20 yrkande 3 beslutar att i 7 kap. i regeringens förslag till aktiekontolag skall införas en ny paragraf, 7 kap. 6 §, med följande som *Reservanternas förslag* betecknade lydelse:

Regeringens förslag

Reservanternas förslag

7 kap.

6 §

Vid bestämmande av skadestånd enligt 1—3 §§ skall hänsyn tas även till omständigheter av annan än rent ekonomisk betydelse.

3. Uppföljning och utvärdering av lagstiftningen (mom. 7)

Rolf Dahlberg (m), Ulla Orring (fp), Martin Olsson (c), Allan Ekström (m), Ewy Möller (m), Bengt Harding Olson (fp), Stina Eliasson (c) och Elisabet Franzén (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 18 börjar med "I likhet" och slutar med "yrkande 1" bort ha följande lydelse:

I en till näringsutskottets yttrande fogad avvikande mening har näringsutskottets m-, fp-, c- och mp-ledamöter anfört att det inför det fortsatta författningsarbetet och de administrativa beslut som sålunda förestår finns anledning för riksdagen att göra ett uttalande till regeringen i enlighet med vad som påyrkas i motionerna 1988/89:L20 yrkande 1 och 1988/89:L21 yrkande 1. Enligt vad som framhålls i den avvikande meningen bör alltså riksdagen dels understryka vikten av att det kontobaserade värdepapperssystemet inte medför försämringar i fråga om integritet och rättsskydd för aktieägarna och andra aktörer på aktiemarknaden, dels begära en fortlöpande uppföljning och utvärdering genom regeringens försorg av systemets konsekvenser i fråga om rättsförhållanden, säkerhet och sårbarhet samt kvalitet i övrigt.

Lagutskottet instämmer i vad som sålunda uttalats i den till näringsutskottets yttrande fogade avvikande meningen. Lagutskottet vill för sin del tillägga att utskottet finner det i hög grad naturligt och också nödvändigt att så omfattande och i många människors förhållanden ingripande förändringar som övergången till ett värdepapperslöst aktiesystem innefattar blir föremål för fortlöpande uppföljning och noggrann utvärdering så snart som tillräckliga erfarenheter vunnits av tillämpningen av det nya systemet. Vad utskottet sålunda anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under moment 7 bort ha följande lydelse:

7. beträffande uppföljning och utvärdering av lagstiftningen

att riksdagen med anledning av motion 1988/89:L20 yrkande 1 och motion 1988/89:L21 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

4. Aktiebokens offentlighet (mom. 10)

Ulla Orring (fp), Martin Olsson (c), Bengt Harding Olson (fp), Stina Eliasson (c) och Elisabet Franzén (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 22 börjar med "Lagutskottet delar" och slutar med "yrkande 2" bort ha följande lydelse:

Lagutskottet vill för sin del framhålla följande. Utgångspunkten för behovet av offentlig insyn bör vara resp. aktieägares inflytande på bolagets verksamhet. Denna rätt till insyn bör dock inte inskränka rätten till anonymitet för aktieägare med små aktieinnehav och med ringa inflytande. Ett av syftena med regeln i aktiebolagslagen om att utskrift av aktieboken inte får innehålla uppgift om sådana aktieägare som har 500 aktier eller färre i ett och samma bolag har varit att skapa ett visst sekretesskydd för personer med små aktieposter. Varken samhället eller allmänheten har ansetts ha något berättigat intresse att känna till namnen på sådana personer, vilka ju normalt inte genom sina aktieinnehav påverkar bolagets förvaltning. Liknande syfte bär upp den i propositionen föreslagna regeln i 8 kap. 9 § aktiekontolagen, som innebär att värdepapperscentralen skall hålla en sammanställning över aktieägare med sammanlagt mer än 500 förvaltarregistrerade aktier i ett bolag offentligt tillgänglig. Enligt lagutskottets mening är emellertid gränsdragningen vid högst 500 aktier inte något adekvat uttryck för denna princip. En illustration till detta förhållande är att vid aktieuppdelning (split) i ett bolag, vilket är en ganska vanlig företeelse, kretsen av aktieägare som omfattas av sekretesskyddet begränsas radikalt, trots att varje innehav representerar samma värde och samma andel av aktiekapitalet och röstetalet som tidigare. Det är angeläget att en mera rationell begränsningsregel, som effektivt åstadkommer det avsedda sekretesskyddet, kommer till stånd. Lagutskottet delar därför de synpunkter som framförs i motionerna 1988/89:L20 (c)

och 1988/89:L21 (fp) om att kravet på offentlighet i aktieboken bör vara knutet till det röstmässiga inflytandet och inte till det irrelevanta förhållandet hur många aktier en person äger i ett visst bolag.

1989/90:LU5

Enligt lagutskottet bör det ankomma på regeringen att så snart som möjligt förelägga riksdagen förslag till lagstiftning som tillgodoser de av utskottet nu framförda synpunkterna. Detta bör ges regeringen till känna med anledning av motion 1988/89:L21 yrkande 2.

dels att utskottets hemställan under moment 10 bort ha följande lydelse:

10. beträffande *aktiebokens offentlighet*

att riksdagen med anledning av motion 1988/89:L21 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

5. Aktiekontonämnden (mom. 12)

Rolf Dahlberg (m), Ulla Orring (fp), Martin Olsson (c), Allan Ekström (m), Ewy Möller (m), Bengt Harding Olson (fp), Stina Eliasson (c) och Elisabet Franzén (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 23 börjar med "Lagutskottet finner" och på s. 24 slutar med "motsvarande del" bort ha följande lydelse:

I en till näringsutskottets yttrande fogad avvikande mening har näringsutskottets m-, fp-, c- och mp-ledamöter funnit de synpunkter och önskemål beträffande den tilltänkta aktiekontonämnden som framförs i motion 1988/89:L20 befogade. Lagutskottet delar denna uppfattning. För att aktiekontonämnden skall kunna bli ett i verklig mening fristående organ för konfliktlösning är det enligt lagutskottets mening nödvändigt att nämnden i administrativt och ekonomiskt hänseende görs oberoende av värdepapperscentralen. Med hänsyn till det anförda bör regeringen återkomma med förslag beträffande aktiekontonämnden som tillgodoser vad lagutskottet nu anfört.

dels att utskottets hemställan under moment 12 bort ha följande lydelse:

12. beträffande *aktiekontonämnden*

att riksdagen med anledning av motion 1988/89:L20 yrkande 7 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Särskilda yttranden

1. Kontrollansvar (mom. 5)

Rolf Dahlberg (m), Ulla Orring (fp), Martin Olsson (c), Allan Ekström (m), Ewy Möller (m), Bengt Harding Olson (fp) och Stina Eliasson (c) anför:

Inom utskottet har genom bl.a. skrivelser från värdepapperscentralen och Sveriges industriförbund aktualiserats frågan om de kontoförande

institutens regressansvar gentemot värdepapperscentralen fått en lämplig utformning i regeringens förslag till aktiekontolag. En utgångspunkt i förslaget är att värdepapperscentralen skall ha ett skadeståndsrättsligt huvudansvar och att de skadelidande skall ha rätt till ersättning av värdepapperscentralen oavsett var i systemet som det skadegrandande felet uppkommit. Den slutliga fördelningen av ansvaret regleras i 7 kap. 5 §. Enligt denna bestämmelse har värdepapperscentralen möjlighet att kräva tillbaka utbetald ersättning från ett kontoförande institut under förutsättning att institutet genom vållande medverkat till skadan. De kontoförande instituten avses alltså inte själva ha något skärpt ansvar för fel som inträffat inom deras kontrollsfär, utan de svarar gentemot värdepapperscentralen enligt allmänna regler om uppdragsavtal, dvs. endast i sådana fall då vållande kan konstateras i deras verksamhet.

I propositionen åberopas olika skäl för att fördelningen av ansvaret bör ha den utformning som föreslagits (s. 82 ff). Ett sådant skäl anges vara att man knappast kan tala om några egentliga intressekonflikter mellan värdepapperscentralen och de kontoförande instituten. Beträffande värdepapperscentralens utsikter att göra sina regressanspråk gällande sägs vidare att det med hänsyn till de krav som får ställas på de kontoförande institutens yrkesmässiga hantering, vållande i de flesta skadefall torde kunna konstateras på institutens sida.

Enligt vår mening är de argument som i propositionen anförs till stöd för en begränsning av värdepapperscentralens regressrätt inte övertygande. Sålunda är påståendet att det inte finns några intressekonflikter mellan värdepapperscentralen och de kontoförande instituten riktigt endast så till vida att det är en gemensam angelägenhet att enskilda som drabbas av fel i systemet får sina berättigade ersättningsanspråk tillgodosedda på ett enkelt och rationellt sätt. När det gäller frågan om vem som slutligt skall bära kostnaderna — värdepapperscentralen eller de kontoförande instituten — kan det däremot finnas motstående intressen, något som är helt naturligt på grund av de olika ägarförhållandena. Om regressansvaret utformas så att värdepapperscentralen tvingas att även slutligt svara för fel som begås inom de kontoförande instituten kommer det ytterst att drabba de anslutna bolagen, vilka genom sina avgifter bekostar värdepapperscentralens verksamhet.

Den från principiella utgångspunkter måhända mest avgörande invändningen mot propositionens förslag att begränsa värdepapperscentralens regressmöjlighet är emellertid den synnerligen betydelsefulla roll som de kontoförande instituten kommer att spela i det kontobaserade systemet och att det är hos dem som den grundläggande funktionen i systemet kommer att ligga. Det är då också rimligt att de kontoförande instituten gentemot värdepapperscentralen svarar för de ekonomiska konsekvenserna av sina egna fel. Ett sätt att uppnå en sådan mera rättvis ordning är att de kontoförande instituten bär ansvar för fel som uppkommit inom deras kontrollsfär såvida de inte kan visa att felet beror på omständigheter utanför deras kontroll vars följder de

inte skäligen kunde ha undvikit eller övervunnit. Härigenom uppnås även ett ökat intresse inom de kontoförande instituten för noggrannhet och kontroll vid registerföringen, för utbildning av personal m.m.

Utskottet har inte tagit upp det av oss nu berörda spørsmålet om regressansvarets utformning till behandling, något som vi beklagar. Vi har därför ansett det påkallat att på detta sätt framföra vår uppfattning i frågan.

2. Uppgifter om personnummer (mom. 8)

Rolf Dahlberg (m), Ulla Orring (fp), Martin Olsson (c), Allan Ekström (m), Ewy Möller (m), Bengt Harding Olson (fp), Stina Eliasson (c) och Elisabet Franzén (mp) anför:

Våra fyra resp. partier har i många olika sammanhang varnat för de risker från integritetssynpunkt som bruket av personnummer innebär och verkat för avskaffande av personnummeranvändningen. I exempelvis reservation 6, som fogades till konstitutionsutskottets betänkande (bet. 1988/89:KU28) angående datafrågor, framhölls att användningen av personnummer borde begränsas och regleras i en särskild lag. Som huvudprincip borde enligt reservanterna gälla att endast vissa registeranvändare skulle ha rätt att avkräva människor deras personnummer.

Vi vill även hänvisa till reservation 2, som fogades till skatteutskottets betänkande (bet. 1989/90:SkU5) angående folkbokföring, där motsvarande synpunkter på vikten av begränsning av personnummeranvändningen framfördes.

Som framgår av vad lagutskottet anför är uppgifter om personnummer inte någon nödvändig förutsättning för den hantering som kommer att ske inom det kontobaserade aktiesystemet. Det enda skälet för att behålla alternativet med personnummer i aktiekontolagen skulle därför vara värdepapperscentralens uppgiftsskyldighet på skatteområdet. För att denna skyldighet skall kunna fullgöras synes det under en övergångstid vara svårt att undvara personnummeranvändning i det kontobaserade systemet.

I motion 1988/89:L20 (c) yrkas (yrkande 4) att personnummer som identifieringsnummer skall utgå ur förslaget till aktiekontolag. Med hänsyn till ovannämnda förhållanden gällande värdepapperscentralens uppgiftsskyldighet och till att frågan om begränsning av personnummeranvändningen måste lösas i ett större sammanhang har vi avstått från att yrka bifall till motionsyrkandet. Vi vill understryka det angelägna i att det även på skatteområdet tillskapas en ordning som baseras på uppgifter om namn eller särskilda identifieringsnummer och inte på användning av personnummer, varigenom bl.a. värdepapperscentralen ej längre skulle behöva registrera personnummer.

1 Förslag till Aktiekontolag

1989/90:LU5
Bilaga 1

Härigenom föreskrivs följande.

1 kap. Inledande bestämmelser

1 § För avstämningsbolag som avses i aktiebolagslagen (1975:1385), försäkringsrörelselagen (1982:713) och bankaktiebolagslagen (1987:618) skall finnas register enligt denna lag (avstämningsregister).

Avstämningsregistren förs av Värdepapperscentralen VPC Aktiebolag (värdepapperscentralen) med hjälp av automatisk databehandling. I fall som anges i 4 kap. vidtas registreringsåtgärder även av kontoförande institut på värdepapperscentralens vägnar.

2 § I avstämningsregister skall registreras aktier i avstämningsbolag.

Bestämmelserna i denna lag om aktier tillämpas också på följande rättigheter i avstämningsbolag, nämligen

1. företrädesrätt att delta i emission som avses i 4 kap. aktiebolagslagen (1975:1385), 4 kap. försäkringsrörelselagen (1982:713) och 4 kap. bankaktiebolagslagen (1987:617),

2. rätt på grund av teckning av aktier vid nyemission enligt 4 kap. aktiebolagslagen, 4 kap. försäkringsrörelselagen och 4 kap. bankaktiebolagslagen, samt

3. rätt på grund av nyteckning av aktier enligt 5 kap. aktiebolagslagen och 5 kap. bankaktiebolagslagen.

I 9 kap. finns bestämmelser om registrering i avstämningsregister av ensidiga skuldförbindelser avsedda för allmän omsättning och vissa andra rättigheter.

3 § För rättigheter som skall registreras enligt denna lag får inte utfärdas aktiebrev, emissionsbevis, interimbevis eller optionsbevis som avses i aktiebolagslagen (1975:1385), försäkringsrörelselagen (1982:713) eller bankaktiebolagslagen (1987:618). Har en sådan handling utfärdats, gäller inte bestämmelserna i dessa lagar för handlingen.

För sådana ensidiga skuldförbindelser avsedda för allmän omsättning som registreras enligt denna lag får inte utfärdas skuldebrev.

4 § Bankinspektionen skall övervaka att denna lag följs.

5 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om registerföring enligt denna lag och om tillsyn över kontoförande institut.

2 kap. Avstämningsregister

1 § För varje avstämningsbolag skall finnas ett avstämningsregister.

Avstämningsregister består av en daglig journal och de aktiekonton i bolaget som avses i 2 § och 8 kap. 2 §.

2 § Varje aktieägare skall för sina aktier i ett avstämningsbolag ha ett eller flera aktiekonton, om inte aktierna är förvaltarregistrerade enligt 8 kap. Kontona skall öppnas av ett eller flera kontoförande institut. Aktie-

ägaren eller, i fall som avses i 4 kap. 2 §, det emitterande bolaget bestämmer vilket eller vilka institut som skall anlitas.

1989/90:LU5
Bilaga 1

3 § I ett aktiekonto som avses i 2 § skall anges

1. aktieägarens namn, personnummer eller annat identifieringsnummer samt postadress,

2. namn, personnummer eller annat identifieringsnummer samt postadress för pantavare och för den som har en rättighet på grund av sådan inskränkning i rätten att fritt förfoga över aktien som avses i 12,

3. det antal aktier som kontot omfattar med uppgift om aktiernas nominella belopp och för varje aktie huruvida full betalning har erlagts för aktien till avstämningsbolaget,

4. till vilket slag varje aktie hör, om aktier av olika slag kan finnas enligt bolagsordningen.

5. i förekommande fall att aktie av visst slag kan omvandlas till en aktie av annat slag.

6. i förekommande fall att aktie är bunden,

7. förbehåll att aktieägare eller annan skall vara berättigad att lösa aktie som övergår till ny ägare,

8. utbetalning som görs vid inlösen av en aktie eller minskning av aktiens nominella belopp eller vid skifte av bolagets tillgångar,

9. i förekommande fall att aktieägaren har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken med uppdrag som omfattar förvaltning av aktierna,

10. pantsättning avseende en aktie,

11. konkurs avseende aktieägaren samt utmätning, kvarstad eller betalningssäkring avseende en aktie eller panträtt i aktien,

12. inskränkning i rätten att fritt förfoga över en aktie som avses i 3 kap. 12 och 15 §§ aktiebolagslagen (1975:1385), 3 kap. 12 och 15 §§ försäkringsrörelselagen (1982:713) eller 3 kap. 13 och 16 §§ bankaktiebolagslagen (1987:618),

13. förbehåll enligt 15 kap. 8 § föräldrabalken.

Vid registrering av företrädesrätt för en aktieägare att delta i en emission som avses i 4 kap. aktiebolagslagen eller 4 kap. försäkringsrörelselagen skall i aktiekontot anges om rätten till ny aktie tillkommer aktieägaren på grund av bunden eller fri aktie.

Har utan återbetalning en aktie dragits in eller det nominella beloppet ändrats, skall detta anges i aktiekontot så snart det kan ske.

4 § För varje anteckning i ett aktiekonto anges den dag då denna anteckning samt motsvarande anteckning i den dagliga journalen skedde.

5 § Genom värdepapperscentralens försorg skall en aktie på ett aktiekonto förses med ett nummer eller annat kännetecken, om det finns behov av att särskilja aktien från andra aktier på samma konto.

6 § Värdepapperscentralen skall ansvara för att avstämningsregistren förs på ett sådant sätt som föreskrivs i denna lag eller annan författning.

Värdepapperscentralen är registeransvarig enligt datalagen (1973:289) för avstämningsregistren.

3 kap. Kontoförande institut

1 § Tillstånd att vara kontoförande institut meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

Av de kontoförande instituten skall minst ett vara helägt dotteraktiebolag till värdepapperscentralen.

2 § Kontoförande institut som är helägt dotteraktiebolag till värdepapperscentralen får inte avslå en begäran att genom institutet öppna aktiekonto annat än om grund för avslag föreligger enligt denna lag eller annan författning.

3 § Kontoförande institut står under tillsyn av bankinspektionen. Institutet skall lämna inspektionen de upplysningar om sin verksamhet och därmed sammanhängande omständigheter som inspektionen begär.

Tillstånd att vara kontoförande institut kan återkallas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer, om det kontoförande institutet genom att överträda denna lag eller på annat sätt visar sig olämpligt att utöva verksamhet som sådant institut.

Ett beslut om återkallelse av tillstånd att vara kontoförande institut får fattas att gälla tills vidare i avvaktan på att ärendet avgörs.

4 § Beslut enligt 1 § eller 3 § andra eller tredje stycket av den myndighet som regeringen bestämmer får överklagas hos kammarrätten. Bankinspektionens beslut i frågor som rör tillsynen får överklagas hos regeringen.

Ett beslut som avses i första stycket skall verkställas även om det har överklagats, om inte den myndighet som har att pröva överklagandet förordnar något annat.

4 kap. Registreringsåtgärder

1 § Kontoförande institut som har öppnat ett aktiekonto skall vidta registreringsåtgärder såvitt avser det kontot. Även andra kontoförande institut får vidta registreringsåtgärder beträffande kontot, om åtgärden är till fördel för aktieägaren eller denne har lämnat fullmakt till institutet.

2 § Vid emission av aktier eller andra rättigheter som avses i 1 kap. 2 § andra stycket skall det emitterande avstämningsbolaget bestämma vilket eller vilka kontoförande institut som skall vidta de registreringsåtgärder som föranleds av emissionen och på vilka konton registrering skall ske.

3 § Värdepapperscentralen skall vidta registreringsåtgärder med anledning av anmälningar från statliga myndigheter.

4 § Om ett förhållande som skall registreras anmäls till behörigt kontoförande institut eller till värdepapperscentralen, skall den registreringsåtgärd som anmälan föranleder genast vidtas.

5 § En registreringsåtgärd vidtas genom anteckning i den dagliga journalen och, sedan samtliga villkor för registrering har uppfyllts, genom anteckning på ett aktiekonto.

6 § Om en anmälan som avses i 4 § är ofullständig men bristen går att avhjälpa, skall en registreringsåtgärd vidtas genom anteckning i den dagliga journalen. Samtidigt skall anmälaren föreläggas att inom en vecka komplettera sin anmälan. Om komplettering inte sker, är registreringsåtgärden utan verkan. Detta skall anges i journalen.

7 § Om det finns särskilda skäl, får det kontoförande institutet vidta en registreringsåtgärd genom anteckning i den dagliga journalen och samtidigt för avgörande underställa värdepapperscentralen frågan om en registreringsåtgärd även skall ske genom anteckning på ett aktiekonto.

8 § En begäran om registreringsåtgärd skall avslås, om förutsättningar för registrering saknas och det inte är fråga om fall som avses i 6 eller 7 §.

9 § Om ett kontoförande institut som har vidtagit en registreringsåtgärd genom anteckning i den dagliga journalen finner att anteckningen är oriktig, får institutet rätta anteckningen till dess att den har förts in på ett aktiekonto.

10 § Värdepapperscentralen skall på begäran av sökanden eller annan som berörs av en registreringsåtgärd ompröva beslut om åtgärden som ett kontoförande institut har fattat.

11 § En anteckning på ett aktiekonto skall rättas av den som har vidtagit registreringsåtgärden, om anteckningen innehåller en uppenbar oriktighet till följd av skrivfel, räknefel, något annat förbiseende eller något tekniskt fel. Tillfälle att yttra sig skall lämnas den vars rätt berörs.

12 § Ett kontoförande institut som har fattat ett beslut som avses i 6–8 §§ skall skriftligen underrätta anmälaren om beslutet, om skälen för detta och om möjligheten att begära omprövning enligt 10 § eller att få frågan prövad av aktiekontonämnden enligt 10 kap. Motsvarande underrättelse skall, i fall som avses i 9 och 11 §§, lämnas till den vars rätt berörs.

Första stycket tillämpas även när ett kontoförande institut i annat fall vidtar en åtgärd eller fattar ett beslut som går innehavaren av ett aktiekonto eller någon annan emot.

Har omprövning skett enligt 10 §, skall värdepapperscentralen skriftligen underrätta den som har begärt omprövningen om beslutet, om skälen för detta och om möjligheten att få frågan prövad av aktiekontonämnden enligt 10 kap.

13 § Värdepapperscentralen får ur ett avstämningsregister avföra uppgifter som uppenbarligen saknar betydelse. De avförda uppgifterna skall bevaras i minst tio år.

5 kap. Insyn och sekretess

1 § När en registreringsåtgärd har verkställts genom anteckning på ett aktiekonto skall värdepapperscentralen genast underrätta alla som är registrerade på kontot enligt 2 kap. 3 § första stycket 1 eller 2 eller 8 kap. 3 § 1, i den mån de berörs av åtgärden.

Var och en som är registrerad på ett aktiekonto enligt 2 kap. 3 § första stycket 1 eller 2 eller 8 kap. 3 § 1 har rätt att på begäran få besked från värdepapperscentralen om kontots innehåll i den mån innehållet berör hans rätt.

Värdepapperscentralen skall varje år före den 31 januari lämna innehavaren av ett aktiekonto besked om kontots innehåll per den 31 december föregående år. Beskedet skall, om inte innehavaren medger annat, ange de förändringar på kontot som har ägt rum under det sistnämnda året.

Underrättelser och besked enligt denna paragraf skall lämnas utan kostnad.

1989/90:LU5
Bilaga 1

2 § Ett kontoförande institut som är behörigt att vidta en registreringsåtgärd genom anteckning på ett aktiekonto har rätt till insyn i den dagliga journalen och det nämnda kontot endast i den mån det behövs för att institutet skall kunna fullgöra ett uppdrag inom ramen för sin behörighet.

3 § Värdepapperscentralen får bereda en innehavare av aktiekonton möjlighet att med hjälp av egna terminaler ta del av uppgifter om sina konton.

4 § Den som är eller varit anställd vid värdepapperscentralen eller ett kontoförande institut får inte obehörigen röja uppgifter som har registrerats i ett avstämningsregister eller som har lämnats enligt 8 kap. 8 § eller 9 kap. 10 §.

6 kap. Rättsverkan av registrering

1 § Den som är antecknad på ett aktiekonto som ägare till en aktie är, med de begränsningar som framgår av kontot, behörig att förfoga över aktien.

2 § Om en aktie har överlåtits och anmälan om förvärvet har registrerats, får aktien därefter inte tas i anspråk av överlåtarens borgenärer för andra rättigheter än sådana som var registrerade vid överlåtelsen.

3 § Har samma aktie överlåtits till flera var för sig, har det förvärv företräde som registrerades först.

Registreringen ger dock inte en överlåtelse företräde framför en tidigare överlåtelse, om förvärvaren vid förvärvet kände till eller borde ha känt till den tidigare överlåtelsen. Detta gäller ej, om förvärvaren i sin tur har överlåtit aktien till någon annan och denne vid sitt förvärv varken kände till eller borde ha känt till den första överlåtelsen.

Bestämmelserna i denna paragraf skall även tillämpas på förvärv genom bodelning, arv, testamente, bolagsskifte eller liknande förvärvssätt när fråga uppkommer om företrädet mellan ett sådant förvärv och en senare överlåtelse.

4 § Har en aktie i annat fall än som avses i 3 § förvärvats genom överlåtelse från någon som inte ägde den, blir förvärvet giltigt om överlåtaren vid tidpunkten för förvärvet var antecknad på aktiekonto som ägare till aktien samt förvärvet har registrerats och förvärvaren vid sitt förvärv varken kände till eller borde ha känt till att överlåtaren inte ägde aktien. Vad nu sagts tillämpas även vid förvärv från den som ägde aktien men som på grund av ett förvärvsvillkor eller bestämmelser i lag saknade rätt att förfoga över aktien genom överlåtelse.

5 § Rättsverkan av en registrering enligt 2–4 §§ inträder då förvärvet registreras genom anteckning i den dagliga journalen, under förutsättning att förvärvet därefter även registreras genom anteckning på aktiekontot.

6 § Bestämmelserna i 1–5 §§ tillämpas även vid pantsättning.

7 kap. Rätt till ersättning

1 § Om till följd av 6 kap. 3–5 §§ ett förvärv av aktier gäller mot den som ägde dem eller mot någon till vars förmån en rådighetsinskränkning gäller, har denne rätt till ersättning av värdepapperscentralen för sin skada till följd av förvärvet.

Första stycket tillämpas också, om till följd av 6 kap. 6 § en pantsättning av aktier gäller mot den som äger aktierna eller mot någon till vars förmån en rådighetsinskränkning gäller.

2 § Om någon tillfogas skada till följd av oriktig eller missvisande uppgift i ett avstämningsregister eller i annat fall genom fel i samband med uppläggning eller förande av ett sådant register, har han rätt till ersättning av värdepapperscentralen, om inte värdepapperscentralen visar att felaktigheten beror på en omständighet utanför dess kontroll vars följder den inte skäligen kunde ha undvikit eller övervunnit.

Beror felaktigheten på ett kontoförande institut, är värdepapperscentralen fri från skadeståndsskyldighet endast om också det kontoförande institutet skulle vara fritt enligt första stycket. Motsvarande gäller om felaktigheten beror på någon som har anlitats av värdepapperscentralen eller av ett kontoförande institut.

3 § Om någon tillfogas skada genom beslut om omprövning enligt 4 kap. 10 § eller beslut om rättelse har han rätt till ersättning av värdepapperscentralen, om han inte med hänsyn till arten av felet eller andra omständigheter insåg eller borde ha insett att fel förekommit.

4 § Ersättning enligt 1–3 §§ kan efter skälighet sättas ned eller helt falla bort, om vållande på den skadelidandes sida har medverkat till skadan.

5 § Om ett kontoförande institut eller annat företag genom vållande har medverkat till en skada som avses i 1–3 §§, har värdepapperscentralen rätt att från företaget kräva tillbaka utbetald ersättning i den mån det är skäligt med hänsyn till skadans orsak och omständigheterna i övrigt.

8 kap. Förvaltarregistrering m. m.

1 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer skall pröva frågor om auktorisation av förvaltare och om tillstånd för någon att införas i aktiebok enligt 3 kap. 10 § andra stycket aktiebolagslagen (1975:1385) och 3 kap. 10 § andra stycket försäkringsrörelselagen (1982:713).

En auktorisation eller ett tillstånd enligt första stycket får förenas med särskilda villkor för att tillgodose allmänna och enskilda intressen. Auktorisationen eller tillståndet kan återkallas av den myndighet som har meddelat auktorisationen eller tillståndet, om ett villkor har åsidosatts och avvikelsen är betydande eller om annars förutsättningar för auktorisation eller tillstånd inte längre föreligger.

Beslut i frågor om auktorisation eller tillstånd som har meddelats av annan än regeringen får överklagas hos kammarrätten. Beslutet skall verkställas även om det har överklagats, om inte kammarrätten förordnar annat.

2 § En auktoriserad förvaltare eller den som har tillstånd enligt 1 § skall ha ett eller flera aktiekonton för de aktier i varje avstämningsbolag som

han förvaltar (förvaltarregistrerade aktier). Kontona skall öppnas av ett eller flera kontoförande institut som avses i 3 kap. Den auktoriserade förvaltaren eller tillståndshavaren eller, i fall som avses i 4 kap. 2 §, det emitterande bolaget bestämmer vilket eller vilka institut som skall anlitas.

1989/90:LU5
Bilaga 1

3 § Ett aktiekonto för förvaltarregistrerade aktier skall innehålla

1. den auktoriserade förvaltaren eller tillståndshavarens namn, personnummer eller annat identifieringsnummer samt postadress,
2. anmärkning att aktierna förvaltas för annans räkning,
3. de uppgifter som avses i 2 kap. 3 § första stycket 3 – 8 samt andra och tredje styckena.

4 § Om den som äger aktier som förvaltas av en auktoriserad förvaltare vill delta i en bolagsstämma, skall han på begäran tillfälligt föras in i aktieboken. När bolagsstämman har ägt rum, skall aktieägaren föras av från aktieboken.

5 § För förvaltarregistrerade aktier tillämpas 6 kap.

Vad som sägs i 6 kap. 1 och 4 §§ om den som är antecknad på ett aktiekonto som ägare till en aktie skall dock i stället avse den auktoriserade förvaltaren eller den som har tillstånd enligt 1 §.

Underrättas den auktoriserade förvaltaren eller tillståndshavaren om att en förvaltarregistrerad aktie har överlåtit eller pantsatts, inträder samma rättsverkningar som om överlåtelsen eller pantsättningen hade registrerats i avstämningsregister.

6 § En pantsatt eller utmätt aktie får inte förvaltarregistreras utan pant-havarens respektive kronofogdemyndighetens samtycke.

7 § Om en aktieägare anmäler till den auktoriserade förvaltaren eller den som har tillstånd enligt 1 § att en aktie inte längre skall vara förvaltarregi-strerad, skall förvaltaren eller tillståndshavaren genast anmäla sådana förhållanden som avses i 2 kap. 3 § till det av aktieägaren utsedda kontofö-rande institutet.

8 § På begäran av värdepapperscentralen skall en auktoriserad förvaltare lämna uppgifter till värdepapperscentralen om de aktieägare vars aktier han förvaltar. Uppgifterna skall avse aktieägarnas namn, personnummer eller annat identifieringsnummer samt postadress. Förvaltaren skall dess-utom uppge det antal aktier av olika slag som varje aktieägare äger. Uppgifterna skall avse förhållandena vid den tidpunkt som värdepappers-centralen bestämmer.

Värdepapperscentralen skall på begäran av ett avstämningsbolag kräva in sådana uppgifter beträffande bolagets aktieägare som avses i första stycket.

Avstämningsbolag har rätt att hos värdepapperscentralen få tillgång till de uppgifter som har lämnats beträffande bolagets aktieägare.

9 § Hos värdepapperscentralen skall för varje avstämningsbolag finnas en sammanställning över aktieägare med mer än femhundra sådana aktier i bolaget som förvaltas av en auktoriserad förvaltare. Sammanställningen skall innehålla de uppgifter som anges i 8 § första stycket. En utskrift av sammanställningen skall hållas tillgänglig för var och en på bolagets huvudkontor och hos värdepapperscentralen. Utskriften får inte vara äld-

re än sex månader. Var och en har rätt att mot ersättning för kostnaderna få en utskrift av sammanställningen från värdepapperscentralen.

1989/90:LU5
Bilaga 1

10 § Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet åsidosätter villkor som har meddelats med stöd av 1 § andra stycket skall dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.

Den som åsidosätter 8 eller 9 § skall dömas till böter.

9 kap. Skuldförbindelser m. m.

1 § På begäran av den som vill utfärda eller har utfärdat ensidiga skuldförbindelser avsedda för allmän omsättning skall värdepapperscentralen besluta att skuldförbindelserna skall registreras i ett avstämningsregister enligt bestämmelserna i detta kapitel.

Bestämmelserna i detta kapitel om skuldförbindelser skall i tillämpliga delar även gälla

1. företrädesrätt att delta i emission som avses i 5 kap. aktiebolagslagen (1975:1385) och 5 kap. bankaktiebolagslagen (1987:618),

2. konverteringsrätt och optionsrätt till nyteckning som avses i 5 kap. aktiebolagslagen och 5 kap. bankaktiebolagslagen, samt

3. aktieägarens rätt gentemot den som för hans räkning förvarar aktiebrev i ett utländskt bolag.

2 § För skuldförbindelser enligt detta kapitel tillämpas 2–7 kap. samt 8 kap. 1–3 §§, 5–7 §§ och 10 § första stycket, dock med de avvikelser som anges nedan i detta kapitel.

3 § Ett avstämningsregister skall bestå av en daglig journal och konton för de skuldförbindelser som omfattas av registret.

4 § I ett konto för skuldförbindelser som inte är förvaltarregistrerade skall anges

1. namn, personnummer eller annat identifieringsnummer samt postadress för borgenär, panthavare och den som har en rättighet på grund av sådan inskränkning i rätten att fritt förfoga över skuldförbindelsen som avses i 7,

2. skuldbelopp och lånevillkor samt, i förekommande fall, antalet skuldförbindelser och dessas nominella belopp,

3. vid konvertibel fordran och optionsrätt till nyteckning enligt 5 kap. aktiebolagslagen (1975:1385) huruvida utbytes- eller teckningsrätten avser bunden eller fri aktie,

4. verkställd utbetalning av kapitalbelopp eller ränta,

5. huruvida utbyte skett av konvertibel fordran enligt 5 kap. aktiebolagslagen eller 5 kap. bankaktiebolagslagen (1987:618),

6. huruvida utnyttjande skett av optionsrätt vid nyteckning på grund av fordran som är förenad med optionsrätt till nyteckning enligt 5 kap. aktiebolagslagen eller 5 kap. bankaktiebolagslagen,

7. andra inskränkningar för borgenären att ta emot betalning eller att i övrigt göra betalningsutfästelsen gällande.

Kontot skall dessutom innehålla sådana uppgifter som avses i 2 kap. 3 § första stycket 9–11 och 13.

5 § Ett konto för skuldförbindelser som är förvaltarregistrerade skall utöver vad som anges i 4 § 2–6 innehålla de uppgifter som avses i 8 kap. 3 § 1 och 2.

6 § Vid tillämpning av 8 kap. 7 § skall den anmälningsskyldighet som föreskrivs där gälla även sådana förhållanden som avses i 4 § första stycket 7.

1989/90:LUS
Bilaga 1

7 § Behörig att ta emot betalning med anledning av en skuldförbindelse är den som på förfallodagen är antecknad på ett konto i avstämningsregistret som borgenär eller som berättigad att i andra fall ta emot betalningen.

Första stycket gäller inte, om gäldenären insåg eller borde ha insett att betalningsmottagaren inte var berättigad att ta emot betalning för skuldförbindelsen.

8 § För skuldförbindelser som avses i detta kapitel tillämpas 15–18 §§ lagen (1936:81) om skuldebrev. Med besittning av eller anteckning på skuldebrev jämställs därvid motsvarande registrering på konto i avstämningsregistret.

Vid tillämpning av första stycket likställs pantsättning med överlåtelse.

9 § En utfärdare av skuldförbindelser har rätt att på begäran få följande uppgifter från värdepapperscentralen om varje konto som ingår i avstämningsregistret, nämligen

1. borgenärens namn, personnummer eller annat identifieringsnummer samt postadress,

2. skuldbelopp och lånevillkor samt, i förekommande fall, antalet skuldförbindelser och dessas nominella belopp.

10 § På begäran av värdepapperscentralen skall en auktoriserad förvaltare lämna uppgifter till värdepapperscentralen om de borgenärer vars skuldförbindelser han förvaltar. Uppgifterna skall avse borgenärernas namn, personnummer eller annat identifieringsnummer samt postadress. Förvaltaren skall dessutom för varje borgenär uppge skuldbelopp och lånevillkor samt, i förekommande fall, antalet skuldförbindelser och dessas nominella belopp. Uppgifterna skall avse förhållandena vid den tidpunkt som värdepapperscentralen bestämmer.

Värdepapperscentralen skall på begäran av en utfärdare av skuldförbindelser kräva in sådana uppgifter beträffande utfärdarens borgenärer som avses i första stycket.

Utfärdare av skuldförbindelser har rätt att hos värdepapperscentralen få tillgång till de uppgifter som har lämnats beträffande utfärdarens borgenärer.

Den som åsidosätter bestämmelserna i denna paragraf skall dömas till böter.

10 kap. Aktiekontonämnden

1 § Hos värdepapperscentralen skall finnas en särskild nämnd, aktiekontonämnden, vars reglemente godkänns av regeringen.

Nämndens uppgift är att pröva tvister med anledning av beslut som värdepapperscentralen eller ett kontoförande institut har fattat med stöd av denna lag. Nämnden skall ge rekommendationer om hur tvisterna bör lösas.

2 § En tvist får prövas av nämnden endast om det anspråk som tvisten avser riktar sig mot värdepapperscentralen eller ett kontoförande institut.

2 Förslag till

Lag om införande av aktiekontolagen (1989:000)

1989/90:LU5

Bilaga 1

Härigenom föreskrivs följande.

Inledande bestämmelser

1 § Aktiekontolagen (1989:000) samt denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer. Regeringen får bestämma att lagen skall träda i kraft vid skilda tidpunkter för olika emittenter och rättigheter.

2 § Bestämmelser i lag eller annan författning om rättigheter som representeras av värdepapper skall tillämpas även i fråga om rättigheter som registreras enligt aktiekontolagen (1989:000).

3 § Aktiekontolagen (1989:000) tillämpas även beträffande aktiebolag som har blivit avstämningsbolag före ikraftträdandet.

Aktier i avstämningsbolag

4 § När aktiekontolagen (1989:000) blir tillämplig på ett befintligt avstämningsbolag skall de uppgifter om bolagets aktier som enligt den nämnda lagen skall finnas på aktiekonto vara införda på sådana konton genom Värdepapperscentralen VPC Aktiebolags (värdepapperscentralen) försorg.

Beträffande överlåtelse av en aktie som har ägt rum före ikraftträdandet av aktiekontolagen och som då var gällande mot tredje man tillämpas 6 kap. 2 § i den lagen trots att någon anmälan om förvärvet inte har registrerats. Detta tillämpas på motsvarande sätt i fråga om pantsättning.

Aktier i bolag som övergår till att bli avstämningsbolag

5 § I fråga om aktiebolag som efter ikraftträdandet av aktiekontolagen (1989:000) övergår till att bli avstämningsbolag gäller följande. Behörighet att första gången antecknas som aktieägare eller förvaltare enligt 8 kap. aktiekontolagen på ett aktiekonto enligt nämnda lag tillkommer den som visar upp ett aktiebrev och enligt 3 kap. 6 § aktiebolagslagen (1975:1385), 3 kap. 6 § försäkringsrörelselagen (1982:713) respektive 3 kap. 6 § bankaktiebolagslagen (1987:618) eller på annat sätt styrker sitt förvärv. Aktiebrevet skall makuleras på betryggande sätt av det kontoförande institut som vidtar registreringsåtgärden.

Interimsbevis och emissionsbevis m. m.

6 § Om ett interimsbevis eller emissionsbevis har utfärdats av ett aktiebolag innan aktiekontolagen (1989:000) blev tillämplig på bolaget, gäller följande i fråga om den rättighet som beviset representerar. Behörighet att första gången antecknas som innehavare eller förvaltare enligt 8 kap. aktiekontolagen av rättigheten på ett aktiekonto enligt nämnda lag tillkommer den som visar upp beviset och enligt 3 kap. 6 § aktiebolagslagen (1975:1385), 3 kap. 6 § försäkringsrörelselagen (1982:713) respektive 3 kap. 6 § bankaktiebolagslagen (1987:618) eller på annat sätt styrker sitt

förvärv. Beviset skall makuleras på betryggande sätt av det kontoförande institut som vidtar registreringsåtgärden.

Om det i annat fall än som anges i första stycket är fråga om en rättighet enligt 1 kap. 2 § andra stycket aktiekontolagen som har utfärdats av ett aktiebolag innan den nämnda lagen blev tillämplig på bolaget, är den som styrker sitt förvärv behörig att första gången antecknas som innehavare eller förvaltare enligt 8 kap. aktiekontolagen av rättigheten på ett aktiekonto.

Skuldebrev

7 § Om ett skuldebrev har utfärdats för en skuldförbindelse innan aktiekontolagen (1989:000) blev tillämplig på förbindelsen gäller följande. Behörighet att första gången antecknas som borgenär eller förvaltare enligt 8 kap. aktiekontolagen av förbindelsen på ett konto för skuldförbindelser enligt nämnda lag tillkommer den som enligt reglerna i lagen (1936:81) om skuldebrev är behörig att som ägare förfoga över skuldebrevet. Skuldebrevet skall makuleras på betryggande sätt av det kontoförande institut som vidtar registreringsåtgärden.

Om ett emissionsbevis eller optionsbevis har utfärdats för en rättighet som avses i 9 kap. 1 § andra stycket 1 eller 2 aktiekontolagen innan nämnda lag blev tillämplig på rättigheten, gäller följande. Behörighet att första gången antecknas som innehavare eller förvaltare enligt 8 kap. aktiekontolagen av rättigheten på ett konto för skuldförbindelser enligt nämnda lag tillkommer den som företer beviset och enligt 3 kap. 6 § aktiebolagslagen (1975:1385) respektive 3 kap. 6 § bankaktiebolagslagen (1987:618) eller på annat sätt styrker sitt förvärv. Beviset skall makuleras på betryggande sätt av det kontoförande institut som vidtar registreringsåtgärden.

Om det i annat fall än som anges i första och andra styckena är fråga om en rättighet som avses i 9 kap. 1 § aktiekontolagen, är den som styrker sitt förvärv behörig att första gången antecknas som innehavare eller förvaltare enligt 8 kap. aktiekontolagen av rättigheten på konto för skuldförbindelser.

8 § Innehavaren av ett skuldebrev som har utfärdats innan aktiekontolagen (1989:000) blev tillämplig på skuldförbindelsen har inte, när det gäller därefter förfallen betalning, rätt till betalning förrän innehavet har registrerats på konto för skuldförbindelser.

Bestämmelserna om skuldebrev i första stycket gäller även då det är fråga om ett bevis om aktieägares rätt gentemot den som för hans räkning förvarar aktier i ett utländskt bolag (depåbevis). Med betalning jämställs därvid utdelning och andra ekonomiska rättigheter som följer med de utländska aktierna.

Panthavares rätt

9 § En panthavare är behörig att påkalla att bestämmelserna i 5–7 §§ tillämpas. Kravet på uppvisande av ett aktiebrev eller annan handling anses därvid uppfyllt om panthavaren visar upp handlingen.

Arkivering

10 § En handling som har makulerats enligt denna lag skall förvaras av värdepapperscentralen i original eller kopia i minst tio år.

3 Förslag till

Lag om Värdepapperscentralen VPC Aktiebolag

1989/90:LU5

Bilaga 1

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Värdepapperscentralen VPC Aktiebolag (värdepapperscentralen) skall fullgöra uppgifter för aktiebolag, bankaktiebolag, försäkringsaktiebolag och andra enligt vad som föreskrivs i aktiebolagslagen (1975:1385), bankaktiebolagslagen (1987:618), försäkringsrörelselagen (1982:713) och aktiekontolagen (1989:000).

2 § Aktiebolagslagen (1975:1385) är tillämplig på värdepapperscentralen, om något annat inte följer av 3 eller 4 §.

3 § Bolagsordningen för värdepapperscentralen skall fastställas av regeringen och får inte ändras utan regeringens godkännande.

4 § Värdepapperscentralen står under tillsyn av bankinspektionen.

Bankinspektionen kan förelägga vite vid meddelande av föreskrift eller förbud i samband med tillsynen.

Bankinspektionens beslut enligt denna lag får överklagas hos regeringen.

Beslut i frågor som rör tillsynen skall verkställas även om beslutet har överklagats, såvida inte regeringen förordnar något annat.

Ytterligare bestämmelser om tillsynsverksamheten meddelas av regeringen.

5 § Värdepapperscentralen skall med en årlig avgift bekosta bankinspektionens verksamhet enligt de närmare föreskrifter som regeringen meddelar.

Värdepapperscentralen skall med belopp som bankinspektionen bestämmer betala ersättning till en revisor som bankinspektionen förordnat enligt bolagsordningen.

6 § Styrelseledamot, verkställande direktör eller någon annan tjänsteman hos värdepapperscentralen som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet till bankinspektionen lämnar oriktiga eller vilseledande uppgifter om centralen eller dess verksamhet döms till böter eller fängelse i högst sex månader, om gärningen inte är belagd med straff i brottsbalken.

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer. Regeringen får därvid bestämma att lagen skall träda i kraft vid skilda tidpunkter för olika emittenter och rättigheter.

4 Förslag till

Lag om upphörande av lagen (1987:623) om förenklad aktiehantering

1989/90:LU5

Bilaga 1

Härigenom föreskrivs att lagen (1987:623) om förenklad aktiehantering skall upphöra att gälla den dag regeringen bestämmer. Regeringen får därvid bestämma att lagen skall upphöra att gälla vid skilda tidpunkter för olika emittenter och rättigheter.

Härigenom föreskrivs i fråga om aktiebolagslagen (1975:1385)

dels att 3 kap. 9 § skall upphöra att gälla,
dels att 3 kap. 7, 8 och 10–14 §§, 4 kap. 3, 12, 13 och 17 §§, 5 kap. 1, 10 och 14 §§, 11 kap. 9 §, 14 kap. 11–13 §§, 17 kap. 3 och 7 §§ samt 19 kap. 1 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

7 §

Över bolagets samtliga aktier och aktieägare skall styrelsen föra förteckning (aktiebok). Den skall upprättas omedelbart efter bolagets bildande. Aktierna upptages i nummerföjd med uppgift om aktietecknarna. Aktieägarnas postadress och yrke eller titel skall anges. Finnes aktier av olika slag, skall av aktieboken framgå till vilket slag varje aktie hör.

Aktiebok kan bestå av betryggande lösblads- eller kortsystem. Den kan också föras med maskin för automatisk databehandling eller på annat liknande sätt.

När någon företer utfärdat aktiebrev och enligt 6 § eller på annat sätt styrker sitt förvärv eller när aktieägare eller annan behörig person anmäler annan förändring i förhållande som upptagits i aktieboken, skall införing av aktieägaren eller anteckning om förändringen genast ske med angivande av dagen för införingen eller anteckningen, såvida dagen ej framgår av annat tillgängligt material. Om lösningsrätt enligt 3 § tillkommer aktieägare eller annan, får införing dock ej ske, förrän det visat sig att lösningsrätten icke begagnas.

När någon företer utfärdat aktiebrev och enligt 6 § eller på annat sätt styrker sitt förvärv eller när någon antecknas som aktieägare på aktiekonto enligt aktiekontolagen (1989:000) eller när aktieägare eller annan behörig person anmäler annan förändring i förhållande som upptagits i aktieboken, skall införing av aktieägaren eller anteckning om förändringen genast ske med angivande av dagen för införingen eller anteckningen, såvida dagen ej framgår av annat tillgängligt material. Om lösningsrätt enligt 3 § tillkommer aktieägare eller annan, får införing dock ej ske, förrän det visat sig att lösningsrätten icke begagnas.

Är sista överlåtelsen på aktiebrev tecknad in blanco, skall namnet sättas ut i överlåtelsen innan införing sker. Företett aktiebrev skall förses med påskrift om införingen och dagen därför.

8 §¹

I bolagsordningen kan intagas förbehåll att den som på fastställd avstämningsdag är införd i aktieboken eller i förteckning enligt 12 § skall anses behörig att mottaga utdelning, *emissionsbevis* och, vid

I bolagsordningen kan intagas förbehåll att den som på fastställd avstämningsdag är införd i aktieboken eller i förteckning enligt 12 § skall anses behörig att mottaga utdelning och, vid fondemission, ny aktie

¹ Senaste lydelse 1987:640.

fondemission, *brev på ny aktie* som tillkommer aktieägare. Om förbehållet införes genom ändring av bolagsordningen, skall styrelsen fastställa och vid anmälan för registrering av bolagsstämman beslut för registrering anmäla dag från vilken förbehållet skall tillämpas.

Bolag i vars bolagsordning finns sådant förbehåll (avstämningsförbehåll) kallas i denna lag avstämningsbolag.

För avstämningsbolag skall följande uppgifter fullgöras av Värdepapperscentralen VPC Aktiebolag (värdepapperscentralen), nämligen att

1. föra aktiebok, *aktiebrevsregister* och förteckning enligt 12 §,
2. pröva frågor om införing av aktieägare i aktieboken,
3. svara för utskrift av aktiebok och *sammanställning av uppgifter enligt 7 § lagen (1987:623) om förenklad aktiehantering*,
4. avstämma aktiebok och förteckning enligt 12 §,
5. utsända *aktiebrev*, utdelning och *emissionsbevis*,
6. svara för utbyte av aktiebrev och *därmed sammanhängande åtgärder*,
7. *vidtagna åtgärder enligt 4 kap. 17 § i fråga om ej uttagen aktie*.

som tillkommer aktieägare *samt att utöva aktieägares företrädesrätt att delta i emission*. Om förbehållet införes genom ändring av bolagsordningen, skall styrelsen fastställa och vid anmälan för registrering av bolagsstämman beslut för registrering anmäla dag från vilken förbehållet skall tillämpas.

Bolag i vars bolagsordning finns sådant förbehåll (avstämningsförbehåll) kallas i denna lag avstämningsbolag. *Av 1 kap. 3 § aktiekontolagen (1989:000) framgår att aktiebrev, emissionsbevis eller interimsbevis inte får utfärdas i sådana bolag.*

För avstämningsbolag skall *utöver vad som anges i aktiekontolagen* följande uppgifter fullgöras av Värdepapperscentralen VPC Aktiebolag (värdepapperscentralen), nämligen att

1. föra aktiebok och förteckning enligt 12 §,
2. pröva frågor om införing av aktieägare i aktieboken,
3. svara för utskrift av aktiebok,
4. avstämma aktiebok och förteckning enligt 12 §,
5. utsända utdelning,
6. *vidta åtgärder enligt 4 kap. 17 § i fråga om ej uttagen aktie*.

Ett beslut om ändring av bolagsordningen varigenom avstämningsförbehållet tas bort blir giltigt endast om de som innehar panträtt i bolagets aktier skriftligen har samtyckt till beslutet.

10 §²

I avstämningsbolag införes aktieägarna i aktieboken med uppgift

I avstämningsbolag införes aktieägarna i aktieboken med uppgift

² Senaste lydelse 1987:640.

om personnummer eller annat identifieringsnummer och postadress. För varje ägare anges det antal aktier han äger av olika slag. *I stället för aktienummer anges aktiebrevs ordningsnummer.* Aktieboken föres med maskin för automatisk databehandling eller på annat liknade sätt.

I avstämningsbolag kan bank eller fondkommissionär, som är auktoriserad som förvaltare av aktier, införas i aktiebrev och i aktieboken i stället för ägaren till de aktier som omfattas av lämnat förvaltningsuppdrag. Är aktier i avstämningsbolag föremål för handel vid utländsk fondbörs, kan, efter särskilt tillstånd, i bolagets aktiebrev och aktiebok, i stället för aktieägare som är bosatt utomlands, införas den som fått uppdrag att i utlandet förvalta hans aktier.

I aktiebrev och i aktieboken skall i fall som avses i andra stycket anmärkas att aktien innehas för annans räkning. Detsamma gäller emissionsbevis som utfärdas på grund av förvaltarregistrerad aktie och som är ställt till viss man. Beträffande förvaltaren antecknas i aktieboken samma uppgifter som enligt första stycket skall införas om aktieägare.

För rätt till registrering som förvaltare kräves utöver vad som sägs i andra stycket att förvaltaren uppfyller de villkor som gäller för införelse av ägare i aktieboken. Om auktorisation och tillstånd enligt denna paragraf, om förvaltarens åligganden samt om skyldighet för bolaget och värdepapperscentralen att för envar hålla tillgänglig sammanställning av uppgifter från förvaltare om aktieägare, som har mer än femhundra aktier i bolaget registrerade i förvaltarens namn, finns bestämmelser i lagen (1987:623) om förenklad aktiehantering.

om personnummer eller annat identifieringsnummer och postadress. För varje ägare anges det antal aktier han äger av olika slag. Aktieboken föres med maskin för automatisk databehandling eller på annat liknade sätt.

I avstämningsbolag kan bank eller fondkommissionär, som är auktoriserad som förvaltare av aktier, införas i aktieboken i stället för ägaren till de aktier som omfattas av lämnat förvaltningsuppdrag. Är aktier i avstämningsbolag föremål för handel vid utländsk fondbörs, kan, efter särskilt tillstånd, i bolagets aktiebok, i stället för aktieägare som är bosatt utomlands, införas den som fått uppdrag att i utlandet förvalta hans aktier.

I aktieboken skall i fall som avses i andra stycket anmärkas att aktien innehas för annans räkning. Beträffande förvaltaren antecknas i aktieboken samma uppgifter som enligt första stycket skall införas om aktieägare.

För rätt till registrering som förvaltare kräves utöver vad som sägs i andra stycket att förvaltaren uppfyller de villkor som gäller för införelse av ägare i aktieboken. *I aktiekontolagen (1989:000) finns bestämmelser om auktorisation och tillstånd enligt denna paragraf, om förvaltarens åligganden, om skyldighet för bolaget och värdepapperscentralen att för envar hålla tillgänglig sammanställning av uppgifter från förvaltare om aktieägare, som har mer än femhundra aktier i bolaget registrerade i förvaltarens namn, samt om tillfällig införelse i aktieboken av ägare till förvaltarregistrerade aktier.*

11 §

Har avstämningsförbehållet införts genom ändring av bolagsordningen och har aktiebrev som dessförinnan utfärdats ej *inlämnats för utbyte mot nytt brev*, får uppgifter om aktien i tidigare aktiebok föras över till aktiebok enligt 10 § första stycket. Därvid skall anges att aktiebrevet ej avlämnats. Sker ej överföring, utgör den äldre aktieboken alltså aktiebok i fråga om aktien.

Utöver aktiebok skall i avstämningsbolag föras aktiebrevsregister. Registret upptar i löpande nummer följd de aktiebrev som utfärdats med uppgift om dagen för utfärdandet, antalet aktier och aktieslag samt ägares eller, i fall som avses i 10 § andra stycket, förvaltares indentifieringsnummer i aktieboken. När nytt aktiebrev utfärdats i stället för äldre, göres i registret hänvisning till det äldre brevets ordningsnummer. För sistnämnda brev antecknas att det makulerats.

I avstämningsbolag skall uppgift som avförts ur aktiebok, *aktiebrevsregistret* eller förteckning enligt 12 § bevaras i minst tio år. Aktiebok, som sådant bolag tidigare fört, skall bevaras i minst tio år efter det att uppgifter beträffande bolagets samtliga aktier införts i aktieboken enligt 10 § första stycket.

Har avstämningsförbehållet införts genom ändring av bolagsordningen och har aktiebrev som dessförinnan utfärdats ej *visats upp enligt 5 § lagen (1989:000) om införande av aktiekontolagen (1989:000)*, får uppgifter om aktien i tidigare aktiebok föras över till aktiebok enligt 10 § första stycket. Därvid skall anges att aktiebrevet ej avlämnats. Sker ej överföring, utgör den äldre aktieboken alltså aktiebok i fråga om aktien.

I avstämningsbolag skall uppgift som avförts ur aktiebok eller förteckning enligt 12 § bevaras i minst tio år. Aktiebok, som sådant bolag tidigare fört, skall bevaras i minst tio år efter det att uppgifter beträffande bolagets samtliga aktier införts i aktieboken enligt 10 § första stycket.

12 §³

I avstämningsbolag skall den som med skriftlig handling visar att han till följd av uppdrag eller pantsättning eller på grund av villkor i testamente eller gåvobrev har rätt att i stället för den i aktieboken införda aktieägaren lyfta utdelning och *motta emissionsbevis* och, vid fondemission, *brev på ny aktie* på begäran upptas i en särskild förteckning. Detsamma gäller förmyndare, god man eller förvaltare för aktie-

I avstämningsbolag skall den som med skriftlig handling *eller genom uppgift på aktiekonto som avses i aktiekontolagen (1989:000)* visar att han till följd av uppdrag eller pantsättning eller på grund av villkor i testamente eller gåvobrev har rätt att i stället för den i aktieboken införda aktieägaren lyfta utdelning och, vid fondemission, *ta emot ny aktie samt att utöva företrädesrätt att delta i emission* på begäran upp-

³ Senaste lydelse 1988:1279.

ägare eller vid konkurs konkursförvaltaren eller vid utmätning, kvarstad eller betalningssäkring avseende aktier kronofogdemyndigheten.

tas i en särskild förteckning. Det samma gäller förmyndare, god man eller förvaltare för aktieägare eller vid konkurs konkursförvaltaren eller vid utmätning, kvarstad eller betalningssäkring avseende aktier kronofogdemyndigheten.

I förteckningen skall för den som avses i första stycket antecknas samma uppgifter som enligt 10 § första stycket skall införas i aktieboken om aktieägare. Av förteckningen skall även framgå den rätt som tillkommer den som avses i första stycket. Sådan anteckning skall avföras, när det visas att rätten upphört.

Uppgift ur förteckningen får ej lämnas till annan utan samtycke av den som berörs av förhållanden som antecknats i förteckningen.

13 §

Aktiebok hålles tillgänglig hos bolaget för envar. Föres aktieboken med maskin för automatisk databehandling eller på annat liknade sätt, skall i stället utskrift av aktieboken på begäran tillhandahållas hos bolaget och, i fråga om avstämningsbolag, även hos värdepapperscentralen. Utskriften får ej vara äldre än sex månader. Envar har rätt att mot ersättning för kostnaderna få sådan utskrift av aktieboken eller del av den. När det gäller avstämningsbolag får dock utskrift enligt detta stycke ej innehålla uppgifter om aktieägare som har högst femhundra aktier i bolaget.

Aktiebok eller, om aktieboken föres med maskin för automatisk databehandling eller på annat liknade sätt, utskrift av hela aktieboken avseende förhållandena tio dagar före bolagsstämman, skall hållas tillgänglig för aktieägarna vid stämman.

I utskrift upptages aktieägarna och de förvaltare som avses i 10 § andra stycket i alfabetisk ordning. *Aktiebrevs nummer behöver ej anges.*

I utskrift upptages aktieägarna och de förvaltare som avses i 10 § andra stycket i alfabetisk ordning.

14 §

Den till vilken aktie övergått äger ej, innan han införts i aktieboken, utöva aktieägars rätt i bolaget. Detta gäller dock icke sådan ur aktie uppkommen rätt som utövas mot företeende eller avlämnande av aktiebrev, kupong eller annat särskilt bevis som utges av bolaget.

Ägare till aktie, för vilken aktiebrev utfärdats innan bolaget blivit avstämningsbolag, kan icke såvitt avser därefter beslutad utdelning eller emission erhålla utdelning, *emissionsbevis* eller, vid fondemission, *brev på ny aktie förrän han avlämnat aktiebrevet för utbyte mot nytt sådant* och införing i aktieboken gjorts enligt 10 §. Innan detta skett är 12 § ej tillämplig.

Ägare till aktie, för vilken aktiebrev utfärdats innan bolaget blivit avstämningsbolag, kan icke såvitt avser därefter beslutad utdelning eller emission erhålla utdelning, *rätt att utöva aktieägares företrädesrätt att delta i emission* eller, vid fondemission, *ny aktie förrän anteckning på ett aktiekonto har skett enligt 5 § lagen (1989:000) om införande av aktiekontolagen (1989:000)* och införing i aktieboken gjorts enligt 10 §. Innan detta skett är 12 § ej tillämplig.

Om aktie äges av flera, kan de endast genom gemensam företrädare utöva aktieägares rätt i bolaget.

4 kap.
3 §⁴

Aktieägare som har företrädesrätt att delta i emission har rätt att för varje aktie få särskilt emissionsbevis (vid nyemission teckningsrättsbevis och vid fondemission delbevis). Är bolaget ej avstämningsbolag, får till aktiebrev hörande kupong användas som emissionsbevis. Används ej kupong som emissionsbevis, skall i beviset anges hur många sådana bevis som skall lämnas för varje ny aktie.

I bolag som inte är avstämningsbolag har aktieägare med företrädesrätt att delta i emission rätt att för varje aktie få särskilt emissionsbevis (vid nyemission teckningsrättsbevis och vid fondemission delbevis). Därvid får till aktiebrev hörande kupong användas som emissionsbevis. Används ej kupong som emissionsbevis, skall i beviset anges hur många sådana bevis som skall lämnas för varje ny aktie.

Begagnar aktieägare sin företrädesrätt att delta i emission i bolag som ej är avstämningsbolag, skall det aktiebrev på vilket företrädesrätten grundas förses med påskrift härom, om ej kuponger används som emissionsbevis.

I avstämningsbolag skall *emissionsbevis och, vid fondemission, brev på ny aktie som tillkommer aktieägaren genast i rekommenderat brev eller på annat betryggande sätt översändas till den som på avstämningsdagen är införd i aktieboken eller i förteckning enligt 3 kap. 12 §. Var han vid mottagandet ej berättigad, skall bolaget likväl anses ha fullgjort sin skyldighet. Detta gäller dock ej, om bolaget eller värdepapperscentralen hade kännedom om att handlingen kom i orätta händer eller åsidosatt den aktsamhet som efter omständigheterna skäligen bort iaktas och ej heller om mottagaren var omyndig eller hade en förvaltare enligt föräldrabalken med ett uppdrag som omfattar denna angelägenhet.*

I avstämningsbolag skall *aktieägares rätt att utöva företrädesrätt att delta i emission och, vid fondemission, ny aktie som tillkommer aktieägaren registreras enligt aktiekontolagen (1989:000) för den som på avstämningsdagen är införd i aktieboken eller i förteckning enligt 3 kap. 12 §. Var han vid mottagandet ej berättigad, skall bolaget likväl anses ha fullgjort sin skyldighet. Detta gäller dock ej, om bolaget eller värdepapperscentralen hade kännedom om att företrädesrätten eller aktien registrerades för annan än den rätte mottagaren eller åsidosatt den aktsamhet som efter omständigheterna skäligen bort iaktas och ej heller om mottagaren var omyndig eller hade en förvaltare enligt föräldrabalken med ett uppdrag som omfattar denna angelägenhet. Den för vilken företrädesrätt att delta i en emission skall registreras enligt detta stycke skall genast av värdepapperscentralen underrättas om i vilken omfattning företrädesrätt krävs för varje ny aktie.*

⁴ Senaste lydelse 1988:1279.

12 §

Beslut om nyemission skall anmälas för registrering inom sex månader från beslutet, om det ej förfallit enligt 10 §. Hinder mot registrering föreligger, om ej

1. full betalning enligt registret erlagts för alla de i det förut registrerade aktiekapitalet ingående aktierna,

2. det sammanlagda nominella beloppet av tecknade och tilldelade nya aktier efter avdrag för aktier som förklarats förverkade och ej övertagits av annan (ökningen av aktiekapitalet) uppgår till belopp som avses i 10 §,

3. hälften av det belopp som betalas med pengar för de i den registrerade kapitalökningen ingående aktierna har inbetalats,

4. all apportegendom enligt beslutet om nyemission är tillförd bolaget,

5. yttrande företes från auktoriserad eller godkänd revisor av vilket framgår att 3 och 4 iakttagits, att apportegendomen icke åsatts högre värde än det verkliga värdet för bolaget och att egendomen är eller kan antagas bli till nytta för bolagets verksamhet.

Beslut om nyemission skall anmälas för registrering inom sex månader från beslutet, om det ej förfallit enligt 10 §. Hinder mot registrering föreligger, om ej

1. full betalning enligt registret erlagts för alla de i det förut registrerade aktiekapitalet ingående aktierna,

2. det sammanlagda nominella beloppet av tecknade och tilldelade nya aktier efter avdrag för aktier som förklarats förverkade och ej övertagits av annan (ökningen av aktiekapitalet) uppgår till belopp som avses i 10 §,

3. hälften av det belopp som betalas med pengar för de i den registrerade kapitalökningen ingående aktierna har inbetalats,

4. all apportegendom enligt beslutet om nyemission är tillförd bolaget,

5. yttrande företes från auktoriserad eller godkänd revisor av vilket framgår att 3 och 4 iakttagits, att apportegendomen icke åsatts högre värde än det verkliga värdet för bolaget och att egendomen är eller kan antagas bli till nytta för bolagets verksamhet; *yttrandet från revisor om att 3 har iakttagits får i avstämningsbolag ersättas av en försäkran från värdepapperscentralen om att så har skett.*

Vid kontantemission i bolag vars bundna egna kapital före emissionen understiger en miljon kronor skall, i stället för vad som föreskrives i första stycket 3 och 5, hela det belopp, som skall betalas för aktierna, läggas genom insättning på bankräkning som bolaget öppnat hos svenskt bankinstitut och intyg från bankinstitutet om att beloppet betalats företes i registreringsärendet.

Genom registreringen fastställs ökningen av aktiekapitalet till belopp som anges i första stycket 2.

Om anmälan för registrering av beslutet icke gjorts inom den i första stycket angivna tiden eller om registreringsmyndigheten genom lagakraftäggande beslut avskrivit sådan anmälan eller vägrat registrering, gäller vad i 10 § sägs.

Aktiekapitalet är ökat när registrering skett. Aktier som förklarats förverkade och ej övertagits av annan blir därmed ogiltiga. De nya aktierna medför rätt till utdelning enligt vad därom bestämts i beslutet om emission. Beslutet får dock ej innebära att sådan rätt inträder senare än för räkenskapsåret efter det under vilket aktierna skolat till fullo betalas.

13 §

För aktie som tecknats vid kontantemission skall, om ej annat följer av 12 § andra stycket, full betalning erläggas inom sex månader från registreringen av nyemissionen. Senast en månad efter utgången av denna tid skall bolaget för registrering anmäla hur många av de i den registrerade kapitalökningen ingående aktierna som blivit till fullo betalda. Anmälningen skall bestyrkas av auktoriserad eller godkänd revisor.

För aktie som tecknats vid kontantemission skall, om ej annat följer av 12 § andra stycket, full betalning erläggas inom sex månader från registreringen av nyemissionen. Senast en månad efter utgången av denna tid skall bolaget för registrering anmäla hur många av de i den registrerade kapitalökningen ingående aktierna som blivit till fullo betalda. Anmälningen skall bestyrkas av auktoriserad eller godkänd revisor *eller, i avstämningsbolag, av värdepapperscentralen.*

Har ej enligt första stycket anmälts att full betalning erlagts för aktierna, skall registreringsmyndigheten efter bolagets hörande registrera dels att aktiekapitalet nedsatts med sammanlagda nominella beloppet av de ej betalda aktierna, dels, om det fordras, att bolagsordningens bestämmelse om aktiekapitalet ändrats. De aktier som ej betalats blir ogiltiga när nedsättningen registrerats.

17 §⁵

Har vid fondemission behörigt anspråk på ny aktie ej framställts inom fem år från registreringen av beslutet om fondemission, kan den berättigade anmanas att vid äventyr av aktiens förlust taga ut aktien. Anmaningen skall sändas till den berättigade, om hans namn och adress är kända för bolaget. I annat fall skall anmaningen kungöras i Post- och Inrikes Tidningar och den eller de ortstidningar som styrelsen bestämmer. Inkommer ej anmälan inom ett år från anmaningen, kan den nya aktien säljas genom fondkommissionär för den berättigades räkning. Denne *har* därefter endast rätt att *mot företeende* av aktiebrev eller *avlämnande* av delbevis utfå det vid försäljning influtna beloppet med avdrag för kostnaderna för anmaningen och försäljningen. Belopp som ej lyfts inom fyra år från försäljningen tillfaller bolaget.

Har vid fondemission behörigt anspråk på ny aktie ej framställts inom fem år från registreringen av beslutet om fondemission, kan den berättigade anmanas att vid äventyr av aktiens förlust taga ut aktien. Anmaningen skall sändas till den berättigade, om hans namn och adress är kända för bolaget. I annat fall skall anmaningen kungöras i Post- och Inrikes Tidningar och den eller de ortstidningar som styrelsen bestämmer. Inkommer ej anmälan inom ett år från anmaningen, kan den nya aktien säljas genom fondkommissionär för den berättigades räkning. Denne *är* därefter endast *om han visar upp* aktiebrev eller *avlämnar delbevis eller på annat sätt styrker sin rätt berättigad* att utfå det vid försäljning influtna beloppet med avdrag för kostnaderna för anmaningen och försäljningen. Belopp som ej lyfts inom fyra år från försäljningen tillfaller bolaget.

⁵ Senaste lydelse 1977:709.

5 kap.
1 §⁶

Aktiebolag kan mot vederlag utge konvertibla skuldebrev eller skuldebrev förenade med optionsrätt till nyteckning. Sådana skuldebrev skall ställas till innehavaren eller till viss man eller order.

Konvertibla skuldebrev skall innehålla utfästelse från bolaget om att borgenär har rätt att helt eller delvis utbyta sin fordran enligt skuldebreven mot aktier i bolaget. Skuldebrev förenade med optionsrätt till nyteckning skall ge borgenär rätt att teckna aktier i bolaget mot betalning i pengar.

Villkoren för utbyte eller nyteckning av aktier skall bestämmas så att utbyte eller nyteckning kan ske utan att bolagsordningen ändras. Vederlaget för konvertibelt skuldebrev får ej understiga det nominella beloppet på aktie som utlämnas vid utbyte, om ej mellanskillnaden täckes genom kontant betalning vid utbytet.

Optionsrätt till nyteckning kan knytas till optionsbevis fogade vid skuldebreven. Borgenär får skilja optionsbevis från skuldebrev och förfoga över beviset särskilt, om ej i skuldebrevet föreskrives att beviset får avskiljas först efter viss tid.

I fråga om aktiebolag, som enligt lagen (1985:571) om värdepappersmarknaden utgör aktiemarknadsbolag, samt dotterbolag till sådana bolag gäller, förutom föreskrifterna i detta kapitel, bestämmelserna i lagen (1987:464) om vissa riktade emissioner i aktiemarknadsbolag, m. m.

Av aktiekontolagen (1989:000) framgår att utfästelser som avses i ovan angivna skuldebrev och optionsbevis kan registreras enligt den lagen och att skuldebrev eller optionsbevis inte får utfärdas om registrering skall ske. I sådana fall gäller bestämmelserna i detta kapitel i tillämpliga delar.

10 §

Bestämmelserna i 4 kap. 3 § om emissionsbevis äger motsvarande tillämpning vid emission enligt detta kapitel.

Bestämmelserna i 4 kap. 3 § om emissionsbevis och om aktieägares rätt att utöva företrädesrätt att delta i emission äger motsvarande tillämpning vid emission enligt detta kapitel.

14 §

Senast tre månader efter det att tiden för utbyte eller nyteckning av aktier utgått skall styrelsen för registrering anmäla hur många aktier som utgivits i utbyte eller som nytecknats och till fulla betalats. Om utbytestiden eller teckningstiden är längre än ett år, skall anmälan göras senast tre månader efter utgången av varje räkenskapsår under vilket utbyte eller nyteckning har skett.

Hinder mot registrering föreligger, om ej yttrande företes från auktoriserad eller godkänd revisor av

Hinder mot registrering föreligger, om ej yttrande företes från auktoriserad eller godkänd revisor el-

⁶ Senaste lydelse 1987:465.

vilket framgår att bolaget på grund av emissionen tillförts vederlag till ett värde motsvarande minst sammanlagda beloppet av de aktier som utgivits i utbyte eller, vid nyteckning, att aktierna till fullo betalats.

Genom registreringen är aktiekapitalet ökat med sammanlagda nominella beloppet av de anmälda aktierna.

ler, i avstämningsbolag, från värdepapperscentralen av vilket framgår att bolaget på grund av emissionen tillförts vederlag till ett värde motsvarande minst sammanlagda beloppet av de aktier som utgivits i utbyte eller, vid nyteckning, att aktierna till fullo betalats.

11 kap.

9 §⁷

I förvaltningsberättelsen skall upplysning lämnas dels om sådana för bedömningen av bolagets verksamhetsresultat och ställning viktiga förhållanden, för vilka redovisning ej skall lämnas i resultaträkning eller balansräkning, dels om händelser av väsentlig betydelse för bolaget, som inträffat under räkenskapsåret eller efter dettas slut.

I förvaltningsberättelsen skall anges medelantalet under räkenskapsåret anställda personer med angivande tillika av medelantalet för varje arbetsställe med mer än tjugo anställda. Vidare skall anges sammanlagda beloppet av räkenskapsårets löner och ersättningar dels till styrelsen och verkställande direktör, dels till övriga anställda. Tantiem och därmed jämställd ersättning till styrelsen och verkställande direktör skall anges särskilt. Har bolaget anställda i flera länder, skall löner och ersättningar anges särskilt för varje land jämte uppgift om medelantalet anställda i respektive land.

*I förvaltningsberättelsen skall anges medelantalet under räkenskapsåret anställda personer med angivande tillika av medelantalet för varje arbetsställe med mer än tjugo anställda. Vidare skall anges sammanlagda beloppet av räkenskapsårets löner och ersättningar dels till styrelsen och verkställande direktör, dels till övriga anställda. Tantiem och därmed jämställd ersättning till styrelsen och verkställande direktör skall anges särskilt. Har bolaget anställda i flera länder, skall löner och ersättningar anges särskilt för varje land jämte uppgift om medelantalet anställda i respektive land. *Då medelantalet anställda anges skall uppgift även lämnas om fördelningen mellan kvinnor och män.**

Förvaltningsberättelsen skall innehålla förslag till dispositioner beträffande bolagets vinst eller förlust.

Ett aktiebolag som enligt 10 kap. 3 § andra stycket är skyldigt att ha auktoriserad revisor skall till förvaltningsberättelsen foga en finansieringsanalys. I finansieringsanalysen skall redovisas bolagets finansiering och kapitalinvesteringar under räkenskapsåret.

⁷ Senaste lydelse 1980:1104.

14 kap.

11 §⁸

Prövas tvist om inlösen enligt 9 § av skiljemän eller domstol och är det ostridigt mellan parterna att lösningsrätt föreligger eller förklaras i lagakraftvunnen dom att sådan rätt är för handen utan att lösenbeloppet samtidigt fastställs, är aktieägarna skyldiga att till moderbolaget överlämna sina aktiebrev med påskrift om överlåtelse om moderbolaget ställer av skiljemännen eller, om tvisten är anhängig vid domstol, av domstolen godkänd säkerhet för kommande lösenbelopp jämte ränta.

Prövas tvist om inlösen enligt 9 § av skiljemän eller domstol och är det ostridigt mellan parterna att lösningsrätt föreligger eller förklaras i lagakraftvunnen dom att sådan rätt är för handen utan att lösenbeloppet samtidigt fastställs, är aktieägarna skyldiga att till moderbolaget överlämna sina aktiebrev med påskrift om överlåtelse eller, när fråga är om aktier i avstämningsbolag, att låta moderbolaget registreras som ägare till aktierna enligt bestämmelserna i aktiekontolagen (1989:000), allt under förutsättning att moderbolaget ställer av skiljemännen eller, om tvisten är anhängig vid domstol, av domstolen godkänd säkerhet för kommande lösenbelopp jämte ränta.

Aktieägare har rätt till skälig ränta på lösenbeloppet för tiden från det säkerhet ställts till dess lösenbeloppet förfaller till betalning.

12 §⁹

Har fastställt lösenbelopp erbjudits aktieägare utan att denne överlämnat sina aktiebrev, skall moderbolaget utan dröjsmål nedsätta lösenbeloppet enligt lagen (1927:56) om nedsättning av pengar hos myndighet. Därvid får förbehåll om rätt att återtaga det nedsatta beloppet ej göras.

Har fastställt lösenbelopp erbjudits aktieägare utan att denne överlämnat sina aktiebrev eller, i fråga om avstämningsbolag, låtit moderbolaget registreras som ägare, skall moderbolaget utan dröjsmål nedsätta lösenbeloppet enligt lagen (1927:56) om nedsättning av pengar hos myndighet. Därvid får förbehåll om rätt att återtaga det nedsatta beloppet ej göras.

13 §¹⁰

Har säkerhet ställts enligt 11 § eller nedsättning skett enligt 12 §, är moderbolaget ägare till aktierna. Innan aktiebrev överlämnats till moderbolaget medför breven i sådant fall endast rätt för innehavaren att mot överlämnande av breven till moderbolaget eller läns-

Har säkerhet ställts enligt 11 § eller nedsättning skett enligt 12 §, är moderbolaget ägare till aktierna. Innan aktiebrev i ett dotterbolag som inte är avstämningsbolag överlämnats till moderbolaget medför breven i sådant fall endast rätt för innehavaren att mot överlämnande

⁸ Senaste lydelse 1984:342.

⁹ Senaste lydelse 1981:458.

¹⁰ Senaste lydelse 1981:458.

styrelsen få ut lösenbeloppet jämte ränta. av breven till moderbolaget eller länsstyrelsen få ut lösenbeloppet jämte ränta.

Har aktiebrev ej överlämnats inom en månad från det moderbolaget blivit ägare till aktien, kan nytt till moderbolaget ställt aktiebrev utfärdas. Det nya aktiebrevet skall innehålla uppgift att det ersätter äldre brev. Överlämnas därefter det äldre aktiebrevet till moderbolaget, skall brevet överlämnas till dotterbolaget för att makuleras.

Aktier i avstämningsbolag skall i fall som avses i första stycket första meningen på begäran av moderbolaget registreras med detta som ägare enligt bestämmelserna i aktiekontolagen (1989:000).

17 kap.

3 §

Vid emission enligt 5 kap. skall iakttagas att förhållandet mellan antalet bundna och antalet fria aktier ej ändras i strid mot förbehållet, om den i emissionsvillkoren medgivna utbytes- eller teckningsrätten skulle utnyttjas till fullo.

Emissionskursen, utbyteskursen eller kursen vid nyteckning får bestämmas högre i fråga om skuldebrev där utbytes- eller teckningsrätten avser fri aktie än i fråga om annat skuldebrev.

Vid utbyte eller nyteckning utfärdas bundna och fria aktier i enlighet med vad som anges i skuldebrevet eller optionsbeviset. Den som endast har rätt att förvärva fri aktie får ej tilldelas bunden aktie.

Bestämmelserna i denna paragraf tillämpas även på utfästelser som avses i 5 kap. 1 § sjätte stycket.

7 §

Bolagsstämmobeslut varigenom i bolagsordningen intages förbehåll enligt 1 § fattas enligt 9 kap. 14 § första stycket. Efter registrering av beslutet skall styrelsen genast verkställa detta.

Avser förbehållet ej samtliga aktier, skall styrelsen inför notarius publicus bestämma vilka aktier som skall vara bundna och vilka som skall vara fria. Tillhör aktie vid tiden då registreringen av bolagsstämmobeslutet kungöres någon, som på grund av förbehållet icke får förvärva bunden aktie, är aktien fri, om ägaren ej genom överlåtelse förvärvat den med vetskap om beslutet. Har ägarna av övriga aktier ej kommit överens om annat, skall genom lottning bestämmas vilka övriga aktier som skall vara fria. För vad sålunda bestämts skall skriftlig redogörelse upprättas och bestyrkas av notarius publicus.

Styrelsen skall utan dröjsmål genom anmaning till aktieägarna på sätt som i 9 kap. 9 § andra stycket föreskrives i fråga om kallelse till bolagsstämma infordra breven på de aktier som skall vara bundna. Genom styrelsens försorg skall på

Styrelsen i aktiebolag som inte är avstämningsbolag skall utan dröjsmål genom anmaning till aktieägarna på sätt som i 9 kap. 9 § andra stycket föreskrives i fråga om kallelse till bolagsstämma infordra breven på de aktier som skall vara

dessa aktiebrev göras påskrift om att aktierna är bundna och i aktieboken för varje aktie anmärkas om aktien är bunden eller fri. Om den aktieägare som senast antecknats i aktieboken på grund av förbehållet ej kan förvärva bunden aktie, får påskrift på brevet ej ske utan att i aktieboken införes sådan ägare till aktien som kan förvärva bunden aktie utan hinder av förbehållet.

bundna. Genom styrelsens försorg skall på dessa aktiebrev göras påskrift om att aktierna är bundna och i aktieboken för varje aktie anmärkas om aktien är bunden eller fri. Om den aktieägare som senast antecknats i aktieboken på grund av förbehållet ej kan förvärva bunden aktie, får påskrift på brevet ej ske utan att i aktieboken införes sådan ägare till aktien som kan förvärva bunden aktie utan hinder av förbehållet.

I fråga om avstämningsbolag gäller i stället för bestämmelserna i tredje stycket följande. Om en aktie skall vara bunden skall styrelsen genom ett kontoförande institut som avses i aktiekontolagen (1989:000) låta registrera detta förhållande på aktiekonto enligt sistnämnda lag. Genom styrelsens försorg skall i aktieboken för varje aktie anmärkas om aktien är bunden eller fri.

19 kap.

1 §¹¹

Till böter eller fängelse i högst ett år dömes den som

1. uppsåtligen eller av oaktsamhet underlåter att enligt denna lag föra aktiebok, *aktiebrevsregister*, förteckning enligt 3 kap. 12 § eller hålla aktiebok tillgänglig,

2. uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot 3 kap. 12 § tredje stycket, 8 kap. 8 § andra stycket andra meningen eller 9 § första stycket andra eller tredje meningen,

3. uppsåtligen eller av grov oaktsamhet bryter mot 12 kap. 7 eller 9 §,

4. uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot 17 kap. 4 § första eller andra stycket, 7 § tredje stycket eller 9 §,

5. uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot 4 kap. 5 § andra stycket eller 5 kap. 4 § andra stycket såvitt dessa lagrum rör förbehåll enligt 17 kap. 1 §.

Till böter eller fängelse i högst ett år dömes den som

1. uppsåtligen eller av oaktsamhet underlåter att enligt denna lag föra aktiebok, förteckning enligt 3 kap. 12 § eller hålla aktiebok tillgänglig,

2. uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot 3 kap. 12 § tredje stycket, 8 kap. 8 § andra stycket andra meningen eller 9 § första stycket andra eller tredje meningen,

3. uppsåtligen eller av grov oaktsamhet bryter mot 12 kap. 7 eller 9 §,

4. uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot 17 kap. 4 § första eller andra stycket, 7 § tredje eller fjärde stycket eller 9 §,

5. uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot 4 kap. 5 § andra stycket eller 5 kap. 4 § andra stycket såvitt dessa lagrum rör förbehåll enligt 17 kap. 1 §.

¹¹ Senaste lydelse 1982:727.

Utan hinder av 35 kap. 1 § brottsbalken får påföljd för brott enligt första stycket 3 mot 12 kap. 7 § ådömas, om den misstänkte häktats eller erhållit del av åtal för brott inom fem år från brottet.

I fall som avses i 10 kap. 13 § första stycket skall inte följa ansvar enligt 20 kap. 3 § brottsbalken.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1990 i fråga om 11 kap. 9 §. I övrigt träder lagen i kraft den dag regeringen bestämmer. Regeringen får därvid bestämma att lagen skall träda i kraft vid skilda tidpunkter för olika emittenter och rättigheter.

2. Ett avstämningsförbehåll som införts före ikraftträdandet skall anses ha det innehåll som anges i 3 kap. 8 § första stycket i dess nya lydelse.

3. Om en aktie i ett avstämningsbolag har utfärdats innan aktiekontolagen (1989:000) blev tillämplig på bolaget, gäller i fråga om aktien 17 kap. 7 § aktiebolagslagen i dess äldre lydelse till dess aktien har registrerats på aktiekonto.

4. Bestämmelsen i 3 kap. 11 § i dess äldre lydelse om skyldighet att bevara uppgifter som avförts ur aktiebrevsregistret skall fortsätta att gälla i fråga om uppgifter som avförts före ikraftträdandet.

Ett aktiebrevsregister som gäller vid ikraftträdandet skall bevaras i minst tio år därefter.

Härigenom föreskrivs i fråga om försäkringsrörelselagen (1982:713)
dels att 3 kap. 9 § skall upphöra att gälla,
dels att 3 kap. 7, 8 och 10–14 §§, 4 kap. 6, 15 och 19 §§, 11 kap. 11 §, 15
 kap. 10–12 §§, 18 kap. 5 § och 21 kap. 1 § skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

3 kap.

7 §

Över försäkringsaktiebolagets samtliga aktier och aktieägare skall styrelsen föra en förteckning (aktiebok). Den skall upprättas omedelbart efter bolagets bildande. Aktierna skall tas upp i nummerföljd med uppgift om aktietecknarna. Aktieägarnas postadress och yrke eller titel skall anges. Finns det aktier av olika slag, skall det av aktieboken framgå till vilket slag varje aktie hör.

Aktieboken kan bestå av ett betryggande lösblads- eller kortsystem. Den kan också föras med maskin för automatisk databehandling eller på annat liknande sätt.

När någon visar upp ett utfärdat aktiebrev och enligt 6 § eller på något annat sätt styrker sitt förvärv eller när en aktieägare eller annan behörig person anmäler någon annan förändring i de förhållanden som har tagits upp i aktieboken, skall en anteckning om aktieägaren eller om förändringen genast föras in. Dagen för införandet skall anges, om dagen inte framgår av något annat tillgängligt material. Om lösningsrätt enligt 3 § tillkommer en aktieägare eller någon annan, får införandet dock inte göras, förrän det visat sig att lösningsrätten inte begagnas.

När någon visar upp ett utfärdat aktiebrev och enligt 6 § eller på något annat sätt styrker sitt förvärv *eller när någon antecknas som aktieägare på aktiekonto enligt aktiekontolagen (1989:000)* eller när en aktieägare eller annan behörig person anmäler någon annan förändring i de förhållanden som har tagits upp i aktieboken, skall en anteckning om aktieägaren eller om förändringen genast föras in. Dagen för införandet skall anges, om dagen inte framgår av något annat tillgängligt material. Om lösningsrätt enligt 3 § tillkommer en aktieägare eller någon annan, får införandet dock inte göras, förrän det visat sig att lösningsrätten inte begagnas.

Är sista överlåtelsen på ett aktiebrev tecknad in blanco, skall namnet sättas ut i överlåtelsen innan införandet sker. Ett aktiebrev som visats upp skall föras med påskrift om införandet och dagen för detta.

8 §¹

I bolagsordningen kan förbehåll tas in om att den som på en fastställd avstämningsdag är införd i aktieboken eller i en förteckning enligt 12 § skall anses behörig att ta

I bolagsordningen kan förbehåll tas in om att den som på en fastställd avstämningsdag är införd i aktieboken eller i en förteckning enligt 12 § skall anses behörig att ta

¹ Senaste lydelse 1987:643.

emot utdelning, *emissionsbevis* och, vid fondemission, *brev på ny aktie* som tillkommer en aktieägare. Om förbehållet förs in genom en ändring av bolagsordningen, skall styrelsen när ändringen har stadfästs fastställa från vilken dag förbehållet skall tillämpas och för registrering anmäla detta samtidigt som den anmäler bolagsstämmans beslut för registrering.

Ett försäkringsaktiebolag som har ett sådant förbehåll (avstämningsförbehåll) i sin bolagsordning kallas i denna lag avstämningsbolag.

För avstämningsbolag skall Värdepapperscentralen VPC Aktiebolag (värdepapperscentralen) fullgöra uppgifterna att

1. föra aktieboken, *aktiebrevsregistret* och förteckningen enligt 12 §,
2. pröva frågor om införande av aktieägarna i aktieboken,
3. svara för utskriften av aktieboken och sammanställningen av uppgifterna enligt 7 § lagen (1987:623) om förenklad aktiehantering,
4. stämma av aktieboken och förteckningen enligt 12 §,
5. sända ut *aktiebrev*en, utdelningen och *emissionsbevis*en,
6. svara för utbyten av *aktiebrev*en och de därmed sammanhängande åtgärderna och
7. vidta åtgärder enligt 4 kap. 19 § i fråga om aktier som inte är uttagna.

emot utdelning och, vid fondemission, ny aktie som tillkommer en aktieägare samt att utöva en aktieägars företrädesrätt att delta i en emission. Om förbehållet förs in genom en ändring av bolagsordningen, skall styrelsen när ändringen har stadfästs fastställa från vilken dag förbehållet skall tillämpas och för registrering anmäla detta samtidigt som den anmäler bolagsstämmans beslut för registrering.

Ett försäkringsaktiebolag som har ett sådant förbehåll (avstämningsförbehåll) i sin bolagsordning kallas i denna lag avstämningsbolag. Av aktiekontolagen (1989:000) framgår att aktiebrev, emissionsbevis eller interimbevis inte får utfärdas i sådana bolag.

För avstämningsbolag skall utöver vad som anges i aktiekontolagen Värdepapperscentralen VPC Aktiebolag (värdepapperscentralen) fullgöra uppgifterna att

1. föra aktieboken och förteckningen enligt 12 §,
2. pröva frågor om införande av aktieägarna i aktieboken,
3. svara för utskriften av aktieboken,
4. stämma av aktieboken och förteckningen enligt 12 §,
5. sända ut utdelningen och
6. vidta åtgärder enligt 4 kap. 19 § i fråga om aktier som inte är uttagna.

Ett beslut om ändring av bolagsordningen varigenom avstämningsförbehållet tas bort blir giltigt endast om de som innehar panträtt i bolagets aktier skriftligen har samtyckt till beslutet.

10 §²

I avstämningsbolag förs aktieägarna in i aktieboken med uppgift om personnummer eller annat identifieringsnummer samt postadress. För varje ägare anges det antal aktier av olika slag som denne äger. *I stället för aktienumret anges aktiebrevets ordningsnummer.* Aktieboken förs med maskin för automatisk databehandling eller på något annat liknande sätt.

Har aktier i ett avstämningsbolag lämnats till förvaltning hos en bank eller en fondkommissionär, som är auktoriserad som förvaltare av aktier, kan istället för aktieägaren banken eller fondkommissionären föras in i aktiebrevet och i aktieboken. Är aktierna i ett avstämningsbolag föremål för handel vid en utländsk fondbörs, kan, efter särskilt tillstånd, i bolagets aktiebrev och aktiebok, i stället för en aktieägare som är bosatt utomlands, föras in den som fått uppdrag att i utlandet förvalta hans aktier.

I aktiebrevet och i aktieboken skall anmärkas att aktien innehas för någon annans räkning. *Detsamma gäller emissionsbevis som utfärdas på grund av förvaltarregistrerad aktie och som är ställt till viss man.* Beträffande förvaltaren antecknas i aktieboken samma uppgifter som enligt första stycket skall föras in om aktieägaren.

För rätt till registrering som förvaltare krävs utöver vad som sägs i andra stycket att förvaltaren uppfyller de villkor som gäller för införande av ägaren i aktieboken. Om auktorisation och tillstånd enligt denna paragraf, om förvaltares åligganden samt om skyldighet för bolaget och värdepapperscentralen att för var och en hålla tillgänglig en sammanställning av uppgifter från förvaltare om de aktieägare, som har mer än femhundra aktier i bolaget registrerade i förvaltares namn,

I avstämningsbolag förs aktieägarna in i aktieboken med uppgift om personnummer eller annat identifieringsnummer samt postadress. För varje ägare anges det antal aktier av olika slag som denne äger. Aktieboken förs med maskin för automatisk databehandling eller på något annat liknande sätt.

Har aktier i ett avstämningsbolag lämnats till förvaltning hos en bank eller en fondkommissionär, som är auktoriserad som förvaltare av aktier, kan i stället för aktieägaren banken eller fondkommissionären föras in i aktieboken. Är aktierna i ett avstämningsbolag föremål för handel vid en utländsk fondbörs, kan, efter särskilt tillstånd, i bolagets aktiebok, i stället för en aktieägare som är bosatt utomlands, föras in den som fått uppdrag att i utlandet förvalta hans aktier.

I aktieboken skall anmärkas att aktien innehas för någon annans räkning. Beträffande förvaltaren antecknas i aktieboken samma uppgifter som enligt första stycket skall föras in om aktieägaren.

För rätt till registrering som förvaltare krävs utöver vad som sägs i andra stycket att förvaltaren uppfyller de villkor som gäller för införande av ägaren i aktieboken. *I aktiekontolagen (1989:000) finns bestämmelser* om auktorisation och tillstånd enligt denna paragraf, om förvaltares åligganden, om skyldighet för bolaget och värdepapperscentralen att för var och en hålla tillgänglig en sammanställning av uppgifter från förvaltare om de aktieägare, som har mer än femhund-

² Senaste lydelse 1987:643.

finns bestämmelser i lagen (1987:623) om förenklad aktiehantering.

ra aktier i bolaget registrerade i förvaltares namn samt om tillfällig införing i aktieboken av ägaren till förvaltarregistrerade aktier.

11 §

Har ett avstämningsförbehåll förts in genom en ändring av bolagsordningen och har ett aktiebrev som dessförinnan utfärdats inte lämnats in för utbyte mot ett nytt brev, får uppgifter om aktien i den tidigare aktieboken föras över till en sådan aktiebok som avses i 10 § första stycket. Därvid skall anges att aktiebrevet inte avlämnats. Sker ingen överföring, gäller den äldre aktieboken fortfarande i fråga om denna aktie.

Har ett avstämningsförbehåll förts in genom en ändring av bolagsordningen och har ett aktiebrev som dessförinnan utfärdats inte visats upp enligt 5 § lagen (1989:000) om införande av aktiekontolagen (1989:000), får uppgifter om aktien i den tidigare aktieboken föras över till en sådan aktiebok som avses i 10 § första stycket. Därvid skall anges att aktiebrevet inte avlämnats. Sker ingen överföring, gäller den äldre aktieboken fortfarande i fråga om denna aktie.

Utöver aktiebok skall i avstämningsbolag föras ett aktiebrevsregister. Registret tar i löpande nummerföljd upp de aktiebrev som utfärdas med uppgift om dagen för utfärdandet, antalet aktier och aktieslag samt ägarens eller, i de fall som avses i 10 § andra stycket, förvaltarens identifieringsnummer i aktieboken. När ett nytt aktiebrev utfärdas i stället för ett äldre, görs i registret en hänvisning till det äldre brevets ordningsnummer. För det sistnämnda brevet antecknas att det har makulerats.

I avstämningsbolag skall de uppgifter som avförts ur aktiebok, aktiebrevsregistret eller förteckningen enligt 12 § bevaras i minst tio år. En aktiebok, som ett sådant bolag tidigare har fört, skall bevaras i minst tio år efter det att uppgifterna beträffande bolagets samtliga aktier har förts in i den aktiebok som avses i 10 § första stycket.

I avstämningsbolag skall de uppgifter som avförts ur aktiebok eller förteckningen enligt 12 § bevaras i minst tio år. En aktiebok, som ett sådant bolag tidigare har fört, skall bevaras i minst tio år efter det att uppgifterna beträffande bolagets samtliga aktier har förts in i den aktiebok som avses i 10 § första stycket.

12 §³

I avstämningsbolag skall i en särskild förteckning på begäran tas upp den som med skriftlig handling visar att han till följd av uppdrag

I avstämningsbolag skall i en särskild förteckning på begäran tas upp den som med skriftlig handling eller genom uppgift på aktiekonto

³ Senaste lydelse 1988:1281.

eller pantsättning eller på grund av villkor i testamente eller gåvobrev har rätt att i stället för den aktieägare som är införd i aktieboken lyfta utdelning och ta emot emissionsbevis och, vid fondemission, brev på en ny aktie. Detsamma gäller förmyndare, god man eller förvaltare för en aktieägare eller vid konkurs konkursförvaltaren eller vid utmätning, kvarstad eller betalningssäkring avseende aktier kronofogdemyndigheten.

som avses i aktiekontolagen (1989:000) visar att han till följd av uppdrag eller pantsättning eller på grund av villkor i testamente eller gåvobrev har rätt att i stället för den aktieägare som är införd i aktieboken lyfta utdelning och, vid fondemission, ta emot en ny aktie samt att utöva företrädesrätt att delta i en emission. Detsamma gäller förmyndare, god man eller förvaltare för en aktieägare eller vid konkurs konkursförvaltaren eller vid utmätning, kvarstad eller betalningssäkring avseende aktier kronofogdemyndigheten.

I förteckningen skall för den som skall tas upp i denna enligt första stycket antecknas samma uppgifter som enligt 10 § första stycket skall föras in i aktieboken om aktieägare. Av förteckningen skall även framgå den rätt som tillkommer honom. En sådan förteckning skall avföras, när det visas att rätten har upphört.

Uppgifter ur förteckningen får inte lämnas till någon annan utan samtycke av den som berörs av de förhållanden som har antecknats i förteckningen.

13 §

Aktiebok skall på den ort där styrelsen har sitt säte hållas tillgänglig för alla. Förs aktiebok med maskin för automatisk databehandling eller på något annat liknande sätt, skall i stället en utskrift av aktieboken på begäran tillhandahållas hos bolaget på denna ort och, i fråga om avstämningsbolag, även hos värdepapperscentralen. Utskriften får inte vara äldre än sex månader. Alla har rätt att mot ersättning för kostnaderna få en sådan utskrift av aktieboken eller del av den. När det gäller avstämningsbolag får dock en utskrift enligt detta stycke inte innehålla någon uppgift om de aktieägare som har högst femhundra aktier i bolaget.

Aktiebok skall hållas tillgänglig för aktieägarna vid bolagsstämman. Förs aktieboken med maskin för automatisk databehandling eller på något annat liknande sätt, skall i stället en utskrift av hela aktieboken avseende förhållandena tio dagar före bolagsstämman hållas tillgänglig vid stämman.

I utskriften tas i alfabetisk ordning upp aktieägarna och de förvaltare som avses i 10 § andra stycket. Aktiebrevens nummer behöver inte anges.

I utskriften tas i alfabetisk ordning upp aktieägarna och de förvaltare som avses i 10 § andra stycket.

14 §

Den till vilken en aktie har övergått får inte, innan han förts in i aktieboken, utöva en aktieägars rätt i bolaget. Detta gäller dock inte sådan rätt som uppkommit ur en aktie och som utövas mot uppvisande eller avlämnande av ett aktiebrev, en kupong eller något annat särskilt bevis som ges ut av bolaget.

Ägaren till en aktie för vilken ak-

Ägaren till en aktie för vilken ak-

tiobrev har utfärdats innan *bolaget blivit ett avstämningsbolag*, kan inte när det gäller därefter beslutad utdelning eller emission erhålla utdelning, *emissionsbevis* eller, vid fondemission, *brev på en ny aktie förrän han har avlämnat aktiebrevet för utbyte mot ett nytt sådant och införande i aktieboken har gjorts enligt 10 §*. Innan detta har skett är 12 § inte tillämplig.

tiobrev har utfärdats innan *aktiekontolagen (1989:000) har blivit tillämplig på bolaget*, kan inte när det gäller därefter beslutad utdelning eller emission erhålla utdelning, *rätt att utöva aktieägares företrädesrätt att delta i emission* eller, vid fondemission, *en ny aktie förrän anteckning på ett aktiekonto har skett enligt 5 § lagen (1989:000) om införande av aktiekontolagen (1989:000) och införande i aktieboken har gjorts enligt 10 §*. Innan detta har skett är 12 § inte tillämplig.

Om en aktie ägs av flera, kan de endast genom en gemensam företrädare utöva den rätt i bolaget som en aktieägare har.

4 kap.

6 §⁴

De aktieägare som har företrädesrätt att delta i en emission har rätt att för varje aktie få ett särskilt emissionsbevis (vid nyemission teckningsrättsbevis och vid fondemission delbevis). Om bolaget inte är ett avstämningsbolag, får de kuponger som hör till aktiebrevet användas som emissionsbevis. Används inte sådana kuponger som emissionsbevis, skall det i beviset anges hur många sådana bevis som skall lämnas för varje ny aktie.

I bolag som inte är avstämningsbolag har aktieägare med företrädesrätt att delta i en emission rätt att för varje aktie få ett särskilt emissionsbevis (vid nyemission teckningsrättsbevis och vid fondemission delbevis). Därvid får de kuponger som hör till aktiebrevet användas som emissionsbevis. Används inte sådana kuponger som emissionsbevis, skall det i beviset anges hur många sådana bevis som skall lämnas för varje ny aktie.

Om en aktieägare använder sin företrädesrätt att delta i en emission i ett bolag som inte är ett avstämningsbolag, skall anteckning härom göras på det aktiebrev på vilket företrädesrätten grundas, om inte kuponger används som emissionsbevis.

I avstämningsbolag skall *emissionsbevisen och, vid fondemission, breven på nya aktier som tillkommer aktieägare genast sändas i rekommenderat brev eller på annat betryggande sätt till dem som på avstämningsdagen är införda i aktieboken eller i förteckningen enligt 3 kap. 12 §*. Om dessa inte var berättigade *att ta emot handlingarna* skall bolaget ändå anses ha fullgjort sin skyldighet. Detta gäller dock inte om bolaget eller värde-

I avstämningsbolag skall *aktieägares rätt att utöva företrädesrätt att delta i emission och, vid fondemission, ny aktie som tillkommer aktieägaren registreras enligt aktiekontolagen (1989:000) för dem som på avstämningsdagen är införda i aktieboken eller i förteckningen enligt 3 kap. 12 §*. Om dessa inte var berättigade skall bolaget ändå anses ha fullgjort sin skyldighet. Detta gäller dock inte om bolaget eller värdepapperscentralen kände till

⁴ Senaste lydelse 1988:1281.

papperscentralen kände till att handlingarna skulle komma i orätta händer eller om någon av dem har åsidosatt den aktsamhet som de efter omständigheterna skäligen bort iaktta. Bolaget eller värdepapperscentralen anses inte heller ha fullgjort sin skyldighet om mottagaren var omyndig eller hade en förvaltare enligt föräldrabalken förordnad att företräda honom i denna angelägenhet.

att företrädesrätten eller aktien registrerades för annan än den rätte mottagaren eller om någon av dem har åsidosatt den aktsamhet som de efter omständigheterna skäligen bort iaktta. Bolaget eller värdepapperscentralen anses inte heller ha fullgjort sin skyldighet om mottagaren var omyndig eller hade en förvaltare enligt föräldrabalken förordnad att företräda honom i denna angelägenhet. *Den för vilken företrädesrätt att delta i en emission skall registreras enligt detta stycke skall genast av värdepapperscentralen underrättas om i vilken omfattning företrädesrätt krävs för varje ny aktie.*

15 §

De aktier som har tecknats vid en kontantemission skall vara helt betalda inom sex månader från registreringen av nyemissionen. Senast en månad efter utgången av denna tid skall bolaget för registrering anmäla hur många av de i den registrerade kapitalökningen ingående aktierna som har blivit helt betalda. Anmälningen skall bestyrkas av en auktoriserad eller en godkänd revisor.

De aktier som har tecknats vid en kontantemission skall vara helt betalda inom sex månader från registreringen av nyemissionen. Senast en månad efter utgången av denna tid skall bolaget för registrering anmäla hur många av de i den registrerade kapitalökningen ingående aktierna som har blivit helt betalda. Anmälningen skall bestyrkas av en auktoriserad eller en godkänd revisor *eller, i avstämningsbolag, av värdepapperscentralen.*

Om det enligt första stycket har anmälts att aktierna har helt betalats, skall försäkringsinspektionen efter bolagets hörande registrera dels att aktiekapitalet har satts ned med det sammanlagda nominella beloppet av ej betalda aktier, dels, om det fordras, att bolagsordningens bestämmelser om aktiekapitalet har ändrats. De aktier som inte har betalats blir ogiltiga när nedsättningen har registrerats.

19 §

Har vid en fondemission ett behörigt anspråk på en ny aktie inte framställts inom fem år från registreringen av beslutet om fondemissionen, kan den berättigade anmanas att ta ut aktien. Han skall därvid upplysas om att han annars riskerar att förlora aktien. Anmaningen skall sändas till den berättigade, om hans namn och adress är kända för bolaget. I annat fall skall anmaningen kungöras i Post- och Inrikes

Har vid en fondemission ett behörigt anspråk på en ny aktie inte framställts inom fem år från registreringen av beslutet om fondemissionen, kan den berättigade anmanas att ta ut aktien. Han skall därvid upplysas om att han annars riskerar att förlora aktien. Anmaningen skall sändas till den berättigade, om hans namn och adress är kända för bolaget. I annat fall skall anmaningen kungöras i Post- och Inrikes

Tidningar och den eller de ortstidningar som styrelsen bestämmer. Inkommer inte anmälan inom ett år från anmaningen, kan den nya aktien säljas genom en fondkommissionär för den berättigades räkning. Denne har därefter endast rätt att mot uppvisande av aktiebrev eller avlämnande av delbevis få ut det vid försäljningen influtna beloppet med avdrag för kostnaderna för anmaningen och försäljningen. Det belopp som inte har lyfts inom fyra år från försäljningen tillfaller bolaget.

Tidningar och den eller de ortstidningar som styrelsen bestämmer. Inkommer inte anmälan inom ett år från anmaningen, kan den nya aktien säljas genom en fondkommissionär för den berättigades räkning. Denne är därefter endast om han visar upp aktiebrev eller avlämnar delbevis eller på annat sätt styrker sin rätt berättigad att få ut det vid försäljningen influtna beloppet med avdrag för kostnaderna för anmaningen och försäljningen. Det belopp som inte har lyfts inom fyra år från försäljningen tillfaller bolaget.

11 kap.

11 §

Förvaltningsberättelsen skall upprättas med iakttagande av god redovisningssed.

I förvaltningsberättelsen skall upplysningar lämnas om

1. sådana förhållanden som inte skall redovisas i resultaträkningen eller i balansräkningen men som är viktiga för att bedöma bolagets verksamhetsresultat och ställning, samt

2. händelser av väsentlig betydelse för bolaget, som har inträffat under räkenskapsåret eller efter dettas slut.

I förvaltningsberättelsen skall anges medelantalet av i Sverige anställda personer under räkenskapsåret med uppdelning på kontorstjänstemän, fälttjänstemän och övriga anställda. Vidare skall det anges det sammanlagda beloppet av räkenskapsårets löner och ersättningar i Sverige dels till styrelsen och verkställande direktören, dels till kontorstjänstemän, dels till fälttjänstemän, dels till övriga anställda.

Dessutom skall det för fritidsombud och specialombud i Sverige var för sig anges dels medelantalet under räkenskapsåret, dels ersättningsbeloppet till dessa.

Har bolaget anställda utomlands, skall medelantalet av dessa under räkenskapsåret anges samt uppgift lämnas om sammanlagda summan av löner och ersättningar.

Förvaltningsberättelsen skall innehålla förslag till dispositioner beträffande bolagets vinst eller förlust.

I förvaltningsberättelsen skall anges rörelseresultat för vart och ett av de fem senaste räkenskapsåren. Upplysningar skall lämnas om bolagets konsolidering vid utgången av vart och ett av dessa år.

Då medelantalet anställda anges skall uppgift även lämnas om fördelningen mellan kvinnor och män.

15 kap.

10 §⁵

Prövas en tvist om inlösen enligt 8 § av skiljemän eller domstol och är det ostridigt mellan parterna att det finns lösningsrätt eller förklaras det i en lagakraftvunnen dom att sådan rätt finns utan att lösenbeloppet samtidigt fastställs, är aktieägarna skyldiga att till moderbolaget överlämna sina aktiebrev med påskrifter om överlåtelsen. Detta gäller endast om moderbolaget ställer säkerhet, som godkänts av skiljemännen eller, om tvisten är anhängig vid domstol, av domstolen, för det kommande lösenbeloppet med ränta.

Prövas en tvist om inlösen enligt 8 § av skiljemän eller domstol och är det ostridigt mellan parterna att det finns lösningsrätt eller förklaras det i en lagakraftvunnen dom att sådan rätt finns utan att lösenbeloppet samtidigt fastställs, är aktieägarna skyldiga att till moderbolaget överlämna sina aktiebrev med påskrifter om överlåtelsen *eller, när fråga är om aktier i avstämningsbolag, att låta moderbolaget registreras som ägare till aktierna enligt bestämmelserna i aktiekontolagen (1989:000)*. Detta gäller endast om moderbolaget ställer säkerhet, som godkänts av skiljemännen eller, om tvisten är anhängig vid domstol, av domstolen, för det kommande lösenbeloppet med ränta.

Aktieägarna har rätt till skälig ränta på lösenbeloppet för tiden från det säkerhet ställts till dess lösenbeloppet förfaller till betalning.

11 §

Om ett fastställt lösenbelopp har erbjudits aktieägare utan att dessa har överlämnat sina aktiebrev, skall moderbolaget genast sätta ned lösenbeloppet enligt lagen (1927:56) om nedsättning av pengar hos myndighet. Därvid får förbehåll om rätt att återta det nedsatta beloppet inte göras.

Om ett fastställt lösenbelopp har erbjudits aktieägare utan att dessa har överlämnat sina aktiebrev *eller, i fråga om avstämningsbolag, låtit moderbolaget registreras som ägare*, skall moderbolaget genast sätta ned lösenbeloppet enligt lagen (1927:56) om nedsättning av pengar hos myndighet. Därvid får förbehåll om rätt att återta det nedsatta beloppet inte göras.

12 §

Om säkerhet har ställts enligt 10 § eller om nedsättning har skett enligt 11 §, är moderbolaget ägare till aktierna. Innan aktiebrev har överlämnats till moderbolaget medför breven i sådana fall endast rätt för innehavaren att mot överlämnande av breven till moderbolaget eller länsstyrelsen få ut lösenbeloppet med ränta.

Om säkerhet har ställts enligt 10 § eller om nedsättning har skett enligt 11 §, är moderbolaget ägare till aktierna. Innan aktiebrev i *ett dotterbolag som inte är avstämningsbolag* har överlämnats till moderbolaget medför breven i sådana fall endast rätt för innehavaren att mot överlämnande av breven till moderbolaget eller länsstyrelsen få ut lösenbeloppet med ränta.

⁵ Senaste lydelse 1984:343.

Har aktiebrevet inte överlämnats inom en månad från det moderbolaget blivit ägare till aktien, kan det utfärdas ett nytt aktiebrev ställt till moderbolaget. Det nya aktiebrevet skall innehålla en uppgift om att det ersätter det äldre brevet. Överlämnas därefter det äldre aktiebrevet till moderbolaget, skall det överlämnas till dotterbolaget för att makuleras.

Aktier i avstämningsbolag skall i fall som avses i första stycket första meningen på begäran av moderbolaget registreras med detta som ägare enligt bestämmelserna i aktiekontolagen (1989:000).

18 kap.

5 §

Bolagsstämmobeslut, som innebär att förbehåll enligt 1 § tas in i bolagsordningen, fattas enligt 9 kap. 14 §. Sedan beslutet har stadfästs och registrerats, skall styrelsen genast verkställa detta.

Om förbehållet inte avser samtliga aktier, skall styrelsen inför notarius publicus bestämma vilka aktier som skall vara bundna och vilka som skall vara fria. Tillhör en aktie när registreringen av bolagsstämmobeslutet kungörs någon som på grund av förbehållet inte får förvärva bundna aktier, är aktien fri, om ägaren inte genom överlåtelse har förvärvat den med vetskap om beslutet. Har ägarna av övriga aktier inte kommit överens om något annat, skall det genom lottning bestämmas vilka övriga aktier som skall vara fria. En skriftlig redogörelse för vad som sålunda bestämts skall upprättas och bestyrkas av notarius publicus.

Styrelsen skall genast, genom anmaning till aktieägarna på det sätt som föreskrivs i 9 kap. 9 § andra stycket när det gäller kallelse till bolagsstämma, infordra breven på de aktier som skall vara bundna. Styrelsen skall se till att det på dessa aktiebrev görs en anteckning om att aktierna är bundna. Vidare skall styrelsen se till att det i aktieboken för varje aktie anmärks om aktien är bunden eller fri. Om den aktieägare som senast antecknats i aktieboken på grund av förbehållet inte kan förvärva bundna aktier, får anteckningen på brevet inte göras utan att det i aktieboken införs en sådan ägare till aktien som får förvärva bundna aktier utan hinder av förbehållet.

Styrelsen i aktiebolag som inte är avstämningsbolag skall genast, genom anmaning till aktieägarna på det sätt som föreskrivs i 9 kap. 9 § andra stycket när det gäller kallelse till bolagsstämma, infordra breven på de aktier som skall vara bundna. Styrelsen skall se till att det på dessa aktiebrev görs en anteckning om att aktierna är bundna. Vidare skall styrelsen se till att det i aktieboken för varje aktie anmärks om aktien är bunden eller fri. Om den aktieägare som senast antecknats i aktieboken på grund av förbehållet inte kan förvärva bundna aktier, får anteckningen på brevet inte göras utan att det i aktieboken införs en sådan ägare till aktien som får förvärva bundna aktier utan hinder av förbehållet.

I fråga om avstämningsbolag gäller i stället för bestämmelserna i tredje stycket följande. Om en aktie skall vara bunden skall styrelsen genom ett koutförande institut som avses i aktiekontolagen (1989:000)

låta registrera detta förhållande på aktiekonto enligt sistnämnda lag. Genom styrelsens försorg skall i aktieboken för varje aktie anmärkas om aktien är bunden eller fri.

21 kap.

1 §⁶

Till böter eller fängelse i högst ett år döms den som

1. uppsåtligen eller av oaktsamhet till försäkringsinspektionen meddelar oriktiga eller vilseledande uppgifter om sådana omständigheter som han är skyldig att lämna uppgift om enligt denna lag,

2. uppsåtligen eller av oaktsamhet underlåter att enligt denna lag föra aktiebok, *aktiebrevsregister*, förteckning enligt 3 kap. 12 § eller hålla aktiebok tillgänglig,

3. uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot 3 kap. 12 § tredje stycket, 7 kap. 20 §, 8 kap. 10 § andra stycket andra meningen eller 11 § första stycket andra eller tredje meningen,

4. uppsåtligen eller av grov oaktsamhet bryter mot 12 kap. 12 §,

5. uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot 18 kap. 3 § första eller andra stycket, 5 § tredje stycket eller 7 §,

6. uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot 4 kap. 8 § tredje stycket såvitt detta lagrum rör förbehåll enligt 18 kap. 1 §.

I fall som avses i 10 kap. 14 § första stycket skall inte följa ansvar enligt 20 kap. 3 § brottsbalken.

Den som har åsidosatt vitesföreläggande som avses i 2 § detta kapitel döms ej till ansvar för gärning som omfattas av föreläggandet.

Utän hinder av 35 kap. 1 § brottsbalken får påföljd för brott enligt första stycket 4 mot 12 kap. 12 § ådömas, om den misstänkte häktats eller erhållit del av åtal för brottet inom fem år från brottet.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1990 i fråga om 11 kap. 11 §. I övrigt träder lagen i kraft den dag regeringen bestämmer. Regeringen får därvid bestämma att lagen skall träda i kraft vid skilda tidpunkter för olika emittenter och rättigheter.

Till böter eller fängelse i högst ett år döms den som

1. uppsåtligen eller av oaktsamhet till försäkringsinspektionen meddelar oriktiga eller vilseledande uppgifter om sådana omständigheter som han är skyldig att lämna uppgift om enligt denna lag,

2. uppsåtligen eller av oaktsamhet underlåter att enligt denna lag föra aktiebok, förteckning enligt 3 kap. 12 § eller hålla aktiebok tillgänglig,

3. uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot 3 kap. 12 § tredje stycket, 7 kap. 20 §, 8 kap. 10 § andra stycket andra meningen eller 11 § första stycket andra eller tredje meningen,

4. uppsåtligen eller av grov oaktsamhet bryter mot 12 kap. 12 §,

5. uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot 18 kap. 3 § första eller andra stycket, 5 § tredje eller fjärde stycket eller 7 §,

6. uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot 4 kap. 8 § tredje stycket såvitt detta lagrum rör förbehåll enligt 18 kap. 1 §.

⁶ Senaste lydelse 1984:1115.

2. Ett avstämningsförbehåll som införts före ikraftträdandet skall anses ha det innehåll som anges i 3 kap. 8 § första stycket i dess nya lydelse.

3. Om en aktie i ett avstämningsbolag har utfärdats innan aktiekontolagen (1989:000) blev tillämplig på bolaget, gäller i fråga om aktien 18 kap. 5 § försäkringsrörelselagen i dess äldre lydelse till dess aktien har registrerats på aktiekonto.

4. Bestämmelsen i 3 kap. 11 § i dess äldre lydelse om skyldighet att bevara uppgifter som avförts ur aktiebrevsregistret skall fortsätta att gälla i fråga om uppgifter som avförts före ikraftträdandet.

Ett aktiebrevsregister som gäller vid ikraftträdandet skall bevaras i minst tio år därefter.

Lag om ändring i bankaktiebolagslagen (1987:618)

Härigenom föreskrivs i fråga om bankaktiebolagslagen (1987:618) dels att 3 kap. 9 § skall upphöra att gälla, dels att 3 kap. 7, 8 och 10–15 §§, 4 kap. 4, 13, 14 och 18 §§, 5 kap. 1, 10 och 14 §§ samt 11 kap. 12–14 §§ skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

3 kap.

7 §

Över bankaktiebolagets samtliga aktier och aktieägare skall styrelsen föra en förteckning (aktiebok). Den skall upprättas omedelbart efter bolagets bildande. Aktierna skall tas upp i nummerföljd med uppgift om aktietecknarna. Aktieägarnas postadress och yrke eller titel skall anges. Finns det aktier av olika slag, skall det av aktieboken framgå till vilket slag varje aktie hör.

Aktieboken kan bestå av ett betryggande lösblads- eller kortsystem. Den kan också föras med hjälp av automatisk databehandling eller på annat liknande sätt.

När någon visar upp ett utfärdat aktiebrev och enligt 6 § eller på annat sätt styrker sitt förvärv eller när en aktieägare eller annan behörig person anmäler annan förändring i de förhållanden som har tagits upp i aktieboken, skall en anteckning om aktieägaren eller om förändringen genast föras in. Detta gäller endast om hinder inte möter enligt 3 §. Dagen för införandet skall anges, om dagen inte framgår av annat tillgängligt material.

När någon visar upp ett utfärdat aktiebrev och enligt 6 § eller på annat sätt styrker sitt förvärv eller när någon antecknas som aktieägare på aktiekonto enligt aktiekontolagen (1989:000) eller när en aktieägare eller annan behörig person anmäler annan förändring i de förhållanden som har tagits upp i aktieboken, skall en anteckning om aktieägaren eller om förändringen genast föras in. Detta gäller endast om hinder inte möter enligt 3 §. Dagen för införandet skall anges, om dagen inte framgår av annat tillgängligt material.

Är sista överlåtelsen på ett aktiebrev tecknad in blanco, skall namnet sättas ut i överlåtelsen innan införandet sker. Ett aktiebrev som visats upp skall förse med påskrift om införandet och dagen för detta.

8 §

I bolagsordningen kan förbehåll tas in om att den som på en fastställd avstämningsdag är införd i aktieboken eller i en förteckning enligt 13 § skall anses behörig att ta emot utdelning, *emissionsbevis* och, vid fondemission, *brev på ny aktie* som tillkommer en aktieägare. Om förbehållet förs in genom en ändring av bolagsordningen, skall styrelsen när ändringen har stadfäst fastställa från vilken dag för-

I bolagsordningen kan förbehåll tas in om att den som på en fastställd avstämningsdag är införd i aktieboken eller i en förteckning enligt 13 § skall anses behörig att ta emot utdelning och, vid fondemission, *ny aktie* som tillkommer en aktieägare *samt att utöva aktieägarens företrädesrätt att delta i en emission*. Om förbehållet förs in genom en ändring av bolagsordningen, skall styrelsen när ändringen

behållet skall tillämpas och för registrering anmäla detta samtidigt som styrelsen anmäler bolagsstämans beslut för registrering.

Ett bankaktiebolag som har ett sådant förbehåll (avstämningsförbehåll) i sin bolagsordning kallas i denna lag avstämningsbolag.

För avstämningsbolag skall Värdepapperscentralen VPC Aktiebolag (värdepapperscentralen) fullgöra uppgifterna att

1. föra aktieboken, *aktiebrevsregistret* och förteckningen enligt 13 §,
2. pröva frågor om införande av aktieägarna i aktieboken,
3. svara för utskriften av aktieboken *och sammanställningen av uppgifterna enligt 7 § lagen (1987:623) om förenklad aktiehantering*,
4. stämma av aktieboken och förteckningen enligt 13 §,
5. sända ut *aktiebrev*, utdelningen *och emissionsbevisen*,
6. svara för *utbyten av aktiebrev* och *de därmed sammanhängande åtgärderna* och
7. *vidta åtgärder enligt 4 kap. 18 § i fråga om aktier som inte är uttagna*.

I avstämningsbolag förs aktieägarna in i aktieboken med uppgift om personnummer eller annat identifieringsnummer samt postadress. För varje ägare anges det antal aktier av olika slag som denne äger. *I stället för aktienumret anges aktiebrevets ordningsnummer. Ak-*

har stadfästas fastställa från vilken dag förbehållet skall tillämpas och för registrering anmäla detta samtidigt som styrelsen anmäler bolagsstämmans beslut för registrering.

Ett bankaktiebolag som har ett sådant förbehåll (avstämningsförbehåll) i sin bolagsordning kallas i denna lag avstämningsbolag. *Av aktiekontolagen (1989:000) framgår att aktiebrev, emissionsbevis eller interimbevis inte får utfärdas i sådana bolag.*

För avstämningsbolag skall Värdepapperscentralen VPC Aktiebolag (värdepapperscentralen) *utöver vad som anges i aktiekontolagen* fullgöra uppgifterna att

1. föra aktieboken och förteckningen enligt 13 §,
2. pröva frågor om införande av aktieägarna i aktieboken,
3. svara för utskriften aktieboken,
4. stämma av aktieboken och förteckningen enligt 13 §,
5. sända ut utdelningen och
6. *vidta åtgärder enligt 4 kap. 18 § i fråga om aktier som inte är uttagna*.

Ett beslut om ändring av bolagsordningen varigenom avstämningsförbehållet tas bort blir giltigt endast om de som innehar panträtt i bolagets aktier skriftligen har samtyckt till beslutet.

10 §

I avstämningsbolag förs aktieägarna in i aktieboken med uppgift om personnummer eller annat identifieringsnummer samt postadress. För varje ägare anges det antal aktier av olika slag som denne äger. Aktieboken förs med hjälp av automatisk databehandling eller på

tieboken förs med hjälp av automatisk databehandling eller på något annat liknande sätt.

något annat liknande sätt.

11 §

Har aktier i ett avstämningsbolag lämnats till förvaltning hos en bank eller fondkommissionär, som är auktoriserad som förvaltare av aktier, kan, i stället för aktieägaren, banken eller fondkommissionären föras in i *aktiebrevet* och i aktieboken.

I *aktiebrevet* och i aktieboken skall anmärkas att aktien innehas för annans räkning. *Detsamma gäller emissionsbevis som utfärdas på grund av förvaltarregistrerad aktie och som är ställt till viss man.* Beträffande förvaltaren antecknas i aktieboken samma uppgifter som enligt 10 § skall föras in om aktieägaren.

För rätt till registrering som förvaltare krävs, utöver vad som sägs i första stycket, att förvaltaren uppfyller de villkor som gäller för införande av ägaren i aktieboken. Om auktorisation, förvaltares åligganden samt skyldighet för bolaget och värdepapperscentralen att för var och en hålla tillgänglig en sammanställning av uppgifter från förvaltare om de aktieägare som har mer än femhundra aktier i bolaget registrerade i *förvaltarens namn, finns bestämmelser i lagen (1987:623) om förenklad aktiehantering.*

Har aktier i ett avstämningsbolag lämnats till förvaltning hos en bank eller fondkommissionär, som är auktoriserad som förvaltare av aktier, kan, i stället för aktieägaren, banken eller fondkommissionären föras in i aktieboken.

I aktieboken skall anmärkas att aktien innehas för annans räkning. Beträffande förvaltaren antecknas i aktieboken samma uppgifter som enligt 10 § skall föras in om aktieägaren.

För rätt till registrering som förvaltare krävs, utöver vad som sägs i första stycket, att förvaltaren uppfyller de villkor som gäller för införande av ägaren i aktieboken. *I aktiekontolagen (1989:000) finns bestämmelser om auktorisation, förvaltares åligganden, skyldighet för bolaget och värdepapperscentralen att för var och en hålla tillgänglig en sammanställning av uppgifter från förvaltare om de aktieägare som har mer än femhundra aktier i bolaget registrerade i förvaltares namn samt tillfällig införing i aktieboken av ägare till förvaltarregistrerade aktier.*

12 §

Har ett avstämningsförbehåll förts in genom en ändring av bologsordningen och har ett aktiebrev, som dessförinnan utfärdats, inte lämnats in för utbyte mot ett nytt brev, får uppgiften om aktien i den tidigare aktieboken föras över till en sådan aktiebok som avses i 10 §. Därvid skall anges att aktiebrevet inte har avlämnats. Sker ingen överföring, gäller den äldre ak-

Har ett avstämningsförbehåll förts in genom en ändring av bologsordningen och har ett aktiebrev, som dessförinnan utfärdats, inte visats upp enligt 5 § lagen (1989:000) om införande av aktiekontolagen (1989:000) får uppgiften om aktien i den tidigare aktieboken föras över till en sådan aktiebok som avses i 10 §. Därvid skall anges att aktiebrevet inte har

tieboken fortfarande i fråga om denna aktie.

avlämnats. Sker ingen överföring, gäller den äldre aktieboken fortfarande i fråga om denna aktie.

Utöver aktiebok skall i avstämningsbolag föras ett aktiebrevsregister. Registret skall i löpande nummerföljd ta upp de aktiebrev som utfärdas med uppgift om dagen för utfärdandet, antalet aktier och aktieslag samt ägarens eller, i de fall som avses i 11 §, förvaltarens identifieringsnummer i aktieboken. När ett nytt aktiebrev utfärdats i stället för ett äldre, skall i registret göras en hänvisning till det äldre brevets ordningsnummer. För det sistnämnda brevet skall antecknas att det har makulerats.

I avstämningsbolag skall de aktiebrev som bytts ut makuleras i betryggande ordning och tillsammans med handlingar som hör till brevet förvaras i original eller fotografisk eller därmed jämförlig återgivning i minst tio år. Till aktiebrev hörande kupongark behöver dock inte förvaras.

I avstämningsbolag skall de uppgifter som avförts ur aktiebok, aktiebrevsregistret eller förteckningen enligt 13 § samt utskrift av aktieboken bevaras i minst tio år. En aktiebok, som ett sådant bolag tidigare har fört, skall bevaras i minst tio år efter det att uppgifterna beträffande bolagets samtliga aktier har förts in i den aktiebok som avses i 10 §.

I avstämningsbolag skall de uppgifter som avförts ur aktiebok eller förteckningen enligt 13 § samt utskrift av aktieboken bevaras i minst tio år. En aktiebok, som ett sådant bolag tidigare har fört, skall bevaras i minst tio år efter det att uppgifterna beträffande bolagets samtliga aktier har förts in i den aktiebok som avses i 10 §.

13 §¹

I avstämningsbolag skall i en särskild förteckning på begäran tas upp den som med skriftlig handling visar att han, till följd av uppdrag eller pantsättning eller på grund av villkor i testamente eller gåvobrev, har rätt att i stället för den aktieägare som är införd i aktieboken lyfta utdelning och ta emot emissionsbevis och, vid fondemission, brev på en ny aktie. Detsamma gäller förmyndare, god man eller förvaltare

I avstämningsbolag skall i en särskild förteckning på begäran tas upp den som med skriftlig handling eller genom uppgift på aktiekonto som avses i aktiekontolagen (1989:000) visar att han, till följd av uppdrag eller pantsättning eller på grund av villkor i testamente eller gåvobrev, har rätt att i stället för den aktieägare som är införd i aktieboken lyfta utdelning och, vid fondemission, ta emot en ny aktie

¹ Senaste lydelse 1988: 1278.

för en aktieägare eller vid konkurs konkursförvaltaren eller vid utmätning, kvarstad eller betalningssäkring avseende aktier kronofogdemyndigheten.

samt att utöva företrädesrätt att delta i en emission. Detsamma gäller förmyndare, god man eller förvaltare för en aktieägare eller vid konkurs konkursförvaltaren eller vid utmätning, kvarstad eller betalningssäkring avseende aktier kronofogdemyndigheten.

I förteckningen skall för den som avses i första stycket antecknas samma uppgifter som enligt 10 § skall föras in i aktieboken om aktieägare. Av förteckningen skall även framgå den rätt som tillkommer honom. En sådan anteckning skall avföras, när det visas att rätten har upphört.

Uppgifter ur förteckningen får inte lämnas till någon annan utan samtycke av den som berörs av förhållanden som har antecknats i förteckningen.

14 §

Aktiebok skall på bankaktiebolagets huvudkontor hållas tillgänglig för alla. Förs aktieboken med hjälp av automatisk databehandling eller på något annat liknande sätt, skall i stället en utskrift av aktieboken på begäran tillhandahållas på bolagets huvudkontor och, i fråga om avstämningsbolag, även hos värdepapperscentralen. Utskriften får inte vara äldre än sex månader. Alla har rätt att mot ersättning för kostnaderna få en sådan utskrift av aktieboken eller del av den. När det gäller avstämningsbolag får dock en utskrift enligt detta stycke inte innehålla någon uppgift om de aktieägare som har högst femhundra aktier i bolaget.

Aktieboken skall hållas tillgänglig för aktieägarna vid bolagsstämman. Förs aktieboken med hjälp av automatisk databehandling eller på något annat liknande sätt, skall i stället en utskrift av hela aktieboken avseende förhållandena tio dagar före bolagsstämman hållas tillgänglig vid stämman.

I utskriften tas i alfabetisk ordning upp aktieägarna och de förvaltare som avses i 11 § första stycket. *Aktiebrevens nummer behöver inte anges.*

I utskriften tas i alfabetisk ordning upp aktieägarna och de förvaltare som avses i 11 § första stycket.

15 §

Den till vilken en aktie har övergått får inte, innan han förts in i aktieboken, utöva en aktieägars rätt i bankaktiebolaget. Detta gäller dock inte sådan rätt som uppkommit ur en aktie och som utövas mot uppvisande eller avlämnande av ett aktiebrev, en kupong eller annat särskilt bevis som getts ut av bolaget.

Ägaren till en aktie för vilken aktiebrev har utfärdats innan bolaget blivit ett avstämningsbolag kan inte, när det gäller därefter beslutad utdelning eller emission, erhålla utdelning, *emissionsbevis* eller, vid fondemission, *brev på en ny aktie* förrän han har avlämnat aktiebrevet för utbyte mot ett nytt sådant och införande i aktieboken har

Ägaren till en aktie för vilken aktiebrev har utfärdats innan bolaget blivit ett avstämningsbolag kan inte, när det gäller därefter beslutad utdelning eller emission, erhålla utdelning, *rätt att utöva en aktieägars företrädesrätt att delta i en emission* eller, vid fondemission, en ny aktie förrän *anteckning på ett aktiekonto har skett enligt 5 § lagen*

gjorts enligt 10 eller 11 §. Innan detta har skett är 13 § inte tillämplig.

Om en aktie ägs av flera, kan de endast genom en gemensam företrädare utöva den rätt i bolaget som en aktieägare har.

4 kap.

4 §²

De aktieägare som har företrädesrätt att delta i en emission har rätt att för varje aktie få ett särskilt emissionsbevis (vid nyemission teckningsrättsbevis och vid fondemission delbevis). Om bolaget inte är ett avstämningsbolag, får de kuponger som hör till aktiebrevet användas som emissionsbevis. Används inte sådana kuponger som emissionsbevis, skall det i beviset anges hur många sådana bevis som skall lämnas för varje ny aktie.

Om en aktieägare använder sin företrädesrätt att delta i en emission i ett bankaktiebolag som inte är ett avstämningsbolag skall anteckning om detta göras på det aktiebrev på vilket företrädesrätten grundas, om inte kuponger används som emissionsbevis.

I avstämningsbolag skall emissionsbevisen och, vid fondemission, breven på nya aktier som tillkommer aktieägare genast sändas i rekommenderat brev eller på annat betryggande sätt till dem som på avstämningsdagen är införda i aktieboken eller i förteckningen enligt 3 kap. 13 §. Om dessa inte var berättigade att ta emot handlingarna skall bolaget ändå anses ha fullgjort sin skyldighet. Detta gäller dock inte om bolaget eller värdepapperscentralen kände till att handlingarna skulle komma i orätta händer eller om någon av dem har åsidosatt den aktsamhet som efter omständigheterna skäligen bort iakttas. Bolaget eller värdepapperscentralen anses inte heller ha fullgjort sin skyldighet om mottagaren var underårig eller hade en förval-

(1989:000) om införande av aktiekontolagen (1989:000) och införande i aktieboken har gjorts enligt 10 eller 11 §. Innan detta har skett är 13 § inte tillämplig.

I ett bankaktiebolag som inte är ett avstämningsbolag har de aktieägare som har företrädesrätt att delta i en emission rätt att för varje aktie få ett särskilt emissionsbevis (vid nyemission teckningsrättsbevis och vid fondemission delbevis). De kuponger som hör till aktiebrevet får användas som emissionsbevis. Används inte sådana kuponger som emissionsbevis, skall det i beviset anges hur många sådana bevis som skall lämnas för varje ny aktie.

I avstämningsbolag skall aktieägars rätt att utöva företrädesrätt att delta i emission och, vid fondemission, ny aktie som tillkommer aktieägare registreras enligt aktiekontolagen (1989:000) för dem som på avstämningsdagen är införda i aktieboken eller i förteckningen enligt 3 kap. 13 §. Om dessa inte var berättigade att ta emot handlingarna skall bolaget ändå anses ha fullgjort sin skyldighet. Detta gäller dock inte om bolaget eller värdepapperscentralen kände till att företrädesrätten eller aktien registrerades för annan än den rätte mottagaren eller har åsidosatt den aktsamhet som efter omständigheterna skäligen bort iakttas. Bolaget eller värdepapperscentralen anses inte heller ha fullgjort sin skyldighet om mottagaren var underårig

² Senaste lydelse 1988:1278.

tare enligt föräldrabalken förordnad att företräda honom i denna angelägenhet.

eller hade en förvaltare enligt föräldrabalken förordnad att företräda honom i denna angelägenhet. *Den för vilken företrädesrätt att delta i en emission skall registreras enligt detta stycke skall genast av värdepapperscentralen underrättas om i vilken omfattning företrädesrätt krävs för varje ny aktie.*

13 §

Beslut om nyemission skall anmälas för registrering inom sex månader från beslutet, om det inte har förfallit enligt 11 §. För registrering krävs att

1. full betalning enligt registret har erlagts för alla de aktier som ingår i det förut registrerade aktiekapitalet,

2. det sammanlagda nominella beloppet av tecknade och tilldelade nya aktier efter avdrag för de aktier som har förklarats förverkade och inte har övertagits av någon annan (ökningen av aktiekapitalet) uppgår till det belopp som avses i 11 § första meningen,

3. hälften av det belopp som skall betalas med pengar för de i den registrerade kapitalökningen ingående aktierna har betalats in,

4. all apportegendom enligt beslutet om nyemission är tillförd bolaget och all kvittning enligt samma beslut är helt verkställd,

5. auktoriserad revisor intygar att 3 och 4 har iakttagits, samt

6. behövliga ändringar av bolagsordningen har stadfästs.

Genom registreringen fastställs ökningen av aktiekapitalet till det belopp som anges i första stycket 2.

Om anmälan för registrering av beslutet inte har gjorts inom den i första stycket angivna tiden eller om bankinspektionen genom lagakraftgående beslut har avskrivit en sådan anmälan eller har vägrat registrering, gäller vad som sägs i 11 §.

Aktiekapitalet är ökat när registrering har skett. De aktier som har förklarats förverkade och inte har övertagits av någon annan blir därmed

Beslut om nyemission skall anmälas för registrering inom sex månader från beslutet, om det inte har förfallit enligt 11 §. För registrering krävs att

1. full betalning enligt registret har erlagts för alla de aktier som ingår i det förut registrerade aktiekapitalet,

2. det sammanlagda nominella beloppet av tecknade och tilldelade nya aktier efter avdrag för de aktier som har förklarats förverkade och inte har övertagits av någon annan (ökningen av aktiekapitalet) uppgår till det belopp som avses i 11 § första meningen,

3. hälften av det belopp som skall betalas med pengar för de i den registrerade kapitalökningen ingående aktierna har betalats in,

4. all apportegendom enligt beslutet om nyemission är tillförd bolaget och all kvittning enligt samma beslut är helt verkställd,

5. auktoriserad revisor intygar att 3 och 4 har iakttagits; *intyget från revisor om att 3 har iakttagits får i avstämningsbolag ersättas av en försäkran från värdepapperscentralen om att så har skett, samt*

6. behövliga ändringar av bolagsordningen har stadfästs.

ogiltiga. De nya aktierna medför rätt till utdelning enligt vad som har bestämts om detta i beslutet om emission. Beslutet får dock inte innebära att en sådan rätt inträder senare än för räkenskapsåret efter det år under vilket aktierna skall ha slutligt betalats.

14 §

De aktier som har tecknats vid en kontantemission skall vara helt betalda inom sex månader från registreringen av nyemissionen. Senast en månad efter utgången av denna tid skall bolaget för registrering anmäla hur många av de i den registrerade kapitalökningen ingående aktierna som har blivit helt betalda. Anmälningen skall bestyrkas av auktoriserad revisor.

De aktier som har tecknats vid en kontantemission skall vara helt betalda inom sex månader från registreringen av nyemissionen. Senast en månad efter utgången av denna tid skall bolaget för registrering anmäla hur många av de i den registrerade kapitalökningen ingående aktierna som har blivit helt betalda. Anmälningen skall bestyrkas av auktoriserad revisor *eller, i avstämningsbolag, av värdepapperscentralen.*

Om det inte enligt första stycket har anmälts att aktierna har helt betalats, skall bankinspektionen, efter bolagets hörande, registrera dels att aktiekapitalet har satts ned med det sammanlagda nominella beloppet av ej betalda aktier, dels, om det fordras, att bolagsordningens bestämmelser om aktiekapitalet har ändrats och ändringen har stadfäst. De aktier som inte har betalats blir ogiltiga när nedsättningen har registrerats.

18 §

Har vid en fondemission ett behörigt anspråk på en ny aktie inte framställts inom fem år från registreringen av emissionsbeslutet, kan den berättigade anmanas att ta ut aktien. Han skall därvid upplysas om att han annars riskerar att förlora aktien. Anmaningen skall sändas till den berättigade, om hans namn och adress är kända för bolaget. I annat fall skall anmaningen kungöras i Post- och Inrikes Tidningar och den eller de ortstidningar som styrelsen bestämmer. Inkommer inte anmälan inom ett år från anmaningen, kan den nya aktien säljas genom en fondkommissionär för den berättigades räkning. *Denne* har därefter endast rätt att mot uppvisande av aktiebrev eller avlämnande av delbevis få ut det vid försäljningen influtna beloppet med avdrag för kostnaderna för anmaningen och försäljningen. Det belopp som inte har lyfts inom fyra

Har vid en fondemission ett behörigt anspråk på en ny aktie inte framställts inom fem år från registreringen av emissionsbeslutet, kan den berättigade anmanas att ta ut aktien. Han skall därvid upplysas om att han annars riskerar att förlora aktien. Anmaningen skall sändas till den berättigade, om hans namn och adress är kända för bolaget. I annat fall skall anmaningen kungöras i Post- och Inrikes Tidningar och den eller de ortstidningar som styrelsen bestämmer. Inkommer inte anmälan inom ett år från anmaningen, kan den nya aktien säljas genom en fondkommissionär för den berättigades räkning. *Denne är därefter endast om han visar upp aktiebrev eller avlämnar delbevis eller på annat sätt styrker sin rätt berättigad att få ut det vid försäljningen influtna beloppet med avdrag för kostnaderna för anmaningen och försäljningen. Det be-*

år från försäljningen tillfaller bolaget.

lopp som inte har lyfts inom fyra år från försäljningen tillfaller bolaget.

5 kap.

1 §

Ett bankaktiebolag kan mot ersättning ge ut konvertibla skuldebrev eller skuldebrev förenade med optionsrätt till nyteckning. Sådana skuldebrev skall ställas till innehavaren eller till viss man eller order. Bestämmelserna i 2 kap. 20 § bankrörelselagen (1987:617) om bankaktiebolags rätt att utfärda obligationer skall därvid iakttas.

Konvertibla skuldebrev skall innehålla en utfästelse från bolaget om att borgenären har rätt att helt eller delvis byta ut sin fordran enligt skuldebrevet mot aktier i bolaget. Skuldebrev förenade med optionsrätt till nyteckning skall ge borgenären rätt att teckna aktier i bolaget mot betalning i pengar.

Villkoren för utbyte eller nyteckning av aktie skall bestämmas så att utbyte eller nyteckning kan ske utan att bolagsordningen ändras. Ersättningen för ett konvertibelt skuldebrev får inte understiga det nominella beloppet på aktie som lämnas ut vid utbyte, om inte mellanskillnaden täcks genom kontant betalning vid utbytet. Skall ett konvertibelt skuldebrev kunna betalas med annan egendom än pengar (apport) krävs bankinspektionens medgivande eller i vissa fall regeringens eller bankinspektionens tillstånd enligt 4 kap. 2 § andra stycket. I övrigt gäller härvid bestämmelserna i 4 kap. 2 § första stycket.

Optionsrätt till nyteckning kan knytas till optionsbevis som är fogade till skuldebrev. Borgenären får avskilja ett optionsbevis från ett skuldebrev och förfoga över beviset särskilt, om det inte i skuldebrevet föreskrivs att beviset får avskiljas först efter viss tid.

I fråga om bankaktiebolag, som enligt lagen (1985:571) om värdepappersmarknaden utgör aktiemarknadsbolag, samt dotterbolag till sådana bolag gäller, förutom föreskrifterna i detta kapitel, bestämmelserna i lagen (1987:464) om vissa riktade emissioner i aktiemarknadsbolag, m. m.

Av aktiekontolagen (1989:000) framgår att utfästelser som avses i ovan angivna skuldebrev och optionsbevis kan registreras enligt den lagen och att skuldebrev eller optionsbevis inte får utfärdas om registrering skall ske. I sådana fall gäller bestämmelserna i detta kapitel i tillämpliga delar.

10 §

Bestämmelserna i 4 kap. 4 § om emissionsbevis skall tillämpas vid emission enligt detta kapitel.

Bestämmelserna i 4 kap. 4 § om emissionsbevis och om aktieägares rätt att utöva företrädesrätt att delta i en emission skall tillämpas vid emission enligt detta kapitel.

14 §

Senast tre månader efter det att tiden för utbyte eller nyteckning av aktier har gått ut skall styrelsen för registrering anmäla hur många aktier

som har utgivits i utbyte eller som har nytecknats och helt betalats. Om utbytestiden eller teckningstiden är längre än ett år, skall anmälan göras senast tre månader efter utgången av varje räkenskapsår under vilket utbyte eller nyteckning har skett.

För registrering krävs

1. vid utbyte, att bolaget på grund av emissionen har tillförts ersättning till ett värde som motsvarar minst det sammanlagda beloppet av de anmälda aktierna,

2. vid nyteckning, att aktierna helt har betalats, och

3. att auktoriserad revisor intygar att 1 eller 2 har iakttagits.

För registrering krävs

1. vid utbyte, att bolaget på grund av emissionen har tillförts ersättning till ett värde som motsvarar minst det sammanlagda beloppet av de anmälda aktierna,

2. vid nyteckning, att aktierna helt har betalats, och

3. att auktoriserad revisor *eller, i avstämningsbolag, värdepapperscentralen* intygar att 1 eller 2 har iakttagits.

Genom registreringen är aktiekapitalet ökat med det sammanlagda nominella beloppet av de anmälda aktierna.

11 kap.

12 §

Dotterbolagets aktieägare är skyldiga att till moderbolaget överlämna sina aktiebrev med påskrift om överlåtelse, om en tvist om inlösen enligt 10 § prövas av skiljemän eller domstol och det är ostridigt mellan parterna att det föreligger lösningsrätt eller om det i en dom som har vunnit laga kraft har förklarats att sådan rätt föreligger utan att lösenbeloppet samtidigt har fastställts. Skyldighet att överlämna aktiebrev föreligger dock endast om moderbolaget ställer sådan säkerhet för kommande lösenbelopp jämte ränta som godkänns av skiljemännen eller, om tvisten är anhängig vid domstol, av domstolen.

Dotterbolagets aktieägare är skyldiga att till moderbolaget överlämna sina aktiebrev med påskrift om överlåtelse *eller, när fråga är om aktier i ett avstämningsbolag, att låta moderbolaget registreras som ägare till aktierna enligt bestämmelserna i aktiekontolagen (1989:000)*, om en tvist om inlösen enligt 10 § prövas av skiljemän eller domstol och det är ostridigt mellan parterna att det föreligger lösningsrätt eller om det i en dom som har vunnit laga kraft har förklarats att sådan rätt föreligger utan att lösenbeloppet samtidigt har fastställts. Skyldighet *enligt vad nu sagts* föreligger dock endast om moderbolaget ställer sådan säkerhet för kommande lösenbelopp jämte ränta som godkänns av skiljemännen eller, om tvisten är anhängig vid domstol, av domstolen.

Aktieägarna har rätt till skäligen ränta på lösenbeloppet för tiden från det att säkerhet har ställts till dess att lösenbeloppet förfaller till betalning.

13 §

Om ett fastställt lösenbelopp har erbjudits en aktieägare utan att denne har överlämnat sina aktie-

Om ett fastställt lösenbelopp har erbjudits en aktieägare utan att denne har överlämnat sina aktie-

brev, skall moderbolaget utan dröjsmål sätta ned lösenbeloppet enligt lagen (1927:56) om nedsättning av pengar hos myndighet. Moderbolaget får inte göra förbehåll om rätt att återta det nedsatta beloppet.

brev eller, i fråga om avstämningsbolag, låtit moderbolaget registreras som ägare, skall moderbolaget utan dröjsmål sätta ned lösenbeloppet enligt lagen (1927:56) om nedsättning av pengar hos myndighet. Moderbolaget får inte göra förbehåll om rätt att återta det nedsatta beloppet.

14 §

Moderbolaget är ägare till aktierna, om säkerhet har ställts enligt 12 § eller om nedsättning har skett enligt 13 §. Innan aktiebrev har överlämnats till moderbolaget medför breven i sådana fall endast rätt för innehavaren att mot överlämnande av breven till moderbolaget eller länsstyrelsen få ut lösenbeloppet med ränta.

Moderbolaget är ägare till aktierna, om säkerhet har ställts enligt 12 § eller om nedsättning har skett enligt 13 §. Innan aktiebrev i ett dotterbolag som inte är avstämningsbolag har överlämnats till moderbolaget medför breven i sådana fall endast rätt för innehavaren att mot överlämnande av breven till moderbolaget eller länsstyrelsen få ut lösenbeloppet med ränta.

Om ett aktiebrev inte har överlämnats inom en månad från det moderbolaget blivit ägare till aktien, får det utfärdas ett nytt aktiebrev som är ställt till moderbolaget. Det nya aktiebrevet skall innehålla uppgift om att det ersätter det äldre brevet. Om det äldre brevet därefter överlämnas till moderbolaget, skall det lämnas vidare till dotterbolaget för att makuleras.

Aktier i avstämningsbolag skall i fall som avses i första stycket första meningen på begäran av moderbolaget registreras med detta som ägare enligt bestämmelserna i aktiekontolagen (1989:000).

1. Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer. Regeringen får därvid bestämma att lagen skall träda i kraft vid skilda tidpunkter för olika emittenter och rättigheter.

2. Ett avstämningsförbehåll som införts före ikraftträdandet skall anses ha det innehåll som anges i 3 kap. 8 § första stycket i dess nya lydelse.

3. Bestämmelsen i 3 kap. 12 § i dess äldre lydelse om skyldighet att bevara uppgifter som avförts ur aktiebrevsregistret skall fortsätta att gälla i fråga om uppgifter som avförts före ikraftträdandet.

Ett aktiebrevsregister som gäller vid ikraftträdandet skall bevaras i minst tio år därefter.

8 Förslag till

Lag om ändring i bankrörelselagen (1987:617)

1989/90:LU5

Bilaga 1

Härigenom föreskrivs att 4 kap. 9 § och 9 kap. 2 § bankrörelselagen (1987:617) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap.

9 §

Förvaltningsberättelsen skall upprättas med iakttagande av god redovisningssed.

I förvaltningsberättelsen skall upplysningar lämnas i följande hänseenden:

1. Sådana förhållanden som inte skall redovisas i resultaträkningen eller i balansräkningen men som är viktiga för bedömningen av bankens verksamhetsresultat och ställning.

2. Händelser av väsentlig betydelse för banken, som har inträffat under räkenskapsåret eller efter dettas slut.

3. Medelantalet under räkenskapsåret anställda personer, såväl för banken i dess helhet som för varje arbetsställe med mer än tjugo anställda, det sammanlagda beloppet av räkenskapsårets löner och ersättningar dels till styrelsen och andra personer i ledande ställning, varvid tantiem och därmed jämställd ersättning till styrelsen skall anges särskilt, dels till övriga anställda och delegater i banken samt, om banken har anställda i flera länder, löner och ersättningar angivna särskilt för varje land jämte uppgift om medelantalet anställda i respektive land.

I förvaltningsberättelsen skall upplysningar lämnas i följande hänseenden:

1. Sådana förhållanden som inte skall redovisas i resultaträkningen eller i balansräkningen men som är viktiga för bedömningen av bankens verksamhetsresultat och ställning.

2. Händelser av väsentlig betydelse för banken, som har inträffat under räkenskapsåret eller efter dettas slut.

3. Medelantalet under räkenskapsåret anställda personer, såväl för banken i dess helhet som för varje arbetsställe med mer än tjugo anställda, det sammanlagda beloppet av räkenskapsårets löner och ersättningar dels till styrelsen och andra personer i ledande ställning, varvid tantiem och därmed jämställd ersättning till styrelsen skall anges särskilt, dels till övriga anställda och delegater i banken samt, om banken har anställda i flera länder, löner och ersättningar angivna särskilt för varje land jämte uppgift om medelantalet anställda i respektive land. *Då medelantalet anställda anges skall uppgift även lämnas om fördelningen mellan kvinnor och män.*

Förvaltningsberättelsen skall innehålla förslag till dispositioner beträffande bankens vinst eller förlust.

Ett *bankaktiebolag*, en *sparbank* och en *central föreningsbank* skall till förvaltningsberättelsen foga en kapitaltäckningsanalys. I denna skall lämnas uppgifter om det egna kapitalet och de egna fonderna, om därmed enligt 2 kap. 9 § likställt kapital samt om kapitalkravet enligt bestämmelserna i 2 kap. 10 och 11 §§.

En *föreningsbank* skall därutöver lämna upplysningar i följande hänseenden:

1. Väsentliga förändringar i medlemsantalet och summorna av insatsbe-
lopp som skall återbetalas under nästa räkenskapsår enligt bestämmelserna
i 4 kap. 1 och 3 §§ föreningsbankslagen (1987:620).

2. Den rätt till utdelning som gjorda förlagsinsatser medför.

3. Summan av de förlagsinsatser som har sagts upp och skall inlösas
under de näst följande två räkenskapsåren.

9 kap.

2 §

Till böter eller fängelse i högst ett
år döms den som uppsåtligen eller
av oaktsamhet

1. till bankinspektionen med-
delar oriktiga eller vilseledande
uppgifter om sådana omständighe-
ter som han är skyldig att lämna
uppgift om enligt denna lag, ban-
kaktiebolagslagen (1987:618), spar-
bankslagen (1987:619) eller före-
ningsbankslagen (1987:620),

2. underlåter att enligt bankakti-
ebolagslagen föra aktiebok, *aktieb-
revsregister* eller förteckning enligt
3 kap. 13 § eller att hålla aktiebok
tillgänglig eller bryter mot förbudet
i 3 kap. 13 § tredje stycket att utan
samtycke lämna uppgifter ur där
avsedd förteckning,

3. underlåter att enligt förenings-
bankslagen föra medlemsförteck-
ning eller lämna skriftlig uppgift
enligt 3 kap. 6 § fjärde stycket sam-
ma lag,

4. underlåter att enligt 7 kap.
12 § första stycket andra meningen
bankaktiebolagslagen, 3 kap. 11 §
första stycket andra meningen spar-
bankslagen eller 6 kap. 11 § första
stycket andra meningen förenings-
bankslagen sammankalla styrelsen
på begäran av styrelseledamot eller
underlåter att iaktta vad som enligt
7 kap. 13 § första stycket andra el-
ler tredje meningen bankaktiebo-
lagslagen, 3 kap. 12 § första stycket
andra eller tredje meningen spar-
bankslagen eller 6 kap. 12 § första
stycket andra eller tredje meningen
föreningsbankslagen gäller för sty-
relsens beslut.

Till böter eller fängelse i högst ett
år döms den som uppsåtligen eller
av oaktsamhet

1. till bankinspektionen med-
delar oriktiga eller vilseledande
uppgifter om sådana omständighe-
ter som han är skyldig att lämna
uppgift om enligt denna lag, ban-
kaktiebolagslagen (1987:618), spar-
bankslagen (1987:619) eller före-
ningsbankslagen (1987:620),

2. underlåter att enligt bankakti-
ebolagslagen föra aktiebok eller för-
teckning enligt 3 kap. 13 § eller att
hålla aktiebok tillgänglig eller bry-
ter mot förbudet i 3 kap. 13 § tredje
stycket att utan samtycke lämna
uppgifter ur där avsedd förteck-
ning,

3. underlåter att enligt förenings-
bankslagen föra medlemsförteck-
ning eller lämna skriftlig uppgift
enligt 3 kap. 6 § fjärde stycket sam-
ma lag,

4. underlåter att enligt 7 kap.
12 § första stycket andra meningen
bankaktiebolagslagen, 3 kap. 11 §
första stycket andra meningen spar-
bankslagen eller 6 kap. 11 § första
stycket andra meningen förenings-
bankslagen sammankalla styrelsen
på begäran av styrelseledamot eller
underlåter att iaktta vad som enligt
7 kap. 13 § första stycket andra el-
ler tredje meningen bankaktiebo-
lagslagen, 3 kap. 12 § första stycket
andra eller tredje meningen spar-
bankslagen eller 6 kap. 12 § första
stycket andra eller tredje meningen
föreningsbankslagen gäller för sty-
relsens beslut.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1989/90:LU5

Bilaga 1

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1990 i fråga om 4 kap. 9 §. I övrigt träder lagen i kraft den dag regeringen bestämmer. Regeringen får därvid bestämma att lagen skall träda i kraft vid skilda tidpunkter för olika emittenter och rättigheter.

Lag om ändring i lagen (1914:45) om kommission, handelsagentur och handelsresande

Härigenom föreskrivs att 31 § lagen (1914:45) om kommission, handelsagentur och handelsresande skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

31 §

Försäljningskommissionär, som givit kommittenten förskott å köpeskillingen eller som eljest i anledning av uppdraget har fordringsrätt hos kommittenten, äge i det gods, som lämnats honom till försäljning, panträtt till säkerhet för sådan fordran, såvida han själv eller genom annan är i besittning av godset eller av konossement eller sådan fraktsedel därå, att avsändaren icke utan företeende av densamma äger förfoga över godset.

Bestämmelserna om panträtt i första stycket tillämpas även på rättigheter som registreras enligt aktiekontolagen (1989:000). I sådana fall krävs i stället för besittning att panträdden registreras enligt sistnämnda lag.

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

10 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1924:322) om vård av omyndigs värdehandlingar

1989/90:LU5

Bilaga 1

Härigenom föreskrivs att det i lagen (1924:322) om vård av omyndigs värdehandlingar skall införas en ny paragraf, 13 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

13 a §

Får en förmyndare i fråga om en rättighet som registreras enligt aktiekontolagen (1989:000) endast med överförmyndarens tillstånd överlåta eller pantsätta rättigheten eller uppbära på denna belöpande kapitalbelopp, gäller 9–12 §§ i tillämpliga delar.

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

Lag om ändring i lagen (1927:85) om dödande av förkommen handling

Härigenom föreskrivs att 1 och 9 §§ lagen (1927:85) om dödande av förkommen handling skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Löpande skuldebrev, växlar, konossement eller andra handlingar vilkas företeende utgör villkor för rätt att kräva betalning *eller* att påkalla fullgörande av någon annan förpliktelse får, om det kan antas att handlingen har förstörts eller kommit bort, dödas på begäran av den som har förlorat handlingen. Detsamma gäller i fråga om aktiebrev, pantbrev och företagshypoteksbrev, liksom beträffande in-tecknade fordringshandlingar som är ställda till viss man.

Löpande skuldebrev, växlar, konossement eller andra handlingar vilkas företeende utgör villkor för rätt att kräva betalning, att påkalla fullgörande av någon annan förpliktelse *eller att antecknas som innehavare av en rättighet på ett konto som avses i aktiekontolagen (1989:000)* får, om det kan antas att handlingen har förstörts eller kommit bort, dödas på begäran av den som har förlorat handlingen. Detsamma gäller i fråga om aktiebrev, pantbrev och företagshypoteksbrev, liksom beträffande in-tecknade fordringshandlingar som är ställda till viss man.

Denna lag tillämpas inte på banksedlar. Den tillämpas inte heller på obligationer eller förlagsbevis utom i fråga om

1. obligationer och förlagsbevis som har ställts till viss man eller till viss man eller order och som har utfärdats genom Värdepapperscentralen VPC Aktiebolags försorg, eller

2. obligationer med en löptid på högst ett år som har ställts till innehavaren och som utges av bankinstitut.

9 §²

Varder handlingen dödad, må den omständigheten att den ej kan företes icke utgöra hinder för sökanden att göra gällande den rätt, som på handlingen kunnat grundas; och har den, som är förpliktad att fullgöra vad i handlingen blivit utfäst, eller, i fråga om in-tecknad fordringshandling, den in-tecknade egendomens ägare att utfärda ny handling, som mot den dödade svarar.

Varder handlingen dödad, må den omständigheten att den ej kan företes icke utgöra hinder för sökanden att göra gällande den rätt, som på handlingen kunnat grundas; och har den, som är förpliktad att fullgöra vad i handlingen blivit utfäst, eller, i fråga om in-tecknad fordringshandling, den in-tecknade egendomens ägare att utfärda ny handling, som mot den dödade svarar. *Ny handling skall inte utfärdas, om dödandet gällde en handling vars företeende endast utgjorde ett*

¹ Senaste lydelse 1984:658.

² Senaste lydelse 1970:1012.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1989/90:LU5

Bilaga 1

*villkor för att någon skall antecknas
som innehavare av en rättighet på
ett konto som avses i aktiekonto-
lagen (1989:000).*

Ny handling, som enligt första stycket utfärdats i stället för dödad
inteckningshandling, gälla ej såsom inteckningshandling förrän anteckning
skett jämligt 10 § tredje stycket.

I fråga om växel och konossement gälla tillika vad därom är särskilt
stadgat.

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

Lag om ändring i lagen (1936:83) angående vissa utfästelser om gåva

Härigenom föreskrivs att 2 och 3 §§ lagen (1936:83) angående vissa utfästelser om gåva skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*2 §¹

Är genom skuldebrev eller annorledes gåva utfäst i penningar eller lösören, gälle den ej såsom fullbordad, med mindre det som utfäst är kommit i gåvotagarens besittning. I fråga om skepp eller skeppsbygge gäller i stället att gåva ej är att anse såsom fullbordad, med mindre inskrivning för förvärvet sökts enligt vad som stadgas därom i sjölagen (1891:35 s. 1).

Är genom skuldebrev eller annorledes gåva utfäst i penningar eller lösören, gälle den ej såsom fullbordad, med mindre det som utfäst är kommit i gåvotagarens besittning. I fråga om skepp eller skeppsbygge gäller i stället att gåva ej är att anse såsom fullbordad, med mindre inskrivning för förvärvet sökts enligt vad som stadgas därom i sjölagen (1891:35 s. 1). *Har genom ett skuldebrev eller på annat sätt en gåva utfästs i en rättighet som registreras enligt aktiekontolagen (1989:000), fullbordas gåvan genom att rättigheten registreras för gåvotagaren enligt bestämmelserna i den lagen eller, om rättigheten förvaltas enligt 8 kap. i sistnämnda lag, genom att förvaltaren underrättas om utfästelsen.*

3 §

Bortgiver någon aktiebrev eller löpande skuldebrev eller annan handling vars företeende utgör villkor för rätt att kräva betalning eller för utövande av annan rättighet, gälle gåvan såsom fullbordad då gåvotagaren fått handlingen i sin besittning. Efterskänkes fordran enligt sådan handling, vare gåvan för fullbordad hållen först då handlingen återställts eller gjorts obrukbar.

Om någon ger bort en rättighet som registreras enligt aktiekontolagen (1989:000), fullbordas gåvan genom att rättigheten registreras för gåvotagaren enligt bestämmelserna i den lagen eller, om rättigheten förvaltas enligt 8 kap. i sistnämnda lag, genom att förvaltaren underrättas om gåvan. Om en fordran som registreras enligt sistnämnda lag efterskänks, fullbordas gåvan genom registrering eller underrättelse i enlighet med vad nu sagts.

¹ Senaste lydelse 1973:1065.

Bortgives annan fordran än i första stycket sägs, vare överlåtelsen för fullbordad ansedd då gäldenären underrättats av givaren. Har gåvan tillkommit genom skriftlig utfästelse varom sägs i 1 § första stycket, eller under sådana särskilda omständigheter som där avses, och sker underrättelse genom gåvotagaren, gälle överlåtelsen ock såsom fullbordad. Efterskänkes fordran varom här är fråga, gälle gåvan strax såsom fullbordad.

Bortgives annan fordran än i första *eller andra* stycket sägs, vare överlåtelsen för fullbordad ansedd då gäldenären underrättats av givaren. Har gåvan tillkommit genom skriftlig utfästelse varom sägs i 1 § första stycket, eller under sådana särskilda omständigheter som där avses, och sker underrättelse genom gåvotagaren, gälle överlåtelsen ock såsom fullbordad. Efterskänkes fordran varom här är fråga, gälle gåvan strax såsom fullbordad.

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

13 Förslag till

Lag om ändring i föräldrabalken

1989/90:LU5

Bilaga 1

Härigenom föreskrivs att 15 kap. 1, 8 och 11 §§ föräldrabalken skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

15 kap.

1 §

Förmyndaren vare pliktig att tillse, att den omyndiges tillgångar äro anbragta sålunda att erforderlig trygghet finnes för deras bestånd och skälig avkastning erhålles.

Bestämmelserna i detta kapitel om rättigheter som representeras av värdepapper och värdehandlingar tillämpas, om inte annat anges, även i fråga om rättigheter som registreras enligt aktiekontolagen (1989:000).

8 §¹

Aktier, obligationer, pantbrev, företagshypoteksbrev, skuldebrev och andra sådana värdehandlingar skall, om sammanlagda värdet överstiger ett belopp motsvarande två gånger gällande basbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring, i den omyndiges namn nedsättas i öppet förvar hos bank. Vill förmyndaren ta ut nedsatt värdehandling, skall han söka överförmyndarens tillstånd. Sådant tillstånd erfordras ej, där värdehandlingen endast skall genom bankens försorg överföras till annan bank för att där nedsättas i öppet förvar. De nedsatta värdehandlingarna skall under överförmyndarens tillsyn vårdas i enlighet med vad som föreskrivs om vård av omyndigs värdehandlingar.

Vad sålunda om nedsättning av omyndigs värdehandlingar föreskrivits skall ej äga tillämpning med avseende å bevis eller motbok rörande tillgodohavande å räkning hos bank, ej heller med avseende å bevis, som utfärdats om inskrivning i statsskuldboken eller Sveriges allmänna hypoteksbanks skuldbok eller skuldbok hos annan inrättning, som regeringen bestämmer, såframt å beviset finnes antecknat, att inskrivningen skett med förbehåll att kapitalbelopp å inskriven fordran eller därå utställd obligation eller ock inskriven obligation eller å sådan obligation belöpande kapitalbelopp ej må lyftas utan överförmyndarens tillstånd.

Premieobligationer, vilka utfärdats av staten, skola, såframt ej obligationerna äro nedsatta i öppet förvar hos bank eller överförmyndaren medger undantag, inskrivas i statsskuldboken med förbehåll, varom i andra stycket sägs.

Utövar en förmyndare förmynderskap för flera omyndiga, skola vid tillämpning av det i första stycket givna stadgandet de omyndigas värdehandlingar sammanräknas.

Finns omyndigs värdehandlingar, som skola förvaltas av förmyndaren, i öppet förvar hos bank utan att hava nedsatts enligt bestämmelse i detta kapitel, skall å dem tillämpas vad i denna balk är stadgat om nedsatta värdehandlingar.

¹ Senaste lydelse 1988:1394.

I fråga om rättigheter som registreras enligt aktiekontolagen (1989:000) gäller i fall som avses i denna paragraf, i stället för nedsättning i öppet förvar eller anteckning om förbehåll på bevis, att förmyndaren på konto i avstämningsregister skall låta registrera eller, om rättigheten förvaltas av en auktoriserad förvaltare, till denne skall anmäla att förmyndaren endast med överförmyndarens tillstånd får överlåta eller pantsätta rättigheten eller uppbära på rättigheten belöpande kapitalbelopp.

11 §

Försummar förmyndaren att nedsätta värdehandling eller inskriva obligation enligt vad i 8 § är stadgat, anmäla överförmyndaren försummelsen hos rätten och äge rätten att genom vite tillhålla förmyndaren att fullgöra sitt åliggande. Innan anmälan göres efter vad nyss är sagt, bör överförmyndaren, där det lämpligen kan ske, erinra förmyndaren om hans skyldighet.

Försummar förmyndaren att nedsätta värdehandling eller inskriva obligation eller låta registrera eller anmäla förhållande enligt vad i 8 § är stadgat, anmäla överförmyndaren försummelsen hos rätten och äge rätten att genom vite tillhålla förmyndaren att fullgöra sitt åliggande. Innan anmälan göres efter vad nyss är sagt, bör överförmyndaren, där det lämpligen kan ske, erinra förmyndaren om hans skyldighet.

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

14 Förslag till

Lag om ändring i förmånsrättslagen (1970:979)

1989/90:LU5

Bilaga 1

Härigenom föreskrivs att 4 § förmånsrättslagen (1970:979)¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §

Förmånsrätt följer med

1. sjöpanträtt och luftpanträtt,
2. handpanträtt och rätt att kvarhålla lös egendom till säkerhet för fordran (retentionsrätt),

3. panträtt på grund av inteckning i skepp eller skeppsbygge eller i luftfartyg och reservdelar till luftfartyg,

4. registrering av båtbyggnadsförskott enligt lagen (1975:605) om registrering av båtbyggnadsförskott.

Förmånsrätt följer med

1. sjöpanträtt och luftpanträtt,
2. handpanträtt och rätt att kvarhålla lös egendom till säkerhet för fordran (retentionsrätt) samt panträtt på grund av registrering eller underrättelse enligt aktiekontolagen (1989:000),

3. panträtt på grund av inteckning i skepp eller skeppsbygge eller i luftfartyg och reservdelar till luftfartyg,

4. registrering av båtbyggnadsförskott enligt lagen (1975:605) om registrering av båtbyggnadsförskott.

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

¹ Lagen omtryckt 1975:1248.

Lag om ändring i lagen (1980:1103) om årsredovisning m. m. i vissa företag

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 5 och 8 §§ lagen (1980:1103) om årsredovisning m. m. i vissa företag skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

2 kap.

5 §

Vid upprättande av årsredovisningen skall följande iakttas:

1. Bestämmelserna i 21 § första stycket bokföringslagen (1976:125) om skyldighet att till årsbokslutet foga en sammanställning över privata tillgångar och skulder tillämpas inte.

2. Skyldighet att särskilt redovisa storlek och förändringar av lagerreserven föreligger endast i fråga om årsredovisningsskyldighet som avses i 3 § första stycket.

3. Om synnerliga skäl föreligger, får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer medge att bruttoomsättningssumman inte behöver anges i resultaträkningen.

Vid upprättande av årsredovisningen skall följande iakttas:

1. Bestämmelserna i 21 § första stycket bokföringslagen (1976:125) om skyldighet att till årsbokslutet foga en sammanställning över privata tillgångar och skulder tillämpas inte.

2. Skyldighet att särskilt redovisa storlek och förändringar av lagerreserven föreligger endast i fråga om årsredovisningsskyldighet som avses i 3 § första stycket.

3. Om synnerliga skäl föreligger, får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer medge att bruttoomsättningssumman inte behöver anges i resultaträkningen.

4. Om förvaltningsberättelse inte skall upprättas, skall balansräkningen ange medelantalet under räkenskapsåret anställda personer med uppgift om fördelningen mellan kvinnor och män.

8 §

Företag som avses i 3 § första stycket och moderföretag i koncern som avses i 3 § andra stycket skall upprätta förvaltningsberättelse.

Förvaltningsberättelsen skall upprättas enligt god redovisningssed. I förvaltningsberättelsen skall lämnas upplysning dels om sådana förhållanden, för vilka redovisning inte skall lämnas i resultaträkningen och balansräkningen, dels om händelser av väsentlig betydelse för företaget, som har inträffat under räkenskapsåret eller efter dettas slut.

I förvaltningsberättelsen skall anges medelantalet under räkenskapsåret anställda personer såväl för företaget i dess helhet som för varje arbetsställe med mer än tjugo anställda. Vidare skall anges det sammanlagda beloppet av räkenskapsårets löner och ersättningar till anställda. Har företaget anställda i fle-

I förvaltningsberättelsen skall anges medelantalet under räkenskapsåret anställda personer såväl för företaget i dess helhet som för varje arbetsställe med mer än tjugo anställda. Vidare skall anges det sammanlagda beloppet av räkenskapsårets löner och ersättningar till anställda. Har företaget anställda i fle-

Nuvarande lydelse

ra länder skall löner och ersättningar anges särskilt för varje land jämte uppgift om medelantalet anställda i respektive land.

Föreslagen lydelse

ra länder skall löner och ersättningar anges särskilt för varje land jämte uppgift om medelantalet anställda i respektive land. *Då medelantalet anställda anges skall uppgift även lämnas om fördelningen mellan kvinnor och män.*

1989/90:LU5

Bilaga 1

För företag som avses i 3 § första stycket skall till förvaltningsberättelsen fogas en finansieringsanalys. I finansieringsanalysen skall redovisas företagets finansiering och kapitalinvesteringar under räkenskapsåret.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1990.

Lag om ändring i utsökningsbalken

Härigenom föreskrivs att 4 kap. 30 § och 6 kap. 2 § utsökningsbalken skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

4 kap.

30 §

Utmätning medför förmånsrätt i och med beslutet, om ej annat följer av andra stycket eller 7 kap. 13 §.

Utmätning medför förmånsrätt i och med beslutet, om ej annat följer av andra eller fjärde stycket eller 7 kap. 13 §.

Utmätning av här i riket registrerat skepp eller luftfartyg, intecknade reservdelar till sådant luftfartyg eller fast egendom medför ej förmånsrätt förrän ärende angående anteckning om utmätningen tas upp på inskrivningsdag. Upptas på samma inskrivningsdag mer än ett sådant ärende, skall den utmätning som skedde först ha företräde. Om här i riket registrerat skepp eller luftfartyg som har utmätts här blir utmätt i främmande stat innan det har tagits om hand av kronofogdemyndigheten, skall den rätt som har vunnits genom den förra utmätningen gälla som panträtt.

Utmätning av fast egendom medför företräde framför rättighet i egendomen, om ärende angående anteckning om utmätningen tas upp senast på den inskrivningsdag då inskrivning av rättigheten söks.

Utmätning av en rättighet som är registrerad enligt aktiekontolagen (1989:000) medför förmånsrätt genom registrering av utmätningen enligt den lagen. Utmäts en rättighet som förvaltas enligt 8 kap. i sistnämnda lag inträder förmånsrätten i stället genom underrättelse till förvaltaren om utmätningen. Detsamma gäller om utmätningen avser en panträtt i en rättighet som förvaltas enligt sistnämnda kap.

6 kap.

2 §

Pengar samt löpande skuldebrev och annan handling, vars företeende utgör villkor för rätt att kräva betalning eller påkalla fullgörande av annan förpliktelse, skall tagas i förvar.

Utmäts pantbrev i skepp eller fastighet eller skuldebrev som är intecknat i luftfartyg eller reservdelar till luftfartyg hos den intecknade egendomens ägare, skall pantbrevet eller inteckningshandlingen tagas i förvar.

Kan det antagas att handling som avses i första eller andra stycket undanhålls eller har förkommit, skall i stället sekundogäldenären eller annan förpliktad meddelas förbud att fullgöra sin förpliktelse till annan än kronofogdemyndigheten eller den som myndigheten anvisar.

Utmätning av en rättighet som är registrerad enligt aktiekontolagen (1989:000) skall säkerställas genom registrering av utmätningen enligt

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1989/90:LU5

Bilaga 1

den lagen. Utmäts en rättighet som förvaltas enligt 8 kap. i sistnämnda lag skall säkerställandet i stället ske genom underrättelse till förvaltaren om utmätningen. Detsamma gäller om utmätningen avser en panträtt i en rättighet som förvaltas enligt sistnämnda kap.

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

Lag om ändring i lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar

Härigenom föreskrivs att 9 kap. 9 § och 12 kap. 11–13 §§ lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*9 kap.
9 §

Förvaltningsberättelsen skall upprättas med iakttagande av god redovisningssed.

I förvaltningsberättelsen skall upplysningar lämnas i följande hänseenden:

1. Sådana förhållanden som inte skall redovisas i resultaträkningen eller i balansräkningen men som är viktiga för bedömningen av föreningens verksamhetsresultat och ställning.

2. Sådana händelser av väsentlig betydelse för föreningen som har inträffat under räkenskapsåret eller efter dettas slut.

3. Väsentliga förändringar i medlemsantalet.

4. Summorna av insatsbelopp som skall återbetalas under nästa räkenskapsår enligt bestämmelserna i 4 kap. 1 och 3 §§.

5. Den rätt till utdelning som gjorda förlagsinsatser medför.

6. Summan av de förlagsinsatser som sagts upp och skall inlösas under de näst följande två räkenskapsåren.

7. Medelantalet under räkenskapsåret anställda personer såväl för företaget i dess helhet som för varje arbetsställe med mer än tjugo anställda, det sammanlagda beloppet av räkenskapsårets löner och ersättningar dels till styrelsen och verkställande direktören dels till övriga anställda samt, om föreningen har anställda i flera länder, löner och ersättningar angivna särskilt för varje land jämte uppgift om medelantalet anställda i respektive land.

I förvaltningsberättelsen skall upplysningar lämnas i följande hänseenden:

1. Sådana förhållanden som inte skall redovisas i resultaträkningen eller i balansräkningen men som är viktiga för bedömningen av föreningens verksamhetsresultat och ställning.

2. Sådana händelser av väsentlig betydelse för föreningen som har inträffat under räkenskapsåret eller efter dettas slut.

3. Väsentliga förändringar i medlemsantalet.

4. Summorna av insatsbelopp som skall återbetalas under nästa räkenskapsår enligt bestämmelserna i 4 kap. 1 och 3 §§.

5. Den rätt till utdelning som gjorda förlagsinsatser medför.

6. Summan av de förlagsinsatser som sagts upp och skall inlösas under de näst följande två räkenskapsåren.

7. Medelantalet under räkenskapsåret anställda personer såväl för företaget i dess helhet som för varje arbetsställe med mer än tjugo anställda, det sammanlagda beloppet av räkenskapsårets löner och ersättningar dels till styrelsen och verkställande direktören dels till övriga anställda samt, om föreningen har anställda i flera länder, löner och ersättningar angivna särskilt för varje land jämte uppgift om medelantalet anställda i respektive land. *Då medelantalet anställda anges skall uppgift även lämnas om*

fördelningen mellan kvinnor och män.

Förvaltningsberättelsen skall innehålla förslag till dispositioner beträffande föreningens vinst eller förlust.

För förening som avses i 8 kap. 5 § första stycket skall till förvaltningsberättelsen fogas en finansieringsanalys. I finansieringsanalysen skall redovisas föreningens finansiering och kapitalinvesteringar under räkenskapsåret.

12 kap.

11 §

Aktieägarna är skyldiga att till föreningen överlämna sina aktiebrev med påskrifter om överlåtelse, om en tvist om inlösen enligt 9 § prövas av skiljemän eller domstol och det är ostridigt mellan parterna att det föreligger lösningsrätt eller om det i en dom som har vunnit laga kraft har förklarats att sådan rätt föreligger utan att lösenbeloppet samtidigt har fastställts. Skyldighet att överlämna aktiebrev föreligger dock endast om föreningen ställer sådan säkerhet för kommande lösenbelopp jämte ränta som godkänns av skiljemännen eller, om tvisten är anhängig vid domstol, av domstolen.

Aktieägarna är skyldiga att till föreningen överlämna sina aktiebrev med påskrifter om överlåtelse eller, när fråga är om aktier i avstämningsbolag, att låta föreningen registreras som ägare till aktierna enligt bestämmelserna i aktiekonkordlagen (1989:000), om en tvist om inlösen enligt 9 § prövas av skiljemän eller domstol och det är ostridigt mellan parterna att det föreligger lösningsrätt eller om det i en dom som har vunnit laga kraft har förklarats att sådan rätt föreligger utan att lösenbeloppet samtidigt har fastställts. Skyldighet att överlämna aktiebrev eller att låta föreningen registreras som ägare till aktierna föreligger dock endast om föreningen ställer sådan säkerhet för kommande lösenbelopp jämte ränta som godkänns av skiljemännen eller, om tvisten är anhängig vid domstol, av domstolen.

Aktieägarna har rätt till skälig ränta på lösenbeloppet för tiden från det att säkerhet har ställts till dess att lösenbeloppet förfaller till betalning.

12 §

Om ett fastställt lösenbelopp har erbjudits en aktieägare utan att denne har överlämnat sina aktiebrev, skall föreningen utan dröjsmål sätta ned lösenbeloppet enligt lagen (1927:56) om nedsättning av pengar hos myndighet. Föreningen får inte göra förbehåll om rätt att återta det nedsatta beloppet.

Om ett fastställt lösenbelopp har erbjudits en aktieägare utan att denne har överlämnat sina aktiebrev eller, i fråga om avstämningsbolag, låtit föreningen registreras som ägare, skall föreningen utan dröjsmål sätta ned lösenbeloppet enligt lagen (1927:56) om nedsättning av pengar hos myndighet. Föreningen får inte göra förbehåll om rätt att återta det nedsatta beloppet.

13 §

Föreningen är ägare till aktierna, om säkerhet har ställts enligt 11 § eller om nedsättning har skett enligt 12 §. Innan aktiebrevet har överlämnats till föreningen medför breven i sådana fall endast rätt för innehavaren att mot överlämnande av breven till föreningen eller länsstyrelsen få ut lösenbeloppet med ränta.

Föreningen är ägare till aktierna, om säkerhet har ställts enligt 11 § eller om nedsättning har skett enligt 12 §. Innan aktiebrevet i ett dotterbolag som inte är avstämningsbolag har överlämnats till föreningen medför breven i sådana fall endast rätt för innehavaren att mot överlämnande av breven till föreningen eller länsstyrelsen få ut lösenbeloppet med ränta.

Om ett aktiebrev inte har överlämnats inom en månad från det att föreningen blev ägare till aktien, får det utfärdas ett nytt aktiebrev som är ställt till föreningen. Det nya aktiebrevet skall innehålla uppgift om att det ersätter det äldre brevet. Om det äldre brevet därefter överlämnas till föreningen, skall det i sin tur överlämnas till bolaget för att makuleras.

Aktier i avstämningsbolag skall i fall som avses i första stycket första meningen på begäran av föreningen registreras med denna som ägare enligt bestämmelserna i aktiekontolagen (1989:000).

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1990 i fråga om 9 kap. 9 §. I övrigt träder lagen i kraft den dag regeringen bestämmer. Regeringen får därvid bestämma att lagen skall träda i kraft vid skilda tidpunkter för olika emittenter och rättigheter.

Näringsutskottets yttrande

1989/90:NU1y

Kontobaserat aktiesystem

1989/90:LU5
Bilaga 2

Till lagutskottet

Lagutskottet har berett näringsutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 1988/89:152 om kontobaserat aktiesystem jämte motioner.

I propositionen framläggs förslag till en aktiekontolag och annan lagstiftning i samband därmed. Vidare föreslås bemyndiganden för regeringen att teckna aktier i Värdepapperscentralen VPC AB för nominellt 1,5 milj. kr. vid en planerad nyemission och att godkänna att statens garantiåtagande i VPC i samband därmed ökas från 50 milj. kr. till 100 milj. kr. Regeringen bereder också riksdagen tillfälle att ta del av vad som i propositionen anförs om likvidhantering i anslutning till det kontobaserade aktiesystemet (VP-systemet), om VPC:s möjligheter att betala skadestånd samt om säkerheter i VP-systemet och sårbarhetsfrågor.

Med anledning av propositionen har väckts motionerna 1988/89:L19 av Rolf Dahlberg m.fl. (m), 1988/89:L20 av Bertil Fiskesjö m.fl. (c), 1988/89:L21 av Ulla Orring m.fl. (fp) och 1988/89:L22 av Elisabet Franzén (mp) och Lars Norberg (mp).

Näringsutskottet har besökt Värdepapperscentralen VPC AB samt tagit del av skrivelser till lagutskottet från detta företag, från Svenska fondhandlareföreningen och från Sveriges industriförbund.

Näringsutskottet kommenterar i det följande propositionen i vissa delar samt motionerna utom såvitt de rör ansvars- och skadeståndsfrågor. I väsentliga hänseenden kan näringsutskottet därvid anknyta till sina ställningstaganden hösten 1989 till proposition 1987/88:108 (princippropositionen), som innehöll riktlinjer för den lagstiftning om ett kontobaserat system för registrering av aktier som nu föreslås.

Näringsutskottets ställningstagande i stort

Motion 1988/89:L22 (mp) utmynnar liksom en motsvarande motion förra året i ett yrkande om att riksdagen skall avslå den föreliggande propositionen. För det första skulle systemet gynna spekulativa intressen, vilka enligt motionärernas uppfattning har kommit att dominera aktiehandeln. Systemet skapar, hävdas det, förutsättningar för ett framtida internationellt system för snabba kapitaltransaktioner. För det

andra varnas för betydande säkerhetsrisker i samband med det nya systemet. För det tredje betecknas det som en allvarlig aspekt att systemet ger ytterligare en möjlighet till central kontroll av medborgarna.

Syftet med VP-systemet är att värdepappershanteringen skall kunna — inom ramen för de bestämmelser som i olika avseenden gäller för värdepappersmarknaden — bedrivas på ett effektivare och mindre kostnadskrävande sätt än för närvarande. Det rör sig, menar näringsutskottet, om en teknisk reform som inte i sig själv har betydelse för i vilken mån spekulativa tendenser kan göra sig gällande i värdepappershandeln. Att bibehålla ett i tekniskt hänseende mindre avancerat system för aktiehanteringen ter sig inte som ett adekvat sätt att, om så skulle anses önskvärt, motverka befarade spekulationer.

Vad gäller möjlighet till "central kontroll av medborgarna" kan näringsutskottet inte finna att övergången från ett värdepappersbaserat till ett kontobaserat aktiesystem innebär någon avgörande förändring. I stort sett samma uppgifter om aktieägandet som inom detta system finns inom det sedan många år tillämpade VPC-systemet för förenklad aktiehantering. Det är lagstiftarens sak att på samma sätt som hittills ange gränserna för hur den information som finns tillgänglig inom systemet får användas. Redan i princippropositionen uttalades, som näringsutskottet framhöll i sitt betänkande över denna, att regeringen inte genom förslaget till ett kontobaserat aktiesystem syftade till någon förändring avseende olika möjligheter till insyn i VPC:s register.

Säkerhetsaspekterna betonades kraftigt i nämnda betänkande. Näringsutskottet underströk där betydelsen av fortlöpande sårbarhetsanalyser och säkerhetshöjande åtgärder. Den nu föreliggande propositionen innehåller, som redan nämnts, ett särskilt avsnitt rörande detta ämne. Utskottet återkommer i det följande till integritets- och säkerhetsfrågorna med anledning av yrkanden i motionerna 1988/89:L21 (fp) och 1988/89:L20 (c).

Beträffande motion 1988/89:L22 (mp) anser näringsutskottet sammanfattningsvis att vad där anförs inte ger riksdagen skäl att, såsom motionärerna påyrkar, avslå propositionen om kontobaserat aktiesystem.

Integritetsskydd och säkerhet

Under rubriken Integritets- och säkerhetsfrågor behandlas i motion 1988/89:L21 (fp) de risker för intrång i aktörernas personliga integritet och för fel och missbruk inom aktiehandeln som motionärerna finner övergången till ett kontobaserat aktiesystem vara förknippad med. Integritets- och säkerhetsaspekterna berörs mycket sparsamt i propositionen, säger motionärerna. En självklar utgångspunkt för det nya systemet borde vara att detta inte får innebära att aktieägare och marknadens aktörer i övrigt får en försämrad integritet eller rättslig ställning, exempelvis i förhållande till skattemyndigheterna. Riksdagen föreslås göra ett uttalande till regeringen av denna innebörd.

Även i motion 1988/89:L20 (c) begärs ett uttalande till regeringen. Enligt detta borde de synpunkter som motionärerna har lämnat angående säkerhet, sårbarhet och kvalitet bilda utgångspunkt för uppföljning, utvärdering och i förekommande fall översyn av lagen. Vad gäller säkerhet och sårbarhet ställer motionärerna en rad frågor, som berör bl.a. riskerna för brottsliga angrepp mot VP-systemet, tekniska fel, fel i handläggningen samt funktionsstörningar i krigs- och avspärringssituationer.

Finansministern betonar i propositionen (s. 168) vikten av att VP-systemet tillgodoser högt ställda krav på säkerhet. Han konstaterar att arbetet med olika säkerhetsfrågor pågår fortlöpande inom VPC med full kraft och att ytterligare en sårbarhetsanalys har utförts efter den som redovisades i princippropositionen. Finansministern säger sig vara införstådd med att, allteftersom arbetet med systemet fortskrider, nya säkerhetsfrågor och rutiner kring dessa kommer att aktualiseras. Innan VP-systemet kan tas i bruk måste naturligtvis säkerheten i systemet ha uppnått tillräcklig nivå, framhåller han. Det ankommer på bankinspektionen som tillsynsmyndighet att godkänna säkerheten i VP-systemet såväl hos VPC som hos de kontoförande instituten.

De beslut av riksdagen som påkallas i propositionen innebär att det skapas en legal grund för övergång till ett kontobaserat system och att VPC:s resurser förstärks. Beslutet om övergång till VP-systemet fattas emellertid inte av riksdagen eller regeringen utan av intressenterna, vilka härvid är beroende av att bankinspektionen lämnar erforderliga tillstånd. Inspektionen skall också övervaka att aktiekontolagen följs. Lagen kommer — enligt 1 kap. 5 § — att kompletteras med föreskrifter som meddelas av regeringen eller en myndighet som regeringen bestämmer.

Mot bakgrund av det sagda anser näringsutskottet att riksdagen inte har anledning att nu rikta några sådana uppmaningar till regeringen som föreslås i de här berörda delarna av motionerna 1988/89:L21 (fp) och 1988/89:L20 (c).

Enligt ett flertal bestämmelser i den föreslagna aktiekontolagen skall beträffande aktieägare resp. förvaltare "personnummer eller annat identifieringsnummer" anges i konton och i uppgifter till och från VPC. Från centerpartiets sida begärs i motion 1988/89:L20 att alternativet med personnummer som identifieringsuppgift skall uteslutas. Motionärerna hänvisar till att partiet under flera år har krävt begränsningar i personnummeranvändningen. Innebörden av motionsyrkandet är, har det från motionärernas sida betonats vid näringsutskottets behandling av ärendet, att användning av personnummer som identifieringsnummer inom VP-systemet skall vara förbjuden. Näringsutskottet vill anmärka att ett sådant förhållande borde framgå inte endast av ett motivuttalande beträffande begreppet identifieringsnummer utan också av en uttrycklig bestämmelse i lagen.

Motsvarande krav på uppgift om "personnummer eller annat identifieringsnummer" ställs för närvarande i förordningen (1970:600) om förenklad aktiehantering. Bestämmelsen härom kompletterar föreskrif-

ten i 7 § lagen (1987:623) om förenklad aktiehantering att förvaltare skall lämna uppgifter till VPC om vissa aktieägare som har aktier registrerade i förvaltarens namn. VPC har upplyst om att VP-systemet inte i sig fordrar att personnummer anges i aktiekonton etc.

Data- och offentlighetskommittén (DOK) har i betänkandet (SOU 1987:31) Integritetsskyddet i informationssamhället 4 redovisat sina allmänna överväganden angående personregistrering och användning av personnummer. Den tekniska utvecklingen har, uppger DOK, gjort att personnumrets betydelse som identifikationsbegrepp i samband med automatisk databehandling i viss mån har minskat. Ett generellt avskaffande av personnumren skulle inte undanröja de integritetsrisker som är förknippade med personregistreringen i samhället. Under en övergångstid skulle emellertid såväl ett avskaffande som en begränsning av personnummeranvändningen kunna medföra risker för förväxlingar och rättsförluster. DOK rekommenderar restriktivitet på personregistreringens område. Datainspektionen borde utfärda föreskrifter och allmänna råd i detta syfte. Vid prövning av frågor om tillstånd till samkörning av register bör, säger DOK vidare, ställas mycket höga krav på den registeransvariges motivering till behovet av samkörningen. Tre av DOK:s ledamöter har i ett särskilt yttrande förordat att en begränsning av personnummeranvändningen skall åstadkommas genom en särskild personregisterlag.

Riksdagen har våren 1989 avslagit motioner (m; c) om att personnummeranvändningen skulle begränsas och regleras genom en särskild lag. Konstitutionsutskottet (1988/89:KU28) hade avstyrkt motionerna med motivering att den pågående beredningen inom regeringskansliet av DOK:s nyssnämnda betänkande borde avvaktas. Motionerna fick stöd i en reservation (m, fp, c).

En grundläggande ambition vid införande av VP-systemet måste vara att åstadkomma största möjliga säkerhet inom systemet och att skapa förtroende för systemet hos aktieägarna. Användningen av personnummer torde i vissa fall kunna bidra till att underlätta identifikationen av aktieägare och sålunda minska risken för rättsförluster. Frågan om i vilken mån personnummer på längre sikt bör få användas inom VP-systemet kan enligt näringsutskottets mening lämpligen aktualiseras inom ramen för de allmänna överväganden om personnummersystemet som baseras på DOK:s betänkande i ämnet. Näringsutskottet avstyrker alltså motion 1988/89:L20 (c) i nu berörd del.

Övriga frågor

Den som är registrerad på ett aktiekonto skall enligt 5 kap. 1 § förslaget till aktiekontolag få underrättelse av VPC när en registreringsåtgärd som berör honom har verkställts genom anteckning på kontot. Han skall vidare få besked om kontots innehåll dels i början av varje år, dels på begäran eljest. En underrättelse av här avsett slag utgör inte ett rättsgrundande värdepapper men kan, som näringsutskottet påpekar de förra året, i vissa situationer få betydelse som bevismedel. I motion

1988/89:L19 (m) erinras om näringsutskottets uttalande att "med viss regelbundenhet utfärdade kontoutdrag till rättighetshavarna torde vara ett betydelsefullt medel att öka dessas acceptans av systemet och förebygga problem i samband med eventuella fel i detta". Motionärerna vill att den berörda paragrafen i aktiekontolagen skall få en sådan utformning "att det tydligt framgår att beskeden innehåller uppgifter om värdepapper".

Den sistnämnda formuleringen är, som framgår av det föregående, inte helt adekvat. Näringsutskottet vill emellertid betona det önskvärda i att beskeden utformas så att de skapar största möjliga klarhet om berörda ägandeförhållanden och av mottagarna uppmärksammas såsom viktiga dokument vilka lämpligen bevaras under viss tid. Det kan förutsättas att VPC tar hänsyn till detta önskemål vid utformningen av beskeden och att bankinspektionen såsom tillsynsmyndighet ägnar uppmärksamhet åt att aktieägarnas intresse tillgodoses i här aktuellt avseende. Någon närmare reglering i lag av beskedens utformning finner näringsutskottet mot denna bakgrund inte erforderlig. Om så mot förmodan skulle visa sig erforderligt kommer regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att kunna meddela närmare föreskrifter i ämnet med stöd av 1 kap. 5 § aktiekontolagen.

VPC får enligt 5 kap. 3 § förslaget till aktiekontolag bereda en innehavare av aktiekonton möjlighet att med hjälp av egna terminaler ta del av uppgifter om sina konton. I motiveringen framhålls att denna möjlighet är avsedd för storplacerare, såsom pensionsfonder och försäkringsbolag. I motion 1988/89:L20 (c) ifrågasätts hur säkerheten skall kunna vidmakthållas om sådan direktförbindelse medges. Motionärerna vill att till paragrafen skall fogas den inskränkningen att en förutsättning för medgivande skall vara att uppgiftsinhämtandet kan ske utan risk för obehörigt intrång, sabotage m.m.

Näringsutskottet finner det självklart att VPC inte kommer att lämna medgivande av detta slag om inte den nämnda förutsättningen är i möjligaste mån uppfylld. Dessutom kan, som nyss sagts, kompletterande föreskrifter utfärdas av regeringen eller en myndighet. Det finns därför enligt näringsutskottets mening inte något skäl till ändring i den föreslagna lydelsen av 5 kap. 3 § aktiekontolagen.

I avstämningsbolag kan enligt 3 kap. 10 § aktiebolagslagen (1975:1385) en bank eller en fondkommissionär, som är auktoriserad förvaltare av aktier, införas i aktieboken i stället för ägaren till de aktier som omfattas av ett förvaltningsuppdrag. Enligt 7 § lagen (1987:623) om förenklad aktiehantering skall förvaltaren lämna uppgift till VPC om de aktieägare som har mer än 500 aktier i samma aktiebolag registrerade i förvaltarens namn. Dessa uppgifter blir offentliga. Genom att fördela en större mängd aktier på flera förvaltare kan dess innehavare undgå offentlighet. De angivna bestämmelserna innebär att ett avstämningsbolag inte är tillförsäkrat möjlighet att få kännedom om alla sina ägare.

I propositionen om kontobaserat aktiesystem föreslås en ändring härvidlag. Ett aktiebolag anses, sägs det där (s. 123), i princip ha ett

berättigat intresse att få kännedom om samtliga sina aktieägare. En förvaltare skall således, enligt 8 kap. 8 § aktiekontolagen, vara skyldig att lämna uppgift till VPC om varje aktieinnehav som är registrerat i förvaltarens namn, och bolaget i fråga skall ha rätt att hos VPC få tillgång till dessa uppgifter. Enligt 8 kap. 9 § skall VPC hålla en sammanställning över aktieägare med mer än 500 förvaltarregistrerade aktier i ett bolag offentligt tillgänglig. Till skillnad från nu skall offentlighet sålunda inträda även om det nämnda antalet aktier är fördelat på flera förvaltare. Näringsutskottet vill anmärka att, om detta skall gälla, artikeln "en" i klarhetens intresse synes böra borttas framför uttrycket "auktoriserad förvaltare" i den sistnämnda paragrafens första mening.

De nu refererade bestämmelserna blir i motionerna 1988/89:L21 (fp) och 1988/89:L20 (c) föremål för viss kritik. I den förra anføres att offentligheten i aktieboken borde vara knuten till röstetalet och inte till antalet aktier som innehas. Riksdagen föreslås anmoda regeringen att lägga fram förslag till nya regler för offentlighet i aktieboken av sådan innebörd. I den senare motionen uttalas att hos allmänheten knappast kan finnas något berättigat intresse att känna namnen på personer med så små aktieposter i ett bolag som högst 500 aktier. Sekretesskyddet borde hellre knytas till röstetalet eller på annat sätt vara värderelaterat. Motionen innehåller emellertid inte något yrkande på denna punkt.

Näringsutskottet har erfarit att värdepappersmarknadskommittén — i sitt snart föreliggande betänkande (SOU 1989:72) Värdepappersmarknaden i framtiden — kommer att föreslå att regeln om en gräns vid högst 500 aktier byts ut mot en på visst sätt konstruerad värdegräns.

Värdepappersmarknadskommitténs förslag kan väntas föranleda att statsmakterna omprövar de nu ifrågakvarande bestämmelserna. I avvaktan på att så sker godtar näringsutskottet de förändringar beträffande tillgängligheten av uppgifter om aktieinnehav som förslaget till aktiekontolag innebär. Någon särskild framställning till regeringen på grundval av yrkandet i motion 1988/89:L21 (fp) om förändrade regler för sekretesskyddet synes mot bakgrund av det sagda inte vara motiverad.

Enligt 10 kap. 1 § förslaget till aktiekontolag skall hos VPC finnas en särskild nämnd, aktiekontonämnden, med uppgift att pröva tvister med anledning av beslut som VPC eller ett kontoförande institut har fattat med stöd av aktiekontolagen. Ett beslut av nämnden skall innebära en rekommendation om hur tvisten skall lösas. Syftet är att i möjligaste mån förebygga att domstolsväsendet behöver tas i anspråk för att avgöra sådana tvister.

Enligt regeringens förslag skall nämndens reglemente godkännas av regeringen. Nämnden betecknas också i propositionen som fristående. Skillnaden mellan regeringens och motionärernas förslag på denna punkt synes alltså ringa. Den av regeringen förordade konstruktionen innebär emellertid att nämnden kommer att utgöra ett privat organ

som inte ingår i den statliga organisationen. Enligt motionärernas linje skulle den däremot bli ett offentlighetsligt organ. Med hänsyn till att tvister som nämnden tar ställning till kan komma att hänskjutas till allmän domstol, i första hand tingsrätt, för avgörande synes motionärernas förslag om en offentlighetslig nämnd mindre lämpligt. Även en nämnd av privaträttslig natur bör kunna få en sådan organisation att kravet på opartisk behandling av de frågor som underställs den blir uppfyllt. Näringsutskottet avstyrker följaktligen det förslag till utformning av 10 kap. 1 § aktiekontolagen som framläggs i motion 1988/89:L20 (c).

Näringsutskottet noterar att 3 kap. 2 § förslaget till aktiekontolag bör omformuleras.

Näringsutskottet tillstyrker regeringens lagförslag i övrigt liksom dess förslag beträffande teckning av aktier i VPC och ökat garantiåtagande från statens sida. Vad som i propositionen anförs om likvidhantering i anslutning till VP-systemet ger inte anledning till någon erinran.

Stockholm den 17 oktober 1989

På näringsutskottets vägnar

Lennart Pettersson

Närvarande: Lennart Pettersson (s), Hadar Cars (fp), Per Westerberg (m), Åke Wictorsson (s)*, Per-Ola Eriksson (c), Birgitta Johansson (s), Inga-Britt Johansson (s), Reynoldh Furustrand (s), Gudrun Norberg (fp), Roland Larsson (c), Rolf L Nilson (vpk), Lars Norberg (mp), Leif Marklund (s), Mats Lindberg (s), Sven-Åke Nygårds (s), Karin Falkmer (m) och Bertil Danielsson (m).

* Avsnitten Integritetsskydd och säkerhet och Övriga frågor.

Avvikande meningar

1. Näringsutskottets ställningstagande i stort

Lars Norberg (mp) anser att den del av yttrandet — under rubriken Näringsutskottets ställningstagande i stort — som börjar med "Syftet med" och slutar med "kontobaserat aktiesystem" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar den uppfattning om det föreslagna kontobaserade aktiesystemet som framförs i motion 1988/89:L22 (mp). Redan en teknisk bedömning av systemet talar emot det — betydande säkerhetsrisker föreligger som systemets handhavare inte på ett tillfredsställande sätt torde kunna gardera det emot. Den principiellt sett tyngst vägande invändningen är emellertid att systemet genom ökad snabbhet främst

kommer att gynna de spekulativa intressen som alltmer har kommit att dominera börshandeln. På angivna grunder bör regeringens förslag avvisas. Näringsutskottet tillstyrker sålunda den nu nämnda motionen.

För den händelse riksdagen trots vad som nu har anförts skulle ställa sig positiv till att ett kontobaserat aktiesystem införs kommenterar utskottet i det följande regeringens förslag med utgångspunkt i de övriga tre motionerna.

2. Integritetsskydd och säkerhet

Hadar Cars (fp), Per Westerberg (m), Per-Ola Eriksson (c), Gudrun Norberg (fp), Roland Larsson (c), Lars Norberg (mp), Karin Falkmer (m) och Bertil Danielsson (m) anser att den del av yttrandet — under rubriken Integritetsskydd och säkerhet — som börjar med "Mot bakgrund" och slutar med "och 1988/89:L20 (c)" bort ha följande lydelse:

Inför det fortsatta författningsarbete och de administrativa beslut som sålunda förestår finns det enligt näringsutskottets mening anledning för riksdagen att göra ett uttalande till regeringen i enlighet med vad som påyrkas i motionerna 1988/89:L21 (fp) och 1988/89:L20 (c). Riksdagen bör alltså dels understryka vikten av att VP-systemet inte medför försämringar i fråga om integritet och rättsskydd för aktieägarna och övriga aktörer på aktiemarknaden, dels begära en fortlöpande uppföljning och utvärdering genom regeringens försorg av systemets konsekvenser i fråga om rättsförhållanden, säkerhet och sårbarhet samt kvalitet i övrigt.

3. Användning av personnummer

Per-Ola Eriksson (c), Roland Larsson (c) och Lars Norberg (mp) anser att den del av yttrandet — under rubriken Integritetsskydd och säkerhet — som börjar med "En grundläggande" och slutar med "berörd del" bort ha följande lydelse:

Att personnummer utnyttjas som identifieringsuppgifter är, som har framgått, inte någon nödvändig del av VP-systemet. Integritetsskyddsskäl talar för en allmän begränsning av personnummeranvändningen. Med hänsyn härtill stöder näringsutskottet förslaget i motion 1988/89:L20 (c) att uppgifter om personnummer inte skall få förekomma vid registreringen av aktieägare m.fl. inom systemet.

4. Övriga frågor

Hadar Cars (fp), Per Westerberg (m), Per-Ola Eriksson (c), Gudrun Norberg (fp), Roland Larsson (c), Lars Norberg (mp), Karin Falkmer (m) och Bertil Danielsson (m) anser att den del av yttrandet — under rubriken Övriga frågor — som börjar med "Enligt regeringens" och slutar med "motion 1988/89:L20 (c)" bort ha följande lydelse:

Utskottet finner de synpunkter och önskemål beträffande den tilltänkta aktiekontonämnden som framförs i motion 1988/89:L20 (c) befogade och föreslår att 10 kap. 1 § aktiekontolagen utformas enligt motionärernas förslag.

Av utskottet föreslagna ändringar i regeringens förslag till aktiekontolag

Regeringens förslag

Utskottets förslag

3 kap.

2 §

Kontoförande institut som är helägt dotteraktiebolag till värdepapperscentralen får inte avslå en begäran att genom institutet öppna aktiekonto annat än om grund för avslag föreligger enligt denna lag eller annan författning.

Om någon begär att få öppna aktiekonto genom ett kontoförande institut som är helägt dotteraktiebolag till värdepapperscentralen, får institutet inte avslå en sådan begäran annat än om grund för avslag föreligger enligt denna lag eller annan författning.

7 kap.

3 §

Om någon tillfogas skada genom beslut om omprövning enligt 4 kap. 10 § eller beslut om rättelse har han rätt till ersättning av värdepapperscentralen, om han inte med hänsyn till arten av felet eller andra omständigheter insåg eller borde ha insett att fel förekommit.

Om någon tillfogas skada genom beslut om omprövning enligt 4 kap. 10 § eller beslut om rättelse har han rätt till ersättning av värdepapperscentralen, om han inte insåg eller med hänsyn till arten av felet eller andra omständigheter borde ha insett att fel förekommit.

8 kap.

9 §

Hos värdepapperscentralen skall för varje avstämningsbolag finnas en sammanställning över aktieägare med mer än femhundra sådana aktier i bolaget som förvaltas av en auktoriserad förvaltare. Sammanställningen skall innehålla de uppgifter som anges i 8 § första stycket. En utskrift av sammanställningen skall hållas tillgänglig för var och en på bolagets huvudkontor och hos värdepapperscentralen. Utskriften får inte vara äldre än sex månader. Var och en har rätt att mot ersättning för kostnaderna få en utskrift av sammanställningen från värdepapperscentralen.

Hos värdepapperscentralen skall för varje avstämningsbolag finnas en sammanställning över aktieägare med mer än femhundra sådana aktier i bolaget som förvaltas av auktoriserad förvaltare. Sammanställningen skall innehålla de uppgifter som anges i 8 § första stycket. En utskrift av sammanställningen skall hållas tillgänglig för var och en på bolagets huvudkontor och hos värdepapperscentralen. Utskriften får inte vara äldre än sex månader. Var och en har rätt att mot ersättning för kostnaderna få en utskrift av sammanställningen från värdepapperscentralen.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Propositionen	1
Motionerna	2
Med anledning av propositionen väckta motioner	
Vid riksmötena 1987/88 resp. 1988/89 väckta fristående motioner	3
Utskottet	4
Inledning	4
Allmänna överväganden	6
Det kontobaserade systemets omfattning	8
Innehållet i kontoutdrag m.m.	9
Sakrättsliga frågor	10
Rätten till ersättning	13
Integritetsskydd och säkerhet m.m.	17
Insyn och sekretess	20
Aktiekontonämnden	23
Propositionen i övrigt	24
Hemställan	24
Reservationer	26
Särskilda yttranden	31
Bilaga 1 Regeringens lagförslag	34
Bilaga 2 Näringsutskottets yttrande 1989/90:NU1y	103
Bilaga 3 Av utskottet föreslagna ändringar i regeringens förslag till aktiekontolag	111